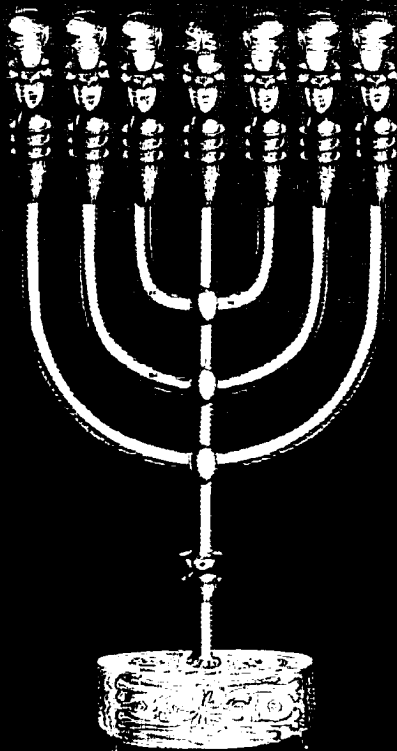

חוק ליהודים

פרשת לך לך

בהוצאת

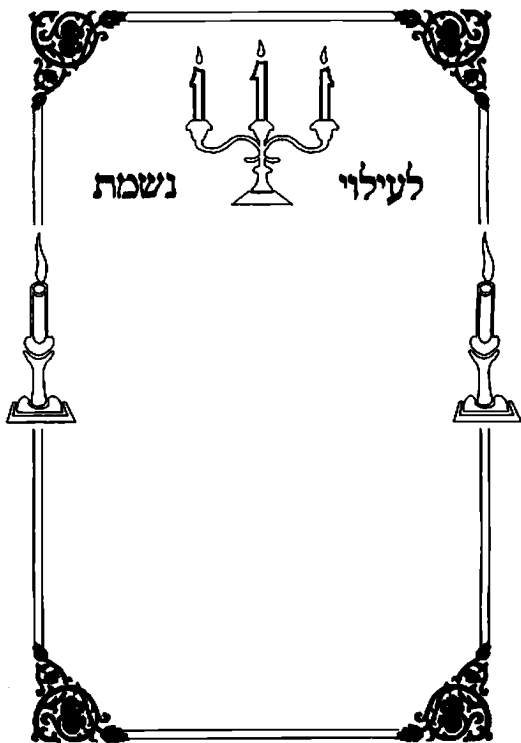

ניתן להשיג:

אצל אלימלך

טל: 02-418773, 435713

ח"ד 50109 ירושלים

בהוצאת

קה יוזמה

ת.ד. 50109 ירושלים

טל. 02-418773, 02-435713

כל זכויות צילום והעתקה
ע"פ החוק הבינלאומי וע"פ דין תורה
שמורות להוצאת "ברית יעקב"
ת.ד. 43249, ירושלים.

סדר לוחות והדפסה:

סימנים, ירושלים טל. 02-375111

בסייעתא דשמיא

חֵק לְיִשְׂרָאֵל

פרשת לך לך

סודר והוגה מחדש
מהדורת כיס באותיות גדולות

שנת תשנ"ה
לפיק ירושלים תובביא

סודר והוגה מחדש

טבת תשנ"ה

הודעה ובקשה

בהוצאת מהדורה זו של "חוק לישראל" עמלנו והשקענו מאמצים מרובים, להקטין את הפודמט ובכל זאת להשאיר את הכתב גדול וברור.

וכן הושקע ממון רב בסידורו והגהתו מחדש כדי שיהיה נקי מכל טעות ושגיאה

אבל כבר ידוע מאמר החכם "כשם שאי אפשר לבר בלי תבן אי אפשר לספר בלי שגיאות" ובפרט בספר כה מורכב.

לכן נבקש המעיינים והלומדים בכל אתר ואתר שאם ימצאו אילו שהם טעויות ושגיאות, יואילו בטובם להודיע לנו למען יתוקן במהדורות הבאות בעז"ה

קח יוזמה ת.ד. 50109 ירושלים

גודל מעלת הלימוד ב"חק לישראל"

הנה ידוע בשער בת רבים מעלת הלימוד ב"חק לישראל" בקביעות דבר יום ביומו. וכבר כתב המקובל האלוקי מוהרדח"ו זלה"ה וזלה"ק: "זה היה מנהג מורי זלה"ה, בצאתו מבית הכנסת היה עדיין מעוטף בציצית ובתפילין וקורא הסדר הזה בכוונות האלו על פי סדר המדרגות ממטה למעלה, וזה הסדר: תורה, נביאים, כתובים, משנה, תלמוד, וקבלה, וזה פרטן: יום ראשון מהשבוע, היה קורא מתחילת פרשת השבוע ששה פסוקים, שנים מקרא ואחד תרגום. ואחר-כך כתובים, גם כן עם התרגום, ואין צריך לקרוא שניים מקרא אלא בתורה לבד, אבל נביאים וכתובים – פעם אחת מקרא ופעם אחד תרגום, והכל הוא בעולם העשיה וכו'. עכ"ל.

מתוך ספר פלא יועץ השלם

מאת ה"ה הרב הגדול

רבי אליעזר פאפו זצוק"ל

קביעות עתים לתורה הוא אחד מהרברים ששואלים לאדם ביום הדין קבעת עתים לתורה והן עתה נתפרסם בכל תפוצות ישראל ספר חק לישראל והוא מהרברים שמעט מחזיק את המדובה וחשוב הרבה שבמעט זמן לומד כל מיני לימודים וידו בכל והוא מסודר על פי הסוד מגורי האר"י ז"ל ובונה בשמים עליותיו ולומד ממנו חכמה ומוסר ודינים ומה טוב ומה נעים מנהג איזה ערים שנאספים באגודה ידאי ה' וחושבי שמו ללמוד סדר חק לישראל והחכם שבהם קודא בקול דם ומפרש להם ההלכה ולפעמים הזו"הק וסדר יוסיף לחק באופן שכל אדם אפילו היותר עם הארץ יוכל לזכות ללמוד הלימוד הזה ברבים ואמידת קדישים וכ"כ חשוב הלימוד הזה וצר לי על רבים מאחינו בני ישראל שהט להוטים אחרי התוהו ועד שלא נגמרה התפלה בורחים להם לפעולתם ולעבודתם ומאבד טובה הרבה שאם היה יכולת בידי הייתי אוחו את כל אחינו בני ישראל בצואר כסותם והייתי קושר אותם בכבלים של ברזל ובחבלי עבותות אהבת השי"ת שיעמדו זמן מועט ללימוד ואפילו מי שאין לו ספר יהא שומע כקודא וידויחו טובה הרבה.

לך לך יום ראשון תורה

יכּוּן בְּקִרְיַאת שֵׁשׁ פְּסוּקִים אֵלּוּ שֶׁהֵם כְּנֹגֵד וְ
דְּמִלּוּי יו"ד דָּשֵׁם ב"ן לְהַשְׁאִיר בּוֹ הָאֲרֵה
מִתּוֹסַפֵּת נִשְׁמָה שֶׁל שַׁבַּת שְׁעֵבֵרָה:

יב א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָם לֵךְ-
לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמְּלֻכְתְּךָ וּמִבֵּית
אָבִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ: וְאָמַר
י' לְאַבְרָם אֵיזֶל לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמְּלֻכְתְּךָ וּמִבֵּית
אָבִיךָ לְאֶרֶץ דִּי אֲחֻזְנָךְ: ב וַאֲעִשֶׂךָ לְגוֹי
גָּדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאֶגְדְּלָהּ שְׁמֶךָ וְהָיָה
בְּרָכָה: וְאֶעֱבְדְנָךְ לְעַם סְגִי וְאַבְרָכְנָךְ וְאַרְבִּי

רש"י

(א) לך לך. להגאחך ולטובתך ושם אעשך לגוי גדול וכאן אי
אחה זוכה לבנים ועוד שאודיע טבעך בעולם: (ב) ואעשך
לגוי גדול. לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממעטת פריה
ורביה וממעטת את האמונה וממעטת את השם לכך הוזקק
לשלשה ברכות הללו שהבטיחו על הבנים ועל האמונה ועל השם
(ס"א) וזהו ואגדלה שמך מוסיף אות על שמך שער עכשיו
שמך אברהם מכאן ואילך אברהם ואברהם עולה רמ"ח כנגד
אבריו של אדם. כרש"י (ישן): ואברכך. בממונו. (ב"ר): והיה

שְׁמֶךָ וּתְהֵא מְבָרְךָ: ג וְאֶבְרַכָּה מְבָרְכֶיךָ
 וּמְקַלְלֶיךָ אֲאִר וְנִבְרַכְוּ בְךָ כָּל
 מְשֻׁפָּחַת הָאָדָמָה: וְאֶבְרַךְ מְבָרְכֶךָ וּמְלַטְטְךָ
 אֵילֹוֹט וַיִּתְבָּרְכוּן בְּדִילֶךָ כָּל יוֹרְעִית אֶרְעָא:
 ד וַיִּלְךְ אֲבָרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹוֵי
 יְהוָה וַיִּלְךְ אֹתוֹ לוֹט וְאֲבָרָם בֶּן־
 חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּעֵאתוֹ
 מִחֶרֶן: וְאֹל אֲבָרָם כִּמָּא דְמַלְיִל עֲמִיָּה יי וְאֹל
 עֲמִיָּה לוֹט וְאֲבָרָם בַּר שִׁבְעִין וְחָמֵשׁ שָׁנִין בְּמַפְקֵיה

רש"י

ברכה. הברכות נתונות בידך עד עכשיו היו בידי ברכתי לאדם
 ונח ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ. (ב"ר). ד"א ואלעזר
 לגוי גדול זה שאומרים אלהי אברהם ואברהם זה שאומרים
 אלהי יצחק. ואגדלה שמך זה שאומרים אלהי יעקב. יכול יהיו
 חותמין בטובן תלמוד לומר והיה ברכה בך חותמין ולא בהם:
 מארצך. והלא כבר ילא משם עם אביו ונח עד לחרן אלא כך
 אמר לו התרחק עוד משם ולא מבית אביך: אשר אראך. לא
 גלה לו הארץ מיד כדי לחצבה בעיניו ולתת לו שכר על כל
 דבור ודבור. כיוצא בו את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק
 כיוצא בו על אחד ההרים אשר אומר אליך. כיוצא בו וקרא
 עליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך: (ג) ונברכו בך. יש

מִחֶרֶן: ה וַיִּקַּח אֲבָרָם אֶת־שָׂרִי
 אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־
 רִכּוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנַּפֶּשׁ
 אֲשֶׁר־עָשׂוּ בַחֶרֶן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת
 אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן:
 וַדַּבֵּר אֲבָרָם יָת שָׂרִי אֶתְתִּיה וַיָּת לוֹט בַּר אַחוּהִי
 וַיָּת כָּל קַנְיָנֵהוּן דִּי קִבּוּ וַיָּת נַפְשָׁתָא דִשְׁעִבִירָה
 לְאוּרִיתָא בַחֶרֶן וּנְפָקוּ לְמִיזַל לְאַרְעָא דְכְנָעַן וְאִתּוּ
 לְאַרְעָא דְכְנָעַן: ו וַיַּעֲבֹר אֲבָרָם בְּאַרְצֵן
 עַד מְקוֹם שְׂכָם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה

רש"י

אגדות רבות וזה פשוטו אדם אומר לבנו תהא כאברהם וכן כל
 ונברכו כך שבמקרא וזה מוכיח כך יברך ישראל לאמר ישימד
 אלהים כאפרים וכמנשה: (ה) אשר עשו בחרן. שהכניסו
 תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים וש"י מגיירת
 הגאים ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו (לכן כתיב אשר
 עשו) ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם כמו עשה
 את כל הכבוד הזה לשון קנון וישראל עושה חיל לשון קונה
 וכונס: (ו) ויעבור אברם בארץ. נכנס לתוכה: עד מקום
 שכם. להתפלל על בני יעקב כשיבואו להלחם בשכם: אלון

וְהִכְנַעְנִי אֶז בְּאַרְצִי: וְעַבַר אַבְרָם בְּאַרְעָא

עַד אֶתֶר שְׁכָם עַד מִיִּשְׂר מוֹרָה וְכִנְעַנָּא בְּכַן

בְּאַרְעָא:

רש"י

מורה. היא שכם הראהו הר גריזים והר עיבל ששם קבלו ישראל שנועת החורה: **והכנעני אז בארץ.** היה הולך וטובש את ארץ ישראל מזרעו של שם שנחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו שנאמר ומלכי דק מלך שלם לפיכך ויאמר אל אברהם לזרעך אתן את הארץ הזאת עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם:

נביאים ישעיה פרק מ

א לְמָה תֹּאמַר יַעֲקֹב וְתִדְבֹר יִשְׂרָאֵל

נִסְתַּרְהָ דְרַבִּי מִיְהוָה וּמֵאֱלֹהֵי מִשְׁפָּטַי

יַעֲבֹר: לְמָה תִּימַר יַעֲקֹב וְתַמְלִיל יִשְׂרָאֵל מִטְמָרָא

אוֹרְחֵי מִן קָדָם יי וּמִן קָדָם אֱלֹהֵי דִינֵי יַעֲדֵי:

ב הֲלוֹא יָדַעְתָּ אִם-לֹא שָׁמַעְתָּ אֱלֹהֵי

עוֹלָם | יְהוָה בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעָף

רש"י

א למה תאמר יעקב. בגלות: נסתרה דרכי מדי. העלום

וְלֹא יִיגַע אִיזֵן חֶקֶר לְתַבּוּנָתוֹ: הֲלֵא יִדְעַת אַם
 לֹא שָׁמַעַת אֱלֹהָא עֲלֵמָא יי דִּי בְרָא יִסּוּדֵי אַרְעָא לֹא
 בְּעַמֵּל וְלֹא בְּלִיאָו לִית סוּף לְסַכְלַתְנוּתֵיהּ: ג גִּתָּן
 לִיעָפָא בַּח וְלֵאִין אוּנִים עֲצֻמָּה יִרְבָּה: דִּיהַב
 לְצַדִּיקָא דְמִשְׁלַחֵן לְפַתְגָּמֵי אוּרִיתָא חוּכְמָא וְלִדְלִית
 לְהוֹן תְּקוּף גְּכַסִּין מִסְגִּי: ד וִיעָפוּ נְעָרִים וִיגָעוּ
 וּבַחֲוָרִים כְּשׁוֹל יִכְשָׁלוּ: וּישְׁתַּלְהוֹן עוֹלִימִין
 חִיבִין וְיֵלֵאוּן וְרוּקֵי רְשִׁיעֵיאַ אַתְקֵלָא יִתְקַלּוּן:
 ה וְקוּנֵי יְהוּהּ יַחְלִיפוּ כַּח יַעֲלוּ אֲבָר
 בְּנִשְׂרִים יְרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ יִלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ:
 וְדַסְבְּרוּ לְפּוֹרְקָנָא דִּי יִתְכַנְשׁוּן מִבִּינֵי גְלוּתְהוֹן וְיוֹסְפוּן
 חֵיל וְיִתְחַדְתּוּן לְעוֹלִימְתְהוֹן כְּצֻמוּחַ דְּסִלִּיק עַל גְּדִפֵי
 נִשְׂרִין יִרְהִטוּן וְלֹא יֵלֵאוּן יִהְכּוּן וְלֹא יִשְׁתַּלְהוֹן:
 ו הַחֲרִישׁוּ אֵלֵי אֵיִים וְלֵאמִים יַחְלִיפוּ כַּח
 יִגָּשׁוּ אִזּוּ יִדְבְּרוּ יַחְדָּו לְמִשְׁפַּט נְקֻרְבָּה:

רשי

עיניו מכל מה שעבדטוהו: ג ולאין אונים. ולמי שאין לו כח:
 עצמה ירבה. מרבה לו אומץ: ד ויעפו נערים. גזרת
 אויביכם המנוערים מן המות: ובחורים. שהם עכשו גזורים:
 ה יחליפו כח. חזק וחזק: אבר. כנף: ו החרישו אלי.
 לשמוע דברי וסתקו: איים. אומות: יחליפו כח. יתחזקו ככל

אציתו למימרי נגון ומלפון יוספון חיל יתקרבון בכך
 'מללון כחדא לדינא נתקרב:

רשיי

גבורתם אולי יעמדו זקין: יגשו. הלום וידכרו: נקרבה.
 נחוכח:

כתובים משלי ב,ג

כ למען תלך בדרך טובים וארחות
 צדיקים תשמר: בדיל הלך בארחתא דטבי
 ושבילי דצדיקי תנטור: כא פי־ישרים ישכנו
 ארץ ותמימים יותרו בה: מטול דתריצי
 עמדין בארעא ואלין דלא מום משתותרין בה:
 כב ורשעים מארץ יפרתו וכוֹנְדִים יסחו
 ממנה: ורשיעיא מן ארעא נסופון ובזוזי נתעקרון
 מנה: ג א בני תורתִי אל־תשכח ומצותִי
 יצור לבך: ברי נימוסי לך תנשי ופוקדני ינטר

רשיי

(כ) למען תלך. מוסב על המקרא שלמעלה (פסוק טז):
 להאיך מדד רע, למען הוליך דרך טובים. (כא) כי
 ישרים ישכנו ארץ. לעולם הבא: יותרו בה. כסיררו

לְבָדָּ: ב פִּי אֶרֶץ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם
 יוֹסִיפוּ לָךְ: מְטוּל דְּנוּגְדָא דְיוֹמָתָא וּשְׁנָא דְחַיִּי
 וּשְׁלָמָא נּוֹסְפוֹן לָךְ: ג חֶסֶד וְאַמֶּת אֶל-יַעֲזֹבֶךָ
 קְשָׁרָם עַל-גְּרָגְרוֹתֶיךָ כְּתָבָם עַל-לוֹחַ
 לְבָדָּ: טִיבוֹתָא וְקוֹשְׁטָא לָא נִשְׁבְּקוּנָךְ קְטוּרָנוֹן בְּצוּרְךָ
 וּכְתוּב אָנוּן עַל לוֹחַ דְּלְבָדָּ:

רש"י

רשעים לגיהנם. (ב) ארץ ימים וגו' ושלום יוסיפו לך.
 תורתו ומלכותו.

משנה ברכות פרק ג

א מי שמתו מוטל לפניו, פטור מקריאת שמע,
 (ומן התפלה) ומן התפלין. נושאי המטה
 וחלופיהן וחלופי חלופיהן, את שלפני המטה
 ואת שלאחר המטה, את שלמטה צדך בהן

ברטנורא

א מי שמתו מוטל לפניו. אחד מן הקרובים שחייב להתאבל
 עליהם, מוטל עליו לקברו: פטור מק"ש. מקום דטריד טרדא
 דמזוה: וחלופיהן. שכן דרך שמחלפיו, לפי שהכל רואים לזכות
 במזוה: את שלפני המטה. המזומנים לנשאה כשהגיע המטה

פְּטוּרִין, וְאֵת שְׂאִין לַמָּטָה צָרֶךְ בְּהֵן חִיבִין. אֵלֹו
וְאֵלֹו פְּטוּרִין מִן הַתְּפִלָּה: ב קָבְרוּ אֶת הַמֵּת
וְחִזְרוּ, אִם יְכוּלִין לְהַתְּחִיל וְלַגְמֹר עַד שֶׁלֹא
יִגְיעוּ לַשּׁוּרָה, יִתְחִילוּ. וְאִם לֹא, לֹא יִתְחִילוּ.
הַעוֹמְדִים בַּשּׁוּרָה, הַפְּנִימִים פְּטוּרִין, וְהַחִיצוֹנִים
חִיבִין: ג גְּשִׁים וְעֹבְדִים וְקַטְנִים פְּטוּרִין מִקְרִיאַת

ברטנורא

אכלס: ואת שלאחר המטה. כלומר בין אותם שלפני המטה,
ובין אותם שלאחר המטה, אם המטה נריכה להם לשאחה, פטורים:
ואת שאין למטה צורך בהם. כגון ההולכים ללוות את המת
לכבודו בלבד מייבין: אלו ואלו פטורים מן התפלה. ללא
דאורייתא היא כמו ק"ש: ואיכא דאמרי מפני שהיא נריכה כוונה
יתרה: ב להתחיל ולגמור. פרקה אחת של ק"ש: לשורה.
שהיו עושים שורות שורות סביב האבל לנחמו בקוצם מן הקבר:
ואם לאו. שהיה הדרך קרוב מן הקבר עד המקום שבו עושים
השורה, ואין פנאי להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה:
הפנימיים. הרואים פני האבלים: והחיצונים. שאינם רואים פני
האבלים: ג נשים ועבדים פטורים מק"ש. אע"פ שלא
מטות עשה שהזמן גרמא, וכל מטות עשה שהזמן גרמא נשים
פטורות, סלקא דעתך אמינא לחייבן הואיל ואית בה מלכות שמים,
הא משמע לן: ותפילין מטות עשה שהזמן גרמא הן. ללילה ושבת
לאו זמן תפילין נינהו: וסלקא דעתך אמינא הואיל ואתקש תפילין
למזוזה נשים נחייבו, קמ"ל: קטנים. אפי' קטן שהגיע לחינוך לא

שָׁמַע וּמִן הַתְּפִלִּין, וְחִיבִין בַּתְּפִלָּה וּבַמְּזוּזָה
 וּבְבִרְכַת הַמְּזוּזָה: ד' בַּעַל קָרִי מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאִינוּ
 מְבָרְךְ, לֹא לַפְּנִיָּה וְלֹא לְאַחֲרֵיהָ. וְעַל הַמְּזוּזָה
 מְבָרְךְ לְאַחֲרָיו, וְאִינוּ מְבָרְךְ לַפְּנֵיו. רַבִּי יְהוּדָה

ברטנורא

הטילו על אביו לחנטו בק"ש, לפי שאינו מטי חמיד אכלו בעונת
 ק"ש. ולא בחפילין, משום דסחם קטן אינו יודע לשמור חפילו שלא
 יפיח בהן: וחיובין בתפלה. לתפלה רחמי היא, ומדרכנן היא,
 וחקנה אף לנשים ולחנך בה האקטנים: ובמזוזה. דמאו דחימא
 האיל ואחקש לחלמוד תורה, כי היכי דנשים פטורות מחלמוד תורה
 דכתיב (דברים יא): ולמדחם אוחם אח בניכם ולא אח בנותיכם,
 הכי נמי נפטרו ממזוזה אע"פ שהיא מצוה עשה שלא הזמן גרמא.
 קמ"ל: בברכת המזון. מצעיא לן אי חייבות בברכת המזון
 מדאורייתא, כיון דכתיב (שם ח): ואכלת ושבעת וברכת, היא ליה
 מצוה עשה שלא הזמן גרמא, או שמא אין חייבות מדאורייתא,
 משום דכתיב (שם): על הארץ הטובה אשר נתן לך, והארץ לא
 נתנה לנקבות, ולא אפשריטא: ד בעל קרי. עזרא חקן שלא יקרא
 בעל קרי בחורה, בין שראה קרי לאנסו בין לרענו, עד שיטבול.
 ולא מפני טומאה וטהרה, שאין דברי תורה מקבלין טומאה, אלא
 כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מזויין אכל נשותיהן כתרנגולים:
 מהרהר. ק"ש בלבו כשהגיע זמן המקרא: ואינו מברך לפנייה
 ולאחרייה. ואפילו בהרהור, כיון דברכות לאו דאורייתא לא
 אכרכוהו רבנן: ועל המזון מברך לאחרייו. דחיובה דאורייתא

אומר, מברך לפנייהם ולאחריהם: הֲיִה עוֹמֵד
 בַּתְּפִלָּה, וְנִזְכָּר שֶׁהוּא בְעַל קָרִי, לֹא יִפְסִיק,
 אֲלָא יִקְצֹר. יָרַד לְטַבֵּל, אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת
 וּלְהִתְכַסּוֹת וּלְקָרוֹת עַד שֶׁלֹּא תִגַּץ הַחֲמָה, יַעֲלֶה
 וַיִּתְכַּסֶּה וַיִּקְרָא וְאִם לֹא, יִתְכַּסֶּה בְּמִים וַיִּקְרָא.
 אָבֵל לֹא יִתְכַּסֶּה, לֹא בְּמִים הָרְעִים וְלֹא בְּמֵי
 הַמְּשֻׁרָה, עַד שִׁיטִּיל לְתוֹכָן מִים. וְכַמָּה יִרְחִיק
 מֵהֶם וּמֵן הַצּוֹאֵה, אַרְבַּע אַמּוֹת: וְזָב שֶׁרָאָה

ברטנורא

הוא. ואינו מברך לפניו, ללא חיובא לאורייתא הוא. וכבר נפסקה
 ההלכה דבטלוה לטבילותא, ובעלי קריין קורין ק"ס כדרכן ועוסקין
 בתורה ומתפללין ומברכין כל הברכות, ואין מערער בדבר: ה לא
 יפסיק. תפלתו לגמרי, אלא יקצר כל ברכה וברכה: ולקרות עד
 שלא תגץ החמה. שהותיקין מדקדקים על עצמן לגמור אותה
 עם הגץ החמה, דכתיב (תהלים עב): ייראוך עם שמך: יתכסה
 במים. ודוקא מים עכורים שאין לבו רואה את הערוה, אבל
 כלולים לא: במים הרעים. מים סרוחים: במי המשורה. מים
 שאורין בהם פשתן: עד שיטיל לתוכן מים. חסורי מחסרה
 והכי קתני, ולא יקרא אלא מי רגלים עד שיתן לתוכן מים, ושיעור
 המים שיטיל למי רגלים של פעם אחת, רביעית: וכמה ירחיק
 מהם. מן המי רגלים שלא הטיל לתוכן מים, ומן הצואה: ארבע
 אמות. ודוקא כשהוא ללדים או לאחריו, אבל לפניו מרחיק כמלא
 עיניו: ו זב שראה קרי. אע"פ שטמא טומאת שבעה מסוס

קָרִי, וְנָדָה שְׁפָלְטָה שְׁכַבְתָּ זָרַע, וְהִמְשַׁמְשַׁת
שְׂרָאֲתָה נְדָה, צְרִיכִין טְבִילָה, וְרַבֵּי יְהוּדָה
פּוֹטְרִי:

ברטנורא

זיבה, ואין טבילה זו מטהרתו, אפילו הכי כריך טבילה לדברי תורה
כחקנת עזרא, משום קרי. וכן נדה אם בזה להתפלל, ופולטת שכבת
זרע הרי היא כבעל קרי. ושכבת זרע מטמאה האשה בפליטתה כל
שגשה ימים לאחר תשמיש, ולאחר מכאן כבר הסריח בגופה ואין
ראוי עוד להיות ולד נוצר ממנו. והכי פירוש, נדה שפלטה עתה
תשמיש ששמשו אחמול קודם שראתה, והמשמשת מטתה שראתה
נדה אחר ששמשה, כריכין טבילה: ורבי יהודה פוטר. אף
במשמשת שראתה נדה פטר ר"י, ואע"ג דמעיקרא בת טבילה הוה
ואיכא למימר ללא פקעה חובת טבילה מינה. וכבר כתבנו לעיל
דבטלוי לטבילותא, מפני שהיתה תקנה שאין רוב הכבוד יכולין
לעמוד בה:

גמרא ברכות דף י"ח ע"א

אָמַר רַחֲבֵה אָמַר רַב יְהוּדָה כָּל הָרֹאֶה הַמֵּת וְאִינוּ
מְלֻוְהוּ עוֹבְדֵי מִשׁוֹם (משלי יז) לֹוֶעַג לָרֶשׁ חָרָף
עוֹשֶׂהוּ. וְאִם הִלְוְהוּ מֵה שְׁכָרוּ אָמַר רַב אֲשִׁי עָלָיו

רש"י

מלוה ה' חונן דל. קרי ציה מלוה את המקום מי שחונן את

הפֿתּוֹב אוֹמֵר (שם יט) מְלוֹה ה' חוֹנֵן דָּל וּמְכַבְּדוֹ
 חוֹנֵן אֲבִיוֹן. רַבִּי חֵיִיא וְרַבִּי יוֹנָתָן הוּוּ שְׁקֵלִי וְאוֹלִי
 בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת הוּוּ קְשָׁדִיא תְּכַלְתִּיהָ וְרַבִּי יוֹנָתָן
 אָמַר לִיה רַבִּי חֵיִיא רְלִיִּיה כְּדִי שְׁלֵא יֵאמְרוּ לְמַחַר
 בְּאִין אֶצְלָנוּ וְעַכְשִׁיו מְחַרְפִּין אוֹתָנוּ. אָמַר לִיה וּמִי
 יִדְעִי כּוּלִי הָאִי וְהָא כְּתִיב (קהלת ט) וְהַמֵּתִים אֵינָם
 יוֹדְעִים מְאוּמָה. אָמַר לִיה אִם קָרִיתְ לֹא שְׁנִיתְ
 וְאִם שְׁנִיתְ לֹא שְׁלֵשֶׁתְ וְאִם שְׁלֵשֶׁתְ לֹא פִירְשׁוּ לָךְ.
 כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שִׁימוֹתוֹ אֱלֹו צְדִיקִים שְׁבִמִיתָתָן
 נִקְרָאִים חַיִּים שְׁנֵאמַר (ש"ב כג) וּבְנִיהוּ בֶן יְהוֹדֵעַ
 בֶּן אִישׁ חֵי רַב פְּעָלִים מְקַבְּצָאֵל הוּוּא הִכָּה אֶת
 שְׁנֵי אַרְיָאֵל מוֹאֵב וְהוּוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאָרִי בְּתוֹךְ
 הַבּוֹר בְּיוֹם הַשְּׁלֵג. בֶּן אִישׁ חֵי אָטוּ כּוּלִי עֲלֵמָא
 בְּנֵי מַתִּי גִינְהוּ. אֱלֹא בֶן אִישׁ חֵי שְׁאֲפִילוּ בְּמִיתָתוֹ

רש"י

הכל ואין לך דל מן המת והמלוה אותו כאלו מלוה את המקום:
 דליה. הגביהו: לא שנית. לא חזרת עליו פעם שנית כדי
 שתחבונן זו: אלו צדיקים. ומאי יודעים שימותו נותנים אל
 לבם יום המיתה ומוסקים ידיהם מן העצירה ורשעים אינם
 יודעים מאומה שעושים עצמם כאינם יודעים וחוטאים: הוא
 חכה. השפיל את השנים של דורות משני מקדשים שלא היה
 בהם כמותו: אריאל. זו בית המקדש שנאמר הוי אריאל אריאל
 קרית חנה דוד: מואב. על שם שבנאו דוד לחתי מרות

קרוי חי רב פְּעָלִים מְקַבְּצָאֵל שְׂרָבָה וְקַבֵּץ פְּעָלִים
 לַתּוֹרָה. וְהוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי אַרְיָאֵל מוֹאֵב שְׁלֵא
 הִנִּיחַ כְּמוֹתוֹ לֹא בְּמִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן וְלֹא בְּמִקְדָּשׁ
 שְׁנֵי. וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאָדָם בְּתוֹךְ הַבּוֹר בְּיוֹם
 הַשְּׁלֵג. אִכָּא דְאָמְרֵי דְתַבְרַר גְּזִיזֵי דְבְרָדָא וְנַחַת
 וְטַבְל. וְאִכָּא דְאָמְרֵי דְתַנָּא סְפָרָא דְבֵי רַב בְּיוֹמָא
 דְּסַתְוָא:

רש"י

המובא ביה: גזיזי דברדא. חתיכות של כרד והקרח שקורין
 גלגל"א כלע"ז והיינו ביום השלג: ונחת וטביל. לקרוי כתי
 לעסוק בחורה. דתני ספרא דבי רב. תורת כהנים:

זוהר לך דף ע"ו ע"ב

לך לך מארצך וגו' רבי אבא פתח ואמר (ישעיה מ"ו)
 שָׁמְעוּ אֵלַי אֲבִירֵי לֵב הַרְחוּקִים מִצְדָּקָה, שָׁמְעוּ אֵלַי
 אֲבִירֵי לֵב כַּמָּה תִקְיִפִּין לִבְיָהוּ דְחִיבֵיא דְחַמְאָן שְׁבִילֵי
 וְאוֹרְחֵי דְאוֹרִיתָא וְלֹא מִסְתַּכְּלִין בְּהוּ וְלִבְיָהוּ תִקְיִפִּין
 דְלֹא מִהֲדָרִין בְּתִיבְתָא לְגַבֵּי מְאֹרֵיהוֹן וְאִקְרוּן אֲבִירֵי
 לֵב, הַרְחוּקִים מִצְדָּקָה דְמִתְרַחֲקֵי מְאֹרֵיתָא, רַבֵּי חִזְקִיָּה
 אָמַר דְּמִתְרַחֲקֵי מִקְדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאֲנֹן רְחִיקִין מִנֵּיהּ
 וּבְגִין כֶּךָ אִקְרוּן אֲבִירֵי לֵב, הַרְחוּקִים מִצְדָּקָה דְלֹא
 בְּעָאן לְקַרְבָּא לְגַבֵּי קֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין כֶּךָ אֲנֹן

רְחוּקִים מִצְדָּקָה כִּינּוּן דְּאֲנוּן רְחוּקִים מִצְדָּקָה רְחוּקִים
 אֲנוּן מִשְׁלוֹם דְּלִית לֹון שְׁלוֹם, דְּכְתִיב (ישעיה מ"ח) אֵין
 שְׁלוֹם אָמַר יי לְרָשָׁעִים, מֵאֵי טַעְמָא בְּגִין דְּאֲנוּן
 רְחוּקִים מִצְדָּקָה, תָּא חֲזִי אַבְרָהָם בְּעֵי לְקָרְבָא לְקֹדֶשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא וְאִתְקָרַב הֵדָא הוּא דְכְתִיב (תהלים מ"ה) אֶהְבֵּת
 צְדָק וְתִשְׁנֵא רִשְׁעֵי אִתְקָרַב לְצְדָקָה וְעַל דָּא כְּתִיב
 (ישעיה מ"א) אַבְרָהָם אֹהֲבֵי מֵאֵי טַעְמָא אֹהֲבֵי בְּגִין
 דְּכְתִיב אֶהְבֵּת צְדָק, רְחִימוּתָא דְקֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 דְרַחֲמִים לִיה אַבְרָהָם מְכַל בְּנֵי דְרִיה דְהוּוּ אֲבִירֵי לֵב
 וְאֲנוּן רְחוּקִים מִצְדָּקָה כְּמָה דְאִתְמַר, רַבִּי יוֹסִי פְתַח
 (תהלים פ"ד) מַה יְדִידוֹת מִשְׁכַּנּוֹתֶיךָ יי צְבָאוֹת, כְּמָה
 אֵית לֹון לְבְנֵי נִשָּׂא לְאַסְתְּכֹלָא בְּפוֹלְחָנָא דְקֹדֶשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא דְהָא כָּל בְּנֵי נִשָּׂא לֹא יְדַעֵי וְלֹא מִסְתַּכְּלֵי עַל מַה
 קָאִים עֲלֵמָא וְאֲנוּן עַל מַה קִּימִין דְכַד בְּרָא קֹדֶשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמָא עֲבַד שְׁמִיָּא מֵאִשׁ וּמִמִּים מִתְעַרְבִין
 כְּחֻדָּא וְלֹא הוּוּ גְלָדִי וּלְבַתֵּר אֲגִלִּידוּ וּקְיָמוּ בְרוּחָא
 עֲלָאָה וּמִתְמַן שְׁתִּיל עֲלֵמָא לְקִימָא עַל סְמְכִין וְאֲנוּן
 סְמְכִין לֹא קִימִין אֶלָּא בְּהוּא רֹוחָא וּבִשְׁעָתָא דְהוּוּ
 רֹוחָא אִסְתַּלַּק כְּלָהוּ מִרְפָּפִין וְזַעֲיִן וְעֲלֵמָא אֲרִתָּת הֵדָא
 הוּא דְכְתִיב (איוב ט') הַמְרַגִּיז אֶרֶץ מִמְקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ
 יִתְפַּלְצוּן, וְכֹלָא קָאִים עַל אֹרִיתָא דְכַד יִשְׂרָאֵל
 מִשְׁתַּדְּלִי בְּאֹרִיתָא מִתְקִים עֲלֵמָא וְאֲנוּן קִימִין וְסְמְכִין
 קִימִין בְּאִתְרֵיהוּ בְּקִיּוּמָא שְׁלִים, תָּא חֲזִי בִשְׁעָתָא
 דְאִתְעַר פְּלָגוֹת לִילִיא וְקֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאֵל לְגַנְתָּא

דַּעַדָן לְאַשְׁתַּעֲשָׂא עִם צְדִיקָא כְּלוּהוּ אֵילָנִין דְּבִגְנָתָא
 דַּעַדָן מְזֻמָּרָן וּמְשֻׁבָּחָן קַמִּיהּ דְּכְתִיב אִז יִרְנְנוּ עֲצֵי
 הַיַּעַר:

יוסף לחוק

הלכה פסוקה

שולחן ערוך יורה דעה סימן של"ד

א על עשרים וארבעה דברים מנדין את האדם ואלו הן.
 ב המבזה את החכם אפילו לאחר מותו. ג הקורא לחבירו עבר. ד המזלזל בדבר אחד מדברי
 סופרים ואין צריך לומר מדברי תורה. ה מי ששלחו לו
 בית דין וקבעו לו זמן ולא בא. ו מי שלא קבל עליו את
 הדין מנדין אותו עד שיתן. ז מי שיש ברשותו דבר המזיק
 מנדין אותו עד שיסיר הנזק. ח המוכר קרקע שלו לנכרי
 מנדין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מהנכרי
 לישראל חבירו בעל המצר. ט המעיד על ישראל בערכאות
 של נכרים והוציא ממנו ממון בעדותו שלא כדין מנדין
 אותו עד שישלם. י טבח כהן שאינו מפריש המתנות
 ונותנם לכהן אחר מנדין אותו עד שיתן. יא המחלל יום
 טוב שני של גליות אף על פי שהוא מנהג. יב העושה
 מלאכה בערב פסח אחר חצות. יג המזכיר שם שמים
 לבטלה או לשבועה בדברי הבאי. יד המביא את הרבים
 לידי אכילת קדשים בחוץ. טו המביא רבים לידי חלול
 השם. טז המחשב שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ.
 יז המכשיל את העור. יח המעכב את הרבים מלעשות

מִצְוָה. יֵט טִבָּח שִׁיִּצְאָתָה טְרִיפָה מִתַּחַת יָדוֹ. כ טִבָּח שְׁלֵא
הָרָאָה בְּדִיקַת סְכִינּוֹ לְחֻכְמָם. כֹּא הַמְקִשָּׁה עֲצָמוֹ לְדַעַת.
כֵּב הַמְגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְעָשׂוֹ בֵּינוֹ וּבִינָהּ שְׁתָּפוֹת אוֹ מִשָּׂא
וּמִתֵּן הַמְבִיאֵן לְהִזְקֵק זֶה לְזֶה כְּשִׁיבָאוּ לְבֵית דִּין מִנְדִּין
אוֹתָם. כֵּג חֻכְם שִׁשְׁמוּעָתוֹ רָעָה. כֹּר הַמְנַדָּה לְמִי שֶׁאֵינוֹ חַיִּיב
גְּדוּי (הַגָּה) וְאֵין צְרִיכִין לְעֲנִין גְּדוּי עֵדוֹת וְדֹאֵיהּ בְּרוּדָה אֶלָּא
אוֹמֵר הַדַּעַת בְּאֻמָּתוֹת הַדְּבָרִים שֶׁהַתּוֹבֵעַ טוֹעֵן בְּרִי וְאִז
אֶפִּילוֹ אִשָּׁה אֶפִּילוֹ קֶטָן נֶאֱמָן אִם הַדַּעַת נוֹתֵן שְׁאֻמַּת הַדְּבָר:

מוֹסֵר

מספר חסידים סימן ל"ד

יִכְרַת ה' כָּל שְׁפָתַי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מְדַבֵּרַת גְּדוּלוֹת (תהלים י"ב)
כָּל הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע כְּאִלוֹ כֶּפֶר בְּעֵקֶר דְּכֹתִיב בְּתַרְיָה (שם)
אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשׁוֹנָנוּ נִגְבִּיד שְׁפָתֵינוּ אֶתְנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ. בֹּא
וְרֵאָה כִּמָּה כָּחוֹ שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע שֶׁאֵין לוֹ שִׁיעוֹר וְנִלְמַד
מִמְדַּגְּלִים וּמֵה הַמוֹצִיא שֵׁם רַע עַל שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין וְרוֹאִים
וּמְקַפִּידִים בְּבִזְיוֹנָם כִּדְ הַמוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבִירוֹ הַנוֹצֵר
בְּצִלָּם וְדַמוֹת עַל אַחַת כִּמָּה וְכִמָּה. וְמֵה יִתֵּן לָךְ לְשׁוֹן רַמְיָה
אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְלִשׁוֹן מֵה אַעֲשֶׂה לָךְ כָּל אֲבָרָיו שֶׁל
אָדָם מִבְּחוּץ וְאֵתָה מִבְּפָנִים. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁתַּקַּנְתִּי לָךְ
שְׁתֵּי חוֹמוֹת אֶחָד שֶׁל עֵצִם וְאֶחָד שֶׁל בָּשָׂר שֶׁל עֵצִם הַשְּׁנַיִם
וְשֶׁל בָּשָׂר הַשְּׁתַּיִם. בְּרוּב דְּבָרִים לֹא יִחְדַּל פֶּשַׁע. לְעוֹלָם
יִרְבֶּה אָדָם בְּשִׁתְיָקָה וְאֵל יִדְבֵּר כָּלֵל אֶלָּא בְּדַבְרֵי חֻכְמִים אוֹ
בְּדַבְרֵים הַצְּרִיכִים לוֹ לְצוּרָה גּוֹפּוֹ. אָמְרוּ עֲלָיו עַל רַב
תְּלַמִּידוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ הַקְּדוֹשׁ שְׁלֵא שַׁח שִׁיחָה בְּטִלָּה כָּל יָמָיו.

כל השח שיחת חולין עובר בעשה. שנאמר (דברים ו')
 ודברת בם ולא בדברים אחרים ולא הבא מפלל עשה
 עשה. ויש אומרים בלאו ועשה שנאמר (קהלת א') כל
 הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר ואפילו בצרכי גופו לא
 ירבה דברים כי אם מעט מה שצריך לו בהכרח גופו. וכן
 בדברי תורה יהיו דבריו של אדם מעטים וענייניהם
 מרבים. וכן אמרו חכמים לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך
 קצרה. אבל אם דבריו מרבים וענייניו מועטים זה עגן
 סכלות שנאמר (קהלת ה') וקול פסיל ברוב דברים. סיג
 לחכמה שתיקה. לפיכך אל ימהר אדם להשיב ואל ירבה
 לדבר וגם ילמד בשובה ונחת בלא צעקה בלא אריכות
 שדברי חכמים בנחת נשמעים:

לך לך יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד'
 דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו תוספת
 הרוח של שבת שעברה:

וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר
 לְזַרְעֶךָ אַתָּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיְבִן
 שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:
 וְאַתְּגַלִּי נָי לְאַבְרָם וְאָמַר לְבָנְךָ אַתָּן יְת אַרְעָא

רש"י

(ז) ויבן שם מזבח. על כסורת הזרע ועל כסורת ארץ

קָדָא וּבְנָא תַמָּן מְדַבְחָא קָדָם יי דְּאִתְגַּלִּי לִיה:
 ח וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הַהֶרֶה מִקְדָּם לְבֵית־
 אֵל וַיֵּט אֶהְלֵה בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי
 מִקְדָּם וַיִּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה
 וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה: וְאִסְתַּלַּק מִתַּמָּן לְטוֹרָא
 מִמְּדִנַח לְבֵית אֵל וּפְרָס מִשְׁכַּנְיָה בֵּית אֵל מִמְּעַרְבָא
 וְעִי מִמְּדִינְחָא וּבְנָא תַמָּן מְדַבְחָא קָדָם יי וְצִלִּי
 בְּשֵׁמָא דִּי: ט וַיִּסַּע אֲבָרָם הַלּוֹךְ
 וְנֹסֵעַ הַנֶּגְבָה: וְנָטַל אֲבָרָם אֶזְל וְנָטַל
 לְדְרוֹמָא: פ י וַיְהִי רָעַב בְּאַרְצָא וַיֵּרֶד

רע"י

ישראל: (ח) ויעתק משם. אהלו: מקדם לבית אל. במזרחת
 של בית אל נמצאת בית אל במערבו הוא שנאמר בית אל מים:
 אהלה. אהלה כתיב בתחלה נטע את אהל אשמו ואחר כך את
 שלו. (כ"ד): ויבן שם מזבח. נתנבא שעתידין בניו להכשל שם
 על עון עכו והתפלל שם עליהם: (ט) הלוך ונסוע. לפרקים
 יושב כאן חדש או יותר ונוסע משם וטטה אהלו במקום אחר
 וכל מסעיו הגגבה ללכת לדרומה של ארץ ישראל והיא ללד
 ירושלים (פרוש ירושלים היה באמצע העולם וסוף ארץ ישראל.
 כ"פ ביסעיהו) שהיא בחלקו של יהודה שנטלו בדרומה של ארץ

אֲבָרָם מִצְרִימָה לְגֹרֶשׁ שָׁם כִּי־כָבֵד
הָרַעַב בְּאֶרֶץ: וְהָיָה כִּפְנֵי בְּאֶרֶץ וּנְחַת
אֲבָרָם לְמִצְרַיִם לְאֶתוֹתָבָא תִּמְן אֲרִי תִקִּיף כִּפְנֵי

בְּאֶרֶץ:

רש"י

ישראל הר המוריה שהיא נחלתו (ב"ר): (י) רעב בארץ.
באותה הארץ לבדה לנסותו אם ירהר אחר דבריו של הקדוש
ברוך הוא שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשיו משיאו ללכת
ממנה:

נביאים ישעיה פרק מ"א

א מִי הָעִיר מְמוֹזָרֶת צְדָק יִקְרָאָהּ לְרַגְלוֹ
יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמַלְכִים יִרְדּוּ יִתֵּן כְּעֶפְרַיִם
חֲרָבוֹ בְּקֶשׁ גִּדְף קִשְׁתּוֹ: מִן אֵינִי בְּגִלְאֵי
מִמְדִּינָחָא אֲבָרָם בְּחִיר צְדִיקָא בְּקִשׁוּט קְרִבִּיהַ
לְאֶתְרִיהַ מִסַּר קְדָמוֹהֵי עַמְמִין וּמַלְכִין תִּקִּיפִין תִּבְרַ

רש"י

א מי העיר. את אברהם להביאו מארם שהיא ממוזרת: צדק.
שהיא עושה: יקראהו לרגלו. כל אשר הלך: יתן לפניו. יתן
לפניו ד' מלכים וחילותיהן: ירדו. מושל עליהם: יתן. הרגוים

וְמָא כַּעֲפָרָא קְטִילִין קָדָם חַרְבֵיהּ כְּקִשָּׁא וְדַפְיִנּוּן קָדָם
 קִשְׁתֵּיהּ: ב יְרַדְפִּם יַעֲבֹר שְׁלוֹם אֶרֶח
 בְּרַגְלֵיו לֹא יָבֹא: וְדַפְיִנּוּן עָדָא שְׁלָם חִילַת אֶרֶח
 בְּרַגְלֵיהּ לֹא עֵלַת: ג מִי־פָעַל וְעָשָׂה קָרָא
 הַדְרֹת מֵרָאשׁ אֲנִי יְהוָה רֵאשׁוֹן וְאֶת־
 אַחֲרָנִים אֲנִי־הוּא: מן אָמַר אֵלֶין קָיִים אָמַר
 וְעֵבִיד וְסֹדֵר דְרֵיא מִלְקַדְמִין אָנָּא יי בְרִית עֲלֵמָא
 מִפְּרָאשִׁית אִף עֲלָמִי עֲלֵמָא דִּילִי אֵינּוּן בַּר מְנִי לִית
 אֱלֹהָא: ד רָאוּ אֵיִים וַיִּרְאוּ קַצּוֹת הָאָרֶץ
 יַחֲרָדוּ קִרְבּוֹ וַיֵּאֲתִיּוּן: חֲזוּ נְגוּתָא וַיִּדְחֲלוּן
 דְּבַסְיָפִי אֶרְעָא יוֹעֵזֵן יִתְקַרְבוּן וַיִּיתָנוּן:

רש"י

כעפר לפני חרכו: כקש נדף. היו לפני השחו: ב יעבור
 שלום. לא נכשל בעברו: אורח. לך אשר לא כל קודם לכן
 כרגליו: ג מי פעל ועשה. לו זאת מי שהוא: קורא הדורות
 מראש. זה אלם הראשון: אני ה' ראשון. לעזר: זאת
 אחרונים. אף עמכם בניס אחרונים אהיה ואלעזר אתכם:
 ד איים. עובדי עכו"ם:

כתובים משלי ג

ד וּמִצָּא־חֵן וְשָׁכַל־טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים

וְאָדָם: וְתִשְׁכַּח חֶסֶדָא וְשִׁכְלָא וְטִיבוּתָא קָדָם אֱלֹהָא
 וְקָדָם בְּנֵי אָנְשָׁא: ה בְּטַח אֱלֹ-יְהוָה כְּכֹל-
 לִבְךָ וְאֵל־בִּינְתֶךָ אֵל-תִּשְׁעֵן: סביר בְּאֱלֹהָא מִן
 כְּלֵי לִבְךָ וְעַל בִּינֹתָא דְלִבְךָ לֹא תִסְתַּמֶּיךָ: ו בְּכֹל-
 דְרִכִּיךָ דְעָהוּ וְהוּא יִישֵׁר אֲרַחֲתֶיךָ: בְּכֹל
 אֲרַחֲתֶךָ דְעָהוּ וְהוּא יִתְרַץ שְׁבִילְךָ: ז אֵל-תְּהִי
 חֲכָם בְּעֵינֶיךָ יֵרָא אֶת-יְהוָה וְסוּר מֵרַע:
 לֹא תְהִי חֲכִים בְּאִפְךָ דְחִיל מִן אֱלֹהָא וְסָטָא מִן
 בִּישְׁתָּא:

רשי

(ה) בטח אל ה'. ופזר מעוהוּךְ לַבְקָשׁ לך רב ללמוד ממנו,
 ואל בינתך אל תשען. (ז) אל תהי חכם בעיניך. להיות
 מואס בדכני מוכיחך.

משנה שבת פרק ג

א פִּירְהָ שְׁהִסִּיקוּהָ בְקֶשׁ וּבְגַבְבָּא, נוֹתְנִים עֲלֶיהָ

ברטנורא

א בירה. מקום עשוי בצלחן כדי שפיתת שתי הקירות והאש
 עוברת מחמת שתי הקירות: בגבבא. עלים דקים כקש שגובצין מן
 האדה: נותנים עליה תכשיל. מערב גבת להסאותו שם בשבת:

תְּבַשִּׁיל, בְּגִפְתַּת וּבְעֵצִים, לֹא יִתֵּן עַד שְׂיִגְרָף, או
 עַד שְׂיִתֵּן אֶת הָאֶפֶר. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, חֲמִין
 אֲבָל לֹא תְּבַשִּׁיל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, חֲמִין
 וְתְּבַשִּׁיל. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, נוֹטְלִין אֲבָל לֹא

ברטנורא

בגפת. פסולת של זיתים ושומשמין לאחר שהולאו שמנו: לא יתן.
 מערב שבת כדי להשהותן שם בשבת: עד שיגרוף. הגחלים
 ויוציאם מן הכירה: או שיתן האפר. על גבי גחלים לכסוחם
 וללננס. וטעמא, גזירה שמא יחזה בגחלים בשבת כדי למהר
 בישולו. ודוקא כחבשיל שלא כל כרכו, או אפילו בישל כל כרכו
 ומלטמק ויפה לו, הוא דגזרינן שמא יחזה, אבל חבשיל שלא בישל
 כלל, או שבישל כל כרכו ומלטמק ורע לו, מותר להשהותו על גבי
 כירה אע"פ שאינה גרופה וקטומה, ולא חיישינן שמא יחזה הואיל
 והסיח לעתו ממנו. וכן חבשיל שבשל כל כרכו והשליך בחוטו אבר
 חי סמוך לבין השמקות נעשה הכל כחבשיל שלא בישל כלל, שהרי
 הסיח לעתו ממנו: בית שמאי אומרים. מים חמין טוחנין על
 גבי כירה לאחר שגרף, דלכא ריכי לבשולי וליכא למגזר שמא יחזה:
 אבל לא תבשיל. אע"פ שגרף, שאי אפשר לגרף כל הגחלים עד
 שלא ישאר שם ניטוף אחד ואחי לחתויי מאחר דניחא ליה בבשוליה:
 בית שמאי אומרים נוטלין וכו'. אפילו חמין דשרינן להשהות
 על גבי כירה גרופה וסנתן את האפר, לאחר שנטלו חין מחזירין,
 למחזי כמבשל בשבת: ובית הלל אומרים. בין חמין בין חבשיל

מְחִזְרִין. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, אַף מְחִזְרִין:
 ב תָּנֹר שְׁהִסְקוּהוּ בְקֶשׁ וּבְגַבְבָּא, לֹא יִתֵּן בֵּין
 מִתּוֹכוֹ בֵּין מַעַל גְּבִיּוֹ. כִּפְּחַ שְׁהִסְקוּהוּ בְקֶשׁ
 וּבְגַבְבָּא, הָרִי זֶה כְּפִידִים, בְּגַפְתָּ וּבְעֵצִים, הָרִי
 הוּא כְתָנֹר: ג אֵין נוֹתְנִין בֵּיצָה בְצַד הַמַּחֵם
 בְּשִׁבִיל שְׁתַּתְּגַלְגַּל. וְלֹא יִפְקִיעַנָה בְּסוּדְרִין. וְרַבֵּי

ברטנורא

יכולין להחזיר לאחר שנטמן. ולא שרו בית הלל להחזיר אלא בעודן
 בידו, שלא הניחו על גבי דבר אחר, אבל לאחר שהניחו בקרקע או
 על גבי דבר אחר אסור להחזירן אפילו לבית הלל, דהוי כמטמין
 לכחילה בשבת: ב תנור. מתוך שזר למעלה ורחב למטה נקלט
 חומו לתוכו טפי מכירה, ואפילו הסיקוהו בקש ובגבבא חיישינן
 שמא יחטה, ולעולם אינו מסיח דעתו ממנו: בין מגביו. לסמוך
 אלא דפנו: בופח. עשוי ככירה אלא שארכו כרחבו ואין בו אלא
 מקום שפיתת קדירה אחת והאש עוברת תחתיו. והבול רב מהבול
 הכירה, שהכירה פתוחה מלמעלה שיעור שתי קדירות והכופח אין
 פתוח אלא שיעור קדירה אחת, ופחות מהבול התנור: ג אין
 נותנין. בשבת: ביצה בצד המיחם. קומקום של נחשת
 שמחממים בו המים על גבי האש: שתתגלגל. שתילכלה קצת עד
 שתהא מגולגלת, כלומר מעורבת: ולא יפקיענה בסודרין. לא
 ישברנה על סודר שהוחם בחמה כדי שתילכלה בו, דגזרינן תולדות
 חמה אטו תולדות האור: ורבי יוסי מתיר. לסבר לא גזרינן

יוסי מתיר. ולא יטמיננה בחול ובאבק דרכים
 בשביל שתצלה: ד מעשה שעשו אנשי טבריא
 והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין.
 אמרו להן חכמים, אם בשבת, כחמין שהוחמו
 בשבת, אסורין ברחיצה ובשתיה, ביום טוב,
 כחמין שהוחמו ביום טוב, אסורין ברחיצה
 ומתירין בשתיה. מוליאר הגרוף, שותין הימנו

ברטנורא

תולדות חמה חטו תולדות האור. ואין הלכה כרבי יוסי: לא
 יטמיננה בחול ובאבק דרכים. שהוחמו מכח החמה. ובהא
 לא שרי רבי יוסי, גזר חול חטו רמז, הואיל ותכווייהו לך
 הטמנה אחי למימר מה לי רמז מה לי חול. אי נמי גזר רבי יוסי
 שמא יזיז עפר ממקומו, שמא לא יהא לא עקור ככל הארץ
 ואחי לאזוזי עפר הדבוק, והוי תולדה דחורש: ד סילון. אינר
 שממשיכין המים לתוכו. והיה אותו אינר משוקע בחמי טבריה
 ומתחמם מכח אותם המים החמים, וכשהיו המים לונין נמשכין
 בתוכו מתחממים בלוחו סילון שנתחמם בתוך חמי טבריא. ואמרו
 חכמים שהמים שנמשכו בלוחו אינר בשבת דינם כדין חמין
 שהוחמו בשבת, שאסורין לרחוץ בהן אפילו אצל הטון ואסורין אף
 בשתיה. והמים שעובדין בו ביום טוב דינם כדין חמין שהוחמו
 ביו"ט, שאסורים לרחוץ בהם כל הגוף אבל מותר לרחוץ בהן ידיו
 ורגליו ומותרין בשתיה. והלכה כחכמים. וחזרו בהם אנשי טבריא
 וקברו את הסילון: מוליאר. פירשו בגמרא מים מצפנים וגחלים

בַּשָּׁבֶת. אֲנִיכִי, אָף עַל פִּי שְׁגָרוּפָה, אֵין
 שׁוֹתִין מִמָּנָה: הַהֲמַחֵם שְׁפָנָהוּ, לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ
 צוּגָן בְּשִׁבִיל שְׁיַחֲמוּ, אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְתוֹכוֹ אוֹ
 לְתוֹךְ הַכּוֹס כְּדִי לְהַפְשִׁירָן. הָאֵלֶפֶס וְהַקְּדָרָה
 שְׁהַעֲבִירָן מִרְתָּחִין, לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ תְּבִלִין, אֲבָל

ברטנורא

מנחוז, והוא כלי שיש לו בית קיבול קטן אלל לפניו מנחוז מחובר
 לו, ונתנין שם גחלים, והמים בקיבולו הגדול. ואם גרפואו מן
 הגחלים מצעוד יום שוחין מן המים שנקיבולו הגדול בשבת ואף על
 פי שהוחמו קצת מחמת כלי, לפי שאינו מוסיף הכל אלל משמר
 ומקיים חום שלהם שלא ילטנו: אַנְיִכִי. הוא כלי נחושת שיש לו
 שתי שוליים ומשימין המים למעלה והאש למטה בין שתי השוליים,
 ומתוך שהאש למטה בין שתי השוליים חומו נשאר הרבה, ואע"פ
 שגרף הגחלים מערב שבת המים מתחממים זו בשבת, לפיכך אין
 שוחים מהם בשבת: הַהֲמַיְחֵם. קומקום של נחושת שמשימין
 אותו על גב האש לחמם המים שבתוכו: שְׁפִינָהוּ. מעל הכירה,
 ויש בתוכו מים חמין: לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ. מים מועטים כדי
 שיתחממו מן המים החמין שנשארו בתוך המיחם, דהוה ליה כמבשל
 בשבת: אֲבָל נוֹתֵן לְתוֹכוֹ. מים מרובים עד שישובו הכל פושרין:
 או לְתוֹךְ הַכּוֹס. ואע"פ שהוא כלי שני דוקא להפשירן מותר,
 אבל מועטים כדי שיוחמו לל, דס"ל להאי חנא דכלי שני מבשל.
 ולקמן תנינן אבל נוחן הוא לתוך ההערה, דמשמע דכלי שני אינו
 מבשל. והלכה דכלי שני אינו מבשל: שְׁהַעֲבִירָן. מן האור:

נוֹתֵן הוּא לְתוֹךְ הַקְּעֵדָה אוֹ לְתוֹךְ הַתְּמַחֲוּי. רַבִּי
 יְהוּדָה אוֹמֵר, לְכַל הוּא נוֹתֵן, חוּץ מִדְּבַר שֵׁשׁ
 בוֹ חֲמֵץ וְצִיר: וְאִין נוֹתֵנִין כְּלֵי תַּחַת הַגֵּר
 לְקַבֵּל בוֹ אֶת הַשֶּׁמֶן. וְאִם נָתְנוּ מִבְּעוֹד יוֹם,
 מִתֵּר. וְאִין נְאוֹתִין מִמֶּנּוּ, לְפִי שְׂאִינוֹ מִן הַמּוֹכֵן.
 מִטְּלָטְלִין גַּר חֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא יִשָּׁן. רַבִּי שְׁמַעוֹן

ברטנורא

מרותחין. בין השמשות: לא יתן לתוכן תבלין. משתחשך,
 דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל: אבל נותן הוא לתוך
 הקערה. דכלי שני אינו מבשל: תמחוי. כמין קערה גדולה
 שמערה כל האילפס לתוכו ומסס מערה לקערות: לכל הוא
 נותן. אפילו לכלי ראשון, חוץ מדבר שיש בו חומץ או ציר הטופף
 ממליחת גיס, שהם מבשלין התבלין. ואין הלכה כרבי יהודה.
 ודוקא תבלין הוא דאסור ליתן בכלי ראשון אפילו לאחר שהעבירו
 מן האור, אבל מלח אפילו בכלי ראשון לא בשלה אלא על גבי האור
 בלבד, לפיכך מותר לתת מלח אפילו בכלי ראשון לאחר שהעבירו מן
 האור: ו אין נותנין. בשבת: כלי תחת חגר לקבל בו את
 השמן. המטפטף, משום דשמן מוקפה הוא, ואסור לבטל כלי
 מהיכנו, כלומר להוסיב כלי במקום שלא יוכל עוד ליטלו משם,
 דהוה ליה כקובע לו מקום ומחברו בטיע ודמי למלאכה, וכלי זה
 מסיפול בו השמן מוקפה הוא ואסור לטלטלו: אין ניאותין. אין
 נהגין מן השמן המטפטף מן הגר בשבת: לפי שאינו מן
 המוכן. שכבר הוקפה להדלקה: מטלטלין גר חודש. שאינו
 מאוס וחזי לאשתמושי ביה: אבל לא ישן. דמוקפה מחמת מיאוס

אומר, כל הנרות מטלטלין, חוץ מן הנר הדולק בשבת. גותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות. ולא יתן לתוכו מים, מפני שהוא מכבה:

ברטנורא

הוא: חוץ מן הנר הדולק. צעוד שהוא דולק אסור, גזירה שמה יכבה. ולית ליה כרבי שמעון מוקפה מחמת מיאוס ולא מוקפה מחמת איסור. ואין הלכה כרבי שמעון שמחיר לטלטל כל הנרות חוץ מן הנר הדולק, שגר שהדליקוהו ללילי שבת אע"פ שכבה אסור לטלטלו כל אוחו שבת, דמיגו דאיתקלאי לבין השמשות איתקלאי לכולי יומא, אבל בשאר נרות הלכה כמוחו, שאין מוקפה לשבת אלא מוקפה מחמת חסרון כים דמודה ביה ר"ש: גותנין כלי תחת הנר. בשבת: לקבל ניצוצות. של שלהבת הנוטפות מן הנר כדי שלא ידלק מה שתחתיו, דניצוצות אין בהם ממש ואין הכלי מצוטל מהיכנו זהכי: ולא יתן לתוכו מים. ואפילו מערב שבת, דגזרינן ערב שבת אטו שבת, ובשבת אי הוה עבד כי האי גוונא הוי מכבה וחייב, הילכך בערב שבת אסור:

גמרא שבת דף מ"א ע"א

רבי זידא הוא קא משתמיט מדרב יהודה דבעי

רש"י

משתמיט. היה ירא ליראות לו מקום דהוה בעי רבי זירא

לְמִיֶּסֶק לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל דְאָמַר רַב יְהוּדָה כָּל
הַעוֹלָה מִבְּבֶל לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר בְּעֵשֶׂה שְׁנָאֵמַר
בְּבִלָּה יוֹבָאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ. אָמַר אִיזִיל וְאִשְׁמַע מִנִּיה
מְלֵתָא וְאִיתִי וְאֶסֶק אֶזֶל אֲשַׁכְּחִיה דְקָאִי בִי בְּאֲנִי
וְקָאֵמַר לִיה לְשִׁמְעִיה הֵבִיאוּ לִי נֶתֶר הֵבִיאוּ לִי
מִסְדָּק פִּתְחוּ פּוּמִיִּיכוּ וְאֶפִּיקוּ הַבְּלָא וְאֲשֵׁתוּ מִמֵּיא
דְּבִי בְּאֲנִי אָמַר אֶלְמְלָא לֹא בָאתִי אֶלָּא לְשִׁמּוּעַ
דְּבַר זֶה דִּי. בְּשִׁלְמָא הֵבִיאוּ נֶתֶר וְהֵבִיאוּ מִסְדָּק
קָא מְשַׁמַּע לָן דְּבָרִים שֶׁל חוּל מִתֵּר לְאוּמְרָם
בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. פִּתְחוּ פּוּמִיִּיכוּ וְאֶפִּיקוּ הַבְּלָא נְמִי
כְּדִשְׁמוּאֵל דְאָמַר שְׁמוּאֵל הַבְּלָא מִפִּיק הַבְּלָא אֶלָּא
אֲשֵׁתוּ מֵיא דְּבִי בְּאֲנִי מְאִי מַעְלִיּוֹתָא דִּתְנִיָּא אֶכֶל
וְלֹא שָׁתָה אֲכִילְתוּ דָם וְזֶהוּ תַחֲלַת חוּלֵי מַעֲיִם

רש"י

למיסק לארעא דישראל ורב יהודה לא סבירא ליה וירא פן
יגזור עליו מליכך: בבבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי
וגו'. ור' זירא אמר כך האי קרא בכלי סרת כתיב כלאמרינן
בכחובות: הביאו לי נתר. לחוף את ראשי וקאמר להו בלשון
הקודש: פתחו פומיכו. ויכנס הכל בית המרחץ לחוד האוף
ויוליא הכל של זיעה: ואשתו. מן מיס חמין ואפילו לא האחמו
אלא לרחיכה: מותר לאומרם. בבית המרחץ ואפילו בלש"ק:
הבלא. למרחץ הגכנס דרך הפה: מפיק הבלא. לזיעה: ולא

אֶכַל וְלֹא הֵלֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אֲכִילָתוֹ מִרְקַבַת וְזוֹהוּ
 תַחֲלַת רֵיחַ רַע. הַנְּצַרְךָ לְנִקְבֵי וְאֶכַל דּוֹמָה לְתַנּוּר
 שֶׁהִסִּיקוּהוּ עַל גְּבִי אֶפְרוֹ וְזוֹהוּ תַחֲלַת רֵיחַ זוֹהֵמָא.
 רַחֵץ בְּחַמִּין וְלֹא שָׁתָה מֵהֵן דּוֹמָה לְתַנּוּר
 שֶׁהִסִּיקוּהוּ מִבְּחוּץ וְלֹא הִסִּיקוּהוּ מִבְּפָנִים. רַחֵץ
 בְּחַמִּין וְלֹא נִשְׁתַּטֵּף בְּצוֹנָן דּוֹמָה לְבְרוּזַל
 שֶׁהַכְּנִיסוּהוּ לְאוּר וְלֹא הַכְּנִיסוּהוּ לְצוֹנָן. רַחֵץ וְלֹא
 סֵךְ דּוֹמָה לְמִים עַל גְּבִי חֲבִית:

רש"י

הלך ארבע אמות. קודם שיאן: מרקבת. אינה מחעכלת
 לעשות זבל: ריח רע. ריח הפה: ריח זוהמא. כל גופו מזהם
 בזיעה תמיד: ולא הסיקוהו מבפנים. שאינו מועיל לאפות בו
 כלום: ולא הכניסוהו לצונן. שהן מחזקין את הנרזל: למים
 על גבי חבית. על שוליו ולדליו שאינם נכנסים לחוכו:

זוהר לך רף ע"ח ע"ב

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יי, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תָּא
 חַזִּי דְהָא לֹא כְּתִיב וַיֵּצֵא אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יי
 אֶלָּא וַיֵּלֶךְ כְּמָה דְאֵת אָמַר לֵךְ לֵךְ דְהָא יֵצִיאָהּ
 בְּקַדְמִיתָא עֲבָדוּ דְכְּתִיב וַיֵּצֵאוּ אֹתָם מֵאוּר כְּשָׂדִים
 לְלַכְתָּ אֶרְצָה כְּנַעַן וְהִשְׁתָּא כְּתִיב וַיֵּלֶךְ וְלֹא כְּתִיב

ויצא, כאשר דבר אליו יי דאבטח ליה בכלהו
 הבטחות, וילך אתו לוט דאתחבר עמיה בגין למילף
 מעובדוי ועם כל דא לא אולף כלי האי. אמר רבי
 אלעזר זכאין אנון צדיקיא דאולפי ארחוי דקדשא
 בריך הוא בגין למיהך בהו ולדחלא מניה מההוא יומא
 דדינא דזמין בר נש למיהב דינא וחושבנא לקדשא
 בריך הוא, פתח ואמר (שם) ביד כל אדם יחתום לדעת
 כל אנשי מעשהו האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי
 בההוא יומא דאשלימו יומוי דבר נש לאפקא מעלמא
 ההוא יומא דגופא אתבר ונפשא בעיא לאתפרשא
 מניה כדין אתיהיב רשו לבר נש למחמי מה דלא הוה
 ליה רשו למחמי בזמנא דגופא שלטא וקאים על
 בוריה וכדין קימי עליה תלת שליחן וחשבי יומוי
 וחובוי וכל מה דעבד בהאי עלמא והוא אודי על כלא
 בפומיה ולבתר הוא חתים עליה בידיה הדא הוא
 דכתיב ביד כל אדם יחתום ובידיה כלהו חתימין
 למידן ליה בההוא (ר"א בהאי) עלמא על קדמאי ועל
 בתראי על חדתי ועל עתיקי לא אתנשי חד מניהו
 הדא הוא דכתיב לדעת כל אנשי מעשהו וכל אנון
 עובדין דעבד בהאי עלמא בגופא ורוחא הכי נמי יהיב
 חושבנא בגופא ורוחא עד לא יפוק מעלמא, תא חזי
 כמה דחיביא אקשי קדל בהאי עלמא הכי נמי אפלו
 בשעתא דבעי לנפקא מהאי עלמא אקשי קדל, בגין

כך זכאה הוא בר נש דיליף בהאי עלמא ארחוי
דקדשא בריה הוא בגין למיתק בהו:

יוסף לחוק

הלכה פסוקה

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמ"ו

א מצות עשה לתן צדקה כפי השגת יד וכמה פעמים
נצטוינו בה במצות עשה ויש לא תעשה במעלים עיניו
ממנו שנאמר לא תאמץ את לבבך ולא תקפוצ את ירך
וכל המעלים עיניו ממנו נקרא בליעל וכאלו עובד עבודה
זרה ומאוד יש לזהר בה כי אפשר שיבא לידי שפיכות
דמים שימות העני המבקש אם לא יתן לו מיד כעובדא
דנחום איש גם זו: ב לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ולא
דבר רע ולא הזק מתגלגל על ידה שנאמר והיה מעשה
הצדקה שלום: ג כל המרחם על העניים הקדוש ברוך הוא
מרחם עליו: ד הצדקה דוחה את הגזירות הקשות וברעב
תציל ממות כמו שאירע לצרפית:

מוסר

מספר חסידים סימן מ"ד

ארבע כתות אינן מקבלות פני השכינה כת שקרים כת
חנפים כת מספרי לשון הרע כת ליצנים וכלן מפורשים
בכתובים. כת שקרים דובר שקרים לא יכון לנגד עיני וגם
במלחמת אחאב כשבא ושאל אל הנביאים אם יצא אליהם
בא רוחו של גבות לפני ה' ויאמר אצא והייתי רוח שקר

בפי כל נביאיו ויאמר צא ודרשו חכמים צא ממחיצתי.
 חנפים כי לא לפניו חנף יבא. מספרי לשון הרע שנאמר כי
 לא אל חפץ רשע אתה לא יגורף רע. לא יגור אתה רע
 לא יכנס במחיצתך. ליצנים לא יתיצבו הוללים לנגד
 עיניך. בני אדם ליצנים מערבבין את העולם. לשון הרע
 מספר בגנות של חבירו אפילו דבר אמת וגם משל הדיוט
 הוא. מי שהוציא שם רע על חבירו או חרפו בחרפות שלא
 היה חשוד בה ולא הכיר אדם בה מעולם וזה גלוה אין
 צונו מתכפר מפני שאינו יכול לתקן את אשר עותו ואינו
 יכול להחזיר חרפת חבירו וזהו שאמר שלמה פן יחסדך
 שומע:

לך לך יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה'
 דמילוי ה'ה ראשונה דשם ב"ן להשאר בו תוספת
 נפש משבת שעברה:

יֵא וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבוֹא
 מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי אִשְׁתּוֹ
 הִנֵּה־נָא יֹדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתֹּ־
 מְרֹאָה אֶתְּ: וְהוּא כֹּד קָרִיב לְמִיעַל לְמִצְרַיִם

רש"י

(יא) הנה נא ידעתי. מלקט אלגה עד עכשיו לא הכיר בה

וְאָמַר לְשָׂרֵי אֶתְתִּיהָ הֲאֵל כְּעַן יָדְעִית אֲרִי
 אֶתְתָּא שְׁפִירַת חִזּוּן אֶתְּ: יב וְהָיָה כִּי-יִרְאוּ
 אֶתְךָ הַמְּצָרִים וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת
 וְהִרְגוּ אֹתִי וְאֶתְךָ יַחֲיוּ: וַיְהִי כֵּן (ג"י ארי) יַחֲזוּן
 יַתִּיךְ מִצְרָאִי וַיִּמְרוּן אֶתְתִּיהָ דָּא וַיִּקְטְלוּן יַתִּי
 וַיַּתִּיךְ יַקִּימוּן: יג אֲמַר־יָנָא אַחְתִּי אֶתְּ
 לְמַעַן יֵיטֵב-לִי בְּעַבְדְּךָ וַחֲיִיתָה
 נַפְשִׁי בְּגִלְגָּלָךְ: אֲמַרִי כְּעַן אֶחְתִּי אֶתְּ בְּדִיל
 דְּיֵיטֵב לִי בְּדִילְךָ וְתַתְּקִים נַפְשִׁי בְּפִתְגַמְיָכִי: שְׁנֵי
 יד וַיְהִי כְּבּוֹא אַבְרָם מִצְרִימָה
 וַיִּרְאוּ הַמְּצָרִים אֶת-הָאִשָּׁה כִּי-יָפָה

רש"י

מחוד לניעות שבשניהם ועכשיו הכיר בה על ידי מעשה. דבר
 אחר מנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מחבזה וזאת
 עמדה ביפיה ופשוטו של מקרא הגה נא הגיע השעה שיש
 ללחוץ על יפך ידעתי זה ימים רבים כי יפת מראה אדם ועכשיו
 אנו באים בין אנשים שחורים ומכוערים אחיהם של נושים ולא
 הורגלו באשה יפה ודומה לו הגה נא אדני סורו נא: (יג) למען
 יטב לי בעבדך. יתנו לי מחנות: (יד) ויחי כבוא אברם

הוא מאד: והיה כד על אבדם למצרים וחזו
 מצדאי ית אתתא ארי שפירא היא לחדא:
 טו ויראו אתה שרי פרעה ויהללו
 אתה אל-פרעה ותקח האשה בית
 פרעה: וחזו יתה רברבי פרעה ושבחו יתה
 לפרעה ואדברת אתתא לבית פרעה:

רשי

מצרימה. היה לו לומר כנזכר מלכרימה אלא למד שהטמין
 אותה בחיבה ועל ידי שהצעו את המכס פתחו וראו אותה:
 (טו) ויהללו אתה אל פרעה. הללוה בנייהם לומר הגונה זו
 למלך:

נביאים ישעיה פרק מ"א

א איש את-רעהו יעזרו ולאחיו יאמר
 חזק: גבר ית חבריה יסעדון ולאחוזי ימר תקיף:
 ב ויחזק חרש את-צורף מחליק פטיש

רשי

א יאמר חזק. למלחמה אולי יעמדו להם אלהיהם: ב ויחזק
 חרש. נסך הפסל: את צורף. המרקע בזהב: מחליק.

אֶת־הוֹלָם פָּעַם אָמַר לְדָבֵק טוֹב הוּא
 וַיַּחֲזְקֵהוּ בְּמַסְמְרִים לֹא יָמוּט: הֲלֹא יִבְהַתּוּן
 בְּעוֹבְדֵיהוֹן דְּמִתְקִיף נִגְרָא עִם קִנְאָה מְחִי בְּפִטְיָשָׁא עִם
 דְּמִטְפַּח בְּקִרְנָסָא זְמַנָּא אָמַר עַל דְּבִקְא תְקִין הוּא
 וּמִתְקִיף לִיה בְּמַסְמְרִין דְּלֹא יִצְטָלִי: ג וְאַתָּה
 יִשְׂרָאֵל עַבְדֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ זֶרַע
 אַבְרָהָם אֲהַבִּי: וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדֵי יַעֲקֹב
 דְּאַתְרַעִיתִי בְּךָ זֶרַעִיה דְּאַבְרָהָם רַחֲמִי: ד אֲשֶׁר
 הִחֲזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילִיהָ
 קָרָאתִיךָ וְאָמַר לְךָ עַבְדֵי־אַתָּה בְּחַרְתִּיךָ
 וְלֹא מֵאִסְתִּיךָ: דְּקָרִיבְתָךְ מֵזְרַעִית אֲרַעָא
 וּמִמְלַכְוֹתָא בְּחַרְתָּךְ וְאָמַרִית לְךָ עַבְדֵי אַתָּה אֲתְרַעִיתִי
 בְּךָ וְלֹא אֲרַחֲקִינָךְ: ה אֵל־תִּירָא כִּי עַמְךָ־אֲנִי
 אֵל־תִּשְׁתַּע כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ אִמְצַתִּיךָ אֶף־

רש"י

באחרונה בפעם: את הולם פעם. הוא המתחיל להולמה פעם
 ראשונה: אומר לדבק טוב הוא. לאותן שהיו חופרין בקרקע
 טובה לחזק ולחבר זה עסקית ברזל: לא ימוט. שלא ימוט:
 ד מקצות הארץ. משאר העובדי כוכבים: ומאציליה. מן
 הגדולים שבהן: קראתיך. לחלקי בני בכורי ישראל: ה אל

עֲזַרְתִּיךָ אֶף־תִּמְכַתִּיךָ בַיָּמִין צְדָקָי: לֹא
 תִּדְחַל אֲרִי בְּסַעֲדֶךָ מִיַּמְרֵי לֹא תִתְבַר אֲרִי אֲנִי אֱלֹהֶיךָ
 אֶתְקַפֵּינֶךָ אֶף אֶסְעִדִינֶךָ אֶף אֶחְדִּינֶךָ בַיָּמִין קִשְׁטִי:

רש"י

תשעת. אל ימס לבך להיות כשעה:

כתובים משלי ג

ח רַפְּאוֹת תִּהְיֶה לְשֹׁרֶךְ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ:
 אֲסִיזָא תִהְיֶה לְכוֹנֵשֶׁרֶךְ וְדוֹדָנָא לְגַרְמִיךָ: ט בְּבֶד
 אֶת־יְהוָה מַהֲוֹנֶךָ וּמְרֵאשִׁית כָּל־תְּבוֹאֲתֶיךָ:
 יָקָר לֵאלֹהֶיךָ מִן מְמוֹנֶךָ וּמְרֵיש כְּלָחוֹן עֲלִלְתֶּךָ:
 י וַיִּמְלְאוּ אֲסַמִּיךָ שִׁבְעַת וְתִירוֹשׁ יִקְבִּיךָ
 יִפְרְצוּ: וּמִתְמַלִּין אוֹצְרֶיךָ שִׁבְעָנָא וּמַעְצָרְתֶּךָ חֲמָרָא
 נִשְׁפָּעִין: יא מוֹסֵר יְהוָה בְּנֵי אֵל־תִּמְאָס

רש"י

(ח) רפאות תהי לשרך. החכמה: לשרך. כמו (סיר
 הסיכיס ו יג). שרך, זהו טבורך: ושקוי לעצמותיך. הוא
 המוח, כענין שנאמר (איוב כא כד). ומה עצמותיו יסוקה:
 (ט) מהונך. מכל מה שחנך, אפילו מקול ערב (אל תקרי
 מהונך, אלא מגרונך): ומראשית. אלו חרומות ומעשרות:

וְאֵל־תִּקַּץ בְּתוֹכָהֶן: בְּרֵי מַרְדּוּתָא דְאֱלֹהָא לָא
 תִּסְלָא וְלֹא תִמְרִיק בְּמַכְסְנֹתֶיהָ: יב כִּי אֶת אֲשֶׁר
 יֵאָהֵב יִהְיֶה יוֹכֵיחַ וְכָאֵב אֶת־בֶּן יִרְצֶה:
 מְטוּל דְלִמְן דְרַחֵם לִיה אֱלֹהָא רַדִּיה לִיה וְהִיךְ אֲבָא

דְרַדִּי לְבַרְיָה:

רש"י

(יא) מוסר ה' בני אל תמאס. אם ינאלו עליך יסורין, יהיו
 חביבין עליך: ואל תקץ. מלשון (בראשית כז מו): קנחי בחיי:
 (יב) וכאב את בן ירצה. שרולה בננו להטיב לו, ויפייסוהו
 לאחר שמכחו בשבט, כן יערכ לך הטובה אחר המכה:

משנה יבמות פרק ג

א אַרְבַּעַה אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אַחִיוֹת
 וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִים אֶת הָאֲחִיוֹת, הָרִי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת
 וְלֹא מֵתִיבְמוֹת. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ, יוֹצִיאֻן. רַבִּי
 אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יְקִימוּ, וּבֵית
 הֵלֵל אוֹמְרִים יוֹצִיאֻן: ב הֵיטָה אַחַת מֵהֶן אִסּוּרָה

ברטנורא

א ארבעה אחין. חולצות ולא מתיבמות. לכיון דתרווייהו
 זקוקין להאי ולהאי, קמא למיבס פגע בלחות זקוקהו להואל
 כלשתו: ב"ש אומרים יקימו ובית הלל אומרים יוציאו.

עַל הָאָחֵד אֲסוּר עֲרוּה, אֲסוּר בָּהּ וּמִתָּר
 בְּאַחוּתָהּ, וְהַשְּׁנִי אֲסוּר בְּשִׁתִּיהֶן אֲסוּר מִצֹּה
 וְאֲסוּר קִדְשָׁהּ, חוֹלְצֵת וְלֹא מִתִּיבַמַּת: ג הִיתָה
 אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל זֶה אֲסוּר עֲרוּה, וְהַשְּׁנִיָּה
 אֲסוּרָה עַל זֶה אֲסוּר עֲרוּה, הָאֲסוּרָה לְזֶה מִתָּר
 לְזֶה, וְהָאֲסוּרָה לְזֶה מִתָּר לְזֶה. וְזוֹ הִיא
 שְׂאֵמְרוֹ, אַחוּתָהּ בְּשֶׁהִיא יְבַמְתָּהּ, אוֹ חוֹלְצֵת אוֹ
 מִתִּיבַמַּת: ד שְׁלֹשָׁה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין

ברטנורא

בגמרא מפכינן לה, ב"א יוליא ובה"א יקיימו. לבכל מקום ב"א
 לחומר א ובה"א לקולא חוץ מהמקומות הידועים מקולי בית שמאי
 ומחומרי בית הלל, והכי אמרינן בעלמא, ב"א במקום ב"א אינה
 משנה, כלומר, כל היכא דאשכחן במשנה בית שמאי מקילין, וב"א
 הוא שדרכן להקל ונמצאו עתה בית שמאי עומדים במקום בית הלל,
 אינה משנה ומשנתא היא ונריך להפכה, אלא אם כן היא
 מהמשניות הידועות שהם מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל.
 ובמסכת עדיות מני לה ב"א רבי אליעזר מקולי בית שמאי
 ומחומרי בית הלל: ב איסור ערוה. כגון חמותו ואם חמותו:
 ומותר באחותה. ללא אחות זקוקתו היא, לערוה לא רמיא
 קמיה ליבומי: איסור מצודה. רמיא קמיה מדאורייתא, הילכך
 אסור באחותה, לאחות זקוקתו היא: ג אחותה בשהיא
 יבמתה. אחותה של ערוה כשהיא יבמתה אשת אחי בעלה,
 כשנפלת עמה ליבום: או חולצת או מתיבמת. ללא אחות

שְׁתֵּי אַחֲיוֹת, או אִשָּׁה וּבִתָּה או אִשָּׁה וּבֵת בָּתָּה,
 או אִשָּׁה וּבֵת בְּנָה, הָרִי אֵלָיו חוֹלְצוֹת וְלֹא
 מְתִיבְמוֹת. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר. הִיְתָה אַחַת מֵהֵן
 אֲסוּרָה עָלָיו אֲסוּר עֲרוּהָ, אֲסוּר בָּהּ וּמִתָּר
 בְּאַחֹתָהּ. אֲסוּר מִצָּוָה או אֲסוּר קְדוּשָׁה, חוֹלְצוֹת
 וְלֹא מְתִיבְמוֹת: הַשְּׁלִשָּׁה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶם
 נִשְׂוֵאִים שְׁתֵּי אַחֲיוֹת, וְאַחַד מִפְּנֵהּ, מִת אֶחָד
 מִבְּעָלֵי אַחֲיוֹת, וְעָשָׂה בָּהּ מִפְּנֵה מֵאִמֶּר, וְאַחֲרַי
 כִּד מִת אֶחָיו הַשְּׁנַיִם, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, אֲשֶׁתּוֹ
 עִמּוֹ, וְהִלָּה תִצָּא מִשּׁוּם אַחוֹת אִשָּׁה. וּבֵית הַלֵּל
 אוֹמְרִים, מוֹצִיא אֶת אֲשֶׁתּוֹ בְּגִט וּבַחֲלִיצָה,

ברטנורא

זקוקתו, היא לערוה לא רמיא קמיה: ד ור"ש פוטר. טעמא
 דר"ש, דכתיב (ויקרא י"ח) ואשה אל אחותה לא תקח לכרוך, בשעה
 שנעשו לרות זו לזו, כגון הכא ששתייהן זקוקות לו ליבום, לא יהא לך
 לקוחין לא בזו ולא בזו. ואין הלכה כר"ש: ה ואחד מופנה.
 כלל אשה: אשתו עמו. דקסברי בית שמאי בעלת מאמר היא
 חסובה ככנוסה, וכשנפלה אחותה לאחר כן לא מתסרא משום אחות
 זקוקתו: והלה תצא. אף מן החליצה. משום אחות אשה: מוציא
 אשתו בגט. ללא אלים מאמר לשויה ככנוסה, וזו אוסרתה משום
 אחות זקוקה. ורכיכה גט מפני המאמר דהוי קדושין במקלח ולא
 פקעי קדושין בלא גט, ורכיכה חליצה דהואיל ולא הוי מאמר קדושין

ואֶשֶׁת אַחִיו בְּחִלְצָה. זוּ הִיא שְׂאֲמָרוֹ, אוֹי לוֹ
 עַל אֶשֶׁתוֹ וְאוֹי לוֹ עַל אֶשֶׁת אַחִיו: וְשִׁלְשָׁה
 אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אַחִיוֹת, וְאֶחָד
 נְשׂוּי נְכָרִית, מִת אֶחָד מִבְּעֵלֵי אַחִיוֹת, וְכֹנֵס
 נְשׂוּי נְכָרִית אֶת אֶשֶׁתוֹ, וּמֵת, הִרְאֵשׁוֹנָה יוֹצֵאָה
 מִשׁוּם אַחוֹת אִשָּׁה, וּשְׁנֵיהָ מִשׁוּם צָרְתָּהּ. עֲשֵׂה
 בָּהּ מֵאֲמָד, וּמֵת, נְכָרִית חוֹלְצַת וְלֹא מְתִיבַמֶּת.
 שְׁלֹשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אַחִיוֹת,
 וְאֶחָד נְשׂוּי נְכָרִית, מִת הַנְּשׂוּי נְכָרִית, וְכֹנֵס
 אֶחָד מִבְּעֵלֵי אַחִיוֹת אֶת אֶשֶׁתוֹ, וּמֵת, הִרְאֵשׁוֹנָה
 יוֹצֵאָה מִשׁוּם אַחוֹת אִשָּׁה, וּשְׁנֵיהָ מִשׁוּם צָרְתָּהּ.
 עֲשֵׂה בָּהּ מֵאֲמָד, וּמֵת, נְכָרִית חוֹלְצַת וְלֹא
 מְתִיבַמֶּת: וְשִׁלְשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִים
 שְׁתֵּי אַחִיוֹת, וְאֶחָד נְשׂוּי נְכָרִית, מִת אֶחָד
 מִבְּעֵלֵי אַחִיוֹת, וְכֹנֵס נְשׂוּי נְכָרִית אֶת אֶשֶׁתוֹ,
 וּמֵתָה אֶשֶׁתוֹ שֶׁל שְׁנֵי, וְאַחַר כֵּךְ מִת נְשׂוּי
 נְכָרִית, הָרִי זוֹ אֲסוּדָה עָלָיו עוֹלָמִית, הוֹאִיל

ברטנורא

גמורין עדיין זקוקתו היא ולריכה חליצה לזיקתה. ובריבא יהיב לה
 גיטא, והדר חליץ לה. וכן הלכה: ו נכרית. שאינה קרובה לא
 לזו ולא לזו: נכרית חולצת ולא מתיבמת. הוא הדין לע"ג

וְנִאֲסָרָה עָלַי שְׁעָה אַחַת. שְׁלֹשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם
 מִהֶן נִשְׂוֵאִין שְׁתֵּי אַחִיּוֹת, וְאַחַד נָשׁוּי נְכָרִית,
 גֵּרֶשׁ אַחַד מִבְּעָלֵי אַחִיּוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ, וּמֵת נָשׁוּי
 נְכָרִית, וּכְנֶסֶה הַמְּגֵרֶשׁ, וּמֵת, זֶה הִיא שְׂאֵמְרוֹ,
 וְכֵלֶן שְׂמֵתוֹ אוֹ נִתְּגַרְשׁוּ, צָרוֹתֵיהֶן מִתָּרוֹת:
 ה' וְכֵלֶן שֶׁהָיוּ בָהֶן קְדוּשִׁין אוֹ גְרוּשִׁין בְּסִפְקָא,
 הָרִי אֵלּוּ צָרוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתִּיבְמוֹת. כִּי־צַד
 סִפְקָא קְדוּשִׁין, זָרֵק לָהּ קְדוּשִׁין, סִפְקָא קָרוֹב לוֹ
 סִפְקָא קָרוֹב לָהּ, זֶהוּ סִפְקָא קְדוּשִׁין סִפְקָא גְרוּשִׁין
 כָּתֹב בְּכַתֵּב יָדוֹ וְאִין עָלָיו יְעָדִים, יֵשׁ עָלָיו
 יְעָדִים וְאִין בּוֹ זְמַן, יֵשׁ בּוֹ זְמַן וְאִין בּוֹ אֵלָא יְעָד

ברטנורא

ללא עשה בזה מאמר, ומת, נכרית מחלץ חלכה יבומי לא מיבמה,
 דהויא לה כרת אחות אשה בזיקה. והאי דקתני מאמר, לאפוקי
 מדבית שמאי דאמרי מאמר קונה קנין גמור ואפילו חליצה נמי לא
 חיבועי, המ"ל לזריכה חליצה: ז שעה אחת. בנפילה ראשונה
 כשנפלה מאחיו הראשון, שאז היתה אשתו קיימת והיתה זאת אסורה
 עליו כאשת אח שיש לו בנים. וזרחה האכרית לא אחפרש דינה,
 ומסתברא דחולצת ולא מחיבמה: ח וכולן. ט"ו עריות, שהיו בהן
 לאחיו קדושי ספק או גירושי ספק, דהויא ספק כרת ערוה:
 חולצת. ולא מפטרה בלא כלום, דדילמא לאו כרת ערוה היא:
 ספק קרוב לו. שהיו ח' אמות מעומלמות ביניהן ברשות הרבים,

אָחַד, זְהוּ סִפְק גְּרוּשִׁין: ט שְׁלֹשָׁה אַחִין נְשׂוּאִין
 שְׁלֹשׁ נְכָדִיּוֹת, וּמַת אֶחָד מֵהֶן, וְעָשָׂה בָּהּ הַשְּׁנִי
 מְאָמֵר, וּמַת, הָרִי אֵלָיו חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת,
 שְׁנֵאמֵר, (דברים כה) וּמַת אֶחָד מֵהֶם, יְבָמָה יָבֵא
 עָלֶיהָ, שְׁעָלֶיהָ זִקְתָּ יָבָם אֶחָד, וְלֹא שְׁעָלֶיהָ זִקְתָּ
 שְׁנֵי יְבָמִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, מֵיבָם לְאִיזוֹ
 שִׁירְצָה, וְחוֹלֵץ לְשִׁנְיָהּ. שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין לְשִׁתֵּי
 אַחֲיוֹת, וּמַת אֶחָד מֵהֶן, וְאַחַד כֶּךָ מֵתָה אִשְׁתּוֹ
 שֶׁל שְׁנֵי, הָרִי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית, הוּאִיל

ברטנורא

וד' אמות של אדם קונות לו שם, וזרקו ספק בארבע אמותיו ספק
 בארבע אמותיה: ט זיקת שני יבמין. לכל זמן שלא כנסה זה
 עדיין זיקת ראשון עליו, ונתוספה עליו זיקת שני בשביל המאמר,
 וכשמת נותרו עליה זיקת שני יבמין: ר"ש אומר וכו'. דקסבר
 מספקא לן אי מאמר קונה לגמרי או לא קני כלל, לכך מיבס לאיזו
 שירצה, לאי מאמר קני לא הוא עלה אלא זיקת שני, ואי מאמר לא
 קני לא האי עלה אלא זיקת הראשון: וחולץ לשנייה. דחדא לא
 מפטרה בביאת אידך, דלמא מאמר לא קני והוה שתי יבמות
 הבאות מב' בתים. ויבומי תרווייהו לא, דלמא מאמר קני והוה ב'
 יבמות הבאות מבית אחד. ואין הלכה כר"ש. ואע"ג דאמרין
 במתניתין דזיקת שני יבמין לאורייתא מקרא ליבמה יבא עליה,
 בגמרא מוכח דזיקת שני יבמין דרבנן היא, גזירה שמה יאמרו שתי
 יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות: י היו אחין. אף מאוס

וּנְאֻסְרָה עָלָיו שְׁעָה אַחַת: שְׁנַיִם שְׁקָדְשׁוֹ שְׁתֵּי
 נְשִׁים, וּבִשְׁעַת כְּנִיסַתָּן לַחֲפָה הִחְלִיפוּ אֶת שֵׁל
 זֶה לָזֶה, וְאֶת שֵׁל זֶה לָזֶה, הָרִי אֵלּוֹ חִיָּבִים
 מְשׁוּם אִשֶׁת אִישׁ. הָיָו אַחִין, מְשׁוּם אִשֶׁת אָח.
 וְאִם הָיָו אַחִיּוֹת, מְשׁוּם אִשָּׁה אֶל אַחֻוֹתָהּ. וְאִם
 הָיָו נְדוּת, מְשׁוּם נְדָה. וּמִפְרִישֵׁן אוֹתָן שְׁלֶשָׁה
 חֲרָשִׁים, שְׂמָא מְעַבְרֹת הֵן. וְאִם הָיָו קְטָנוֹת
 שְׂאִינָן דְּאוֹיּוֹת לִילָד, מְחַזְרִין אוֹתָן מִיָּד. וְאִם
 הָיָו כְּהֻנוֹת, נִפְסְלוּ מִן הַתְּרוּמָה:

ברטנורא

אָשֶׁת אַח וכו'. אַע"ג דקיי"ל אין איסור חל על איסור, אִית ליה
 להאי תנא דבאיסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת כי הכא,
 איסור חל על איסור, וחייב להביא קרבן על כל איסור ואיסור:
 ומפרישין אותן. שלא לחזור לבעליהן: שְׂמָא מְעַבְרֹת הֵן.
 והולכות ממזרים, ובעיט הבחנה בין זרע כשר לזרע פסול שלא יתלו
 העוברים בבעליהן: וְאִם הָיָו כְּהֻנוֹת. בנות כהנים: נִפְסְלוּ
 מתרומה. מלאכול בתרומת בית אביה אפילו אחר מיתת בעלה,
 ואַע"פ שְׁנֵאנְסָה:

גמרא יבמות דף ל' ע"א

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב כָּל יְבָמָה שְׂאִין אֲנִי קוֹרָא
 בָּהּ בְּשַׁעַת נִפְיָלָה יְבָמָה יָבֵא עָלֶיהָ הָרִי הִיא

כַּאֲשֶׁת אַח שֵׁישׁ לָהּ בָּנִים וְאִסּוּרָה. מֵאֵי קָא מְשַׁמַּע
 לָן תְּנִינָן הָרִי זֶו אִסּוּרָה עָלֵינוּ עוֹלָמִית הוּאִיל
 וְנִאֲסָרָה עָלֵינוּ שְׁעָה אַחַת. מְהוּ דְתִימָא הֲנִי מִיְלִי
 הִיכָא רְלָא אִיחֻזְיָא לָהּ בְּנִפְלָה רֵאשׁוּנָה אֲבָל
 הִיכָא דְאִיחֻזְיָא לָהּ בְּנִפְלָה רֵאשׁוּנָה אִימָא תְשַׁתְּרִי
 קָא מְשַׁמַּע לָן. הָא נְמִי תְנִינָא שְׁנֵי אַחִים נְשׂוּאִים
 שְׁתֵּי אַחִיוֹת מֵת אַחַד מֵהֶם וְאַחַר כֵּךְ מֵתָה אֲשֶׁתּוֹ
 שֶׁל שְׁנֵי הָרִי זֶו אִסּוּרָה עָלֵינוּ עוֹלָמִית הוּאִיל
 וְנִאֲסָרָה עָלֵינוּ שְׁעָה אַחַת. מְהוּ דְתִימָא הָתָם הוּא
 דְאֲדַחֵי לָהּ מֵהָאֵי בֵיתָא לְגַמְרִי אֲבָל הִכָּא רְלָא
 אֲדַחֵי לָהּ מֵהָאֵי בֵיתָא לְגַמְרִי אִימָא מְגוּ דְחֻזְיָא
 לְהָאֵי נְשׂוּי נְכָרִית חֻזְיָא נְמִי לְהָאֵי קָא מְשַׁמַּע לָן:

רש"י

הרי היא כאשת אח וכו'. ולא ע"ג להלך אחחזיא: בנפילה
 ראשונה. כל זמן נפילה ראשונה שהיתה אשתו קיימת שהיא
 אסורה: אבל היכא דאיתחזיא בנפילה ראשונה. כגון
 שמחה אשתו אחר מיתת אחיו ולא כנסה נשוי נכרית: דאדחיי
 לה מזהאי ביתא לגמרי. משנפלה ואין כאן אח אחר אללא זה
 בעל אחותה נדחית וניתחת לשוק ואין עליה כד זיקה עוד: אבל
 היכא רלא אדחיי לה מזהאי ביתא לגמרי. בשעת נפילה שהיה
 עס נשוי נכרית וזקוקה ליבס: אימא מגו דחזיא. לנשוי
 נכרית עדיין זיקה עליה וכי מתה אחותה ועודה בנפילה
 תחייבס לזה בנפילה: קא משמע לך. רב יהודה ללא:

זוהר לך דף פ"א ע"ב

ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה, אמר רבי אלעזר
כאשר הקריב כאשר קרב מבעי ליה, מאי כאשר
הקריב אלא כדכתיב (שמות י"ד) ופרעה הקריב דאקריב דאיהו
אקריב להו לישראל לתיבתא אוף הכא הקריב גרמיה
לקדשא בריך הוא כדקא יאות, לבא מצרימה
לאשגחא באנון דרגין ולא תרחקא מניהו ולא תרחקא
מעובדי מצרים, אמר רבי יהודה תא חזי כיון (ס"א
בגין) דנחת אברהם למצרים בלא רשו אשת עבדו בנוי
במצרים ארבע מאה שנין דהא פתיב וירד אברם
מצרימה ולא פתיב רד מצרים ואצטער כל ההוא
ליליא בגנה דשרה, ויאמר אל שרי אשתו הנה נא
ידעתי כי אשה יפת מראה את וכי עד ההיא שעתא
לא הוה ידע אברהם דאשה יפת מראה הות, אלא הא
אוקמוה דעד ההיא שעתא לא אסתכל בדיוקנא דשרה
בסגיאות צניעותא ודוות ביניהון וכד קריב למצרים
אתגליא איהי וחמא בה, ד"א במה ידע אלא על ידא
דטורח אורחא בר נש מתבזה והיא קימא בשפירו
דילה ולא אשתני, ד"א הנה נא ידעתי דחמא עמה
שכינתא ובגין כך אתרחיץ אברהם ואמר אחותי היא,
ומלה דא אסתלק לתרי גונין, חד כמשמעו, וחד
כדכתיב (משלי ז') אמור לחכמה אחותי את, וכתיב

אמרי נא אחותי את וכתוב (דברים ה') ואת תדבר אלינו, למען ייטב לי בעבורך כלפי שכניה אמר בעבורך ייטב לי קדשא בריך הוא, וחיתה נפשי בגללה, בגין דבדא יסתלק בר נש ויזכה לאסתלק לאורחא דחיי:

יוסף לחוק

הלכה פסוקה

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמ"ה

א כל אדם חייב ליתן צדקה אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו ומי שנותן פחות ממה שראוי (לו) ליתן ב"ד כופין אותו ומכין אותו מכות מרדות עד שיתן מה שאמרוהו ליתן ויורדים לנכסיו בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו ליתן: ב ממשכנים על הצדקה אפילו בערב שבת: ג יתומים אין פוסקין עליהם צדקה אפילו לפדיון שבויים אפילו יש להם ממון הרבה אלא אם כן פוסקים עליהם לכבודם כפי שיצא להם שם: ד גבאי צדקה אין מקבלים מהנשים ומהעבדים ומהתינוקות אלא דבר מועט אבל לא דבר גדול שחוקתו גזול או גנוב משל אחרים וכמה הוא דבר מועט הכל לפי עושר הבעלים ועניותם והני מילי בסתמא אבל אם הבעל מוחה אפילו כל שהוא אסור לקבל מהם:

מוסר

מספר חסידים סימן מ"ד

שָׁנוּ בְּתַלְמוּד יְרוּשָׁלַיִם מִי שְׁפָרַח עַל חֲבִירוֹ תַחֲלָה וְהִלָּךְ
 וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מַחִילָה פַּעַם רֵאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה וְלֹא קָבַל מִמֶּנּוּ
 יַעֲשֶׂה שְׂדוּת שֶׁל בְּנֵי אָדָם וַיִּפְיִסְנוּ בַּפְּנִיָּהִם הֲדָא הוּא
 דְּאָמַר (אִיב לֵג) יְשׁוּד עַל אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי לַפְּלוּנִי וְהָרִי
 גִּתְמִי וְאִם עָשָׂה כֵּן פָּדָה נַפְשׁוֹ מִמּוֹת דְּכֹתִיב בְּתַרְיָה (שֵׁם)
 פָּדָה נַפְשׁוֹ מִעֲבוֹד בְּשַׁחַת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הֲדָא דְּאָמְרִי
 בְּאוֹתוֹ שְׁלֹא הוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבִירוֹ אֲבָל הוֹצִיא שֵׁם רַע
 אֵין לוֹ מַחִילָה עוֹלָמִית. צִיעַר אָדָם כְּאִלוֹ צִיעַר עוֹלָם מְלֹא
 שְׁכָל מַה שְּׁבַעֲוֹלָם יֵשׁ בְּאָדָם. רַקַּק בַּפְּנָיו וְלֹא הִגִּיעַ בּוֹ
 הַרוּק פְּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְחַיִּיב בְּדִינֵי שָׁמַיִם אֲפִילוֹ צִיעַר כָּל
 שֶׁהוּא עַל כָּל צַעַר וְצַעַר שֶׁהוּא מִצַּעַר אֶת חֲבִירוֹ יַעֲנֹשׁ
 בְּיָדֵי שָׁמַיִם שְׁנֹאמַר (קַהֲלַת יב) כִּי עַל כָּל אֱלֹהֵי יִבְיֹאֵךְ
 הָאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם. רַבּוּתֵינוּ דְּדָשׁוּ מְאִי עַל כָּל
 נַעֲלָם. זֶה הַהוֹרֵג כִּינָה בַּפְּנֵי חֲבִירוֹ וְגִמָּאס בָּהּ וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
 זֶה הַרוּקֵק וְלִכֵּן כָּל יֵרָאִי ה' הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר אֵין הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מְבִיא תַקְלָה עַל יָדָם יִהְיוּ נִזְהָרִים לְמַחּוֹל מִיַּד
 לְהוֹרֵג כִּינָה אוֹ רוּקֵק אוֹ עוֹשֶׂה כָּל דְּבַר מְאוּס שְׁלֹא יִהְיֶה
 נִכְשָׁל עַל יָדָם:

לך לך ליום רביעי תורה

יבויז בקריאת ששה פסוקים אלו שהן כנגד ן דמילוי
 זו דשם ב"ן לקנות הארת נפש יתירה משבת הבאה:

טז וְלֹא־אָבְרַם הִיטִיב בְּעִבּוֹרָה וַיְהִי־
 לוֹ צֹאן־וּבָקָר וַחֲמֹרִים וְעֵבְדִים
 וּשְׂפָחֹת וְאֶתְנֶת וּגְמָלִים: וְלֹא־אָבְרַם
 אוֹטִיב בְּדִילָה וְהוּוּ לִיה עֶאן וְתוֹרִין וַחֲמֹרִין
 וְעֵבְדִין וְאִמָּהֶן וְאֶתְנָן וּגְמָלִין: יז וַיִּנְגַע
 יְהוָה | אֶת־פְּרַעֲהַ נְגָעִים גְּדֹלִים
 וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־דְּבַר שְׂרֵי אִשְׁת־
 אָבְרָם: וְאִתִּי יי עַל פְּרַעֲהַ מִכְתָּשִׁין רַבְרַבִּין
 וְעַל אָנֶשׁ בֵּיתֶיהָ עַל עֵיֶסֶק שְׂרֵי אֶתְת־אָבְרָם:
 יח וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ לְאָבְרָם וַיֹּאמֶר

רש"י

(טז) ולא־אָבְרַם הִיטִיב. פרעה בעבורה: (יז) וַיִּנְגַע ה' וַגִּד. כמכת ראתו לכה שהתשמיש קשה לו (כ"ר): ואת ביתו. כהרגומו ועל אינש ביתיה (ודקשו לרבות כחלו ועמודיו וכליו כרש"י יאן): על דבר שרי. על פי דבורה אומרת למלאך הך

מֵה־זֹאת עֲשִׂיתָ לִי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ
 לִי כִי אֲשַׁתְּךָ הוּא: וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ לְאַבְרָם
 וַאֲמַר מָה דָּא עֲבַדְתָּ לִי לָמָּה לָּא חֲוִיתָא לִי אֲרִי
 אֲתַתְּךָ הִיא: יט לָמָּה אֲמַרְתָּ אֲחֹתִי
 הוּא וַאֲקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה
 הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ קַח וְלֶךְ: לָמָּה אֲמַרְתָּ אֲחֹתִי
 הִיא וּדְבַרִית יְתָה לִי לְאֹתוֹ וּכְעַן הָא אֲתַתְּךָ דְּבַר
 וַאֲיִל: כ וַיֵּצֵא עָלָיו פְּרַעֲהַ אַנְשִׁים
 וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־
 אֲשֶׁר־לוֹ: וּפְקִיד עֲלוּהִי פְּרַעֲהַ גּוֹבְרִין וַאֲלוֹיָאוּ
 יְתִיה וְיִת אֲתַתִּיה וְיִת כָּל דִּילִיה: יג א וַיַּעַל
 אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־
 אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַגְּגָבָה: וּסְלִיק

רש"י

והוא מכה: (יט) קח ולך. ולא כאבימלך שאמר לו הגה חרתי
 לפניך חלח אמר לו לך ואל תעמוד שהמזכרים שטופי זמה הם
 שנאמר וזמת סוסים זמתם: (כ) ויצא עליו. על אודותיו
 לשלחו ולשמרו: וישלחו. כחגומו ואלויאו: (א) ויעל אברם

אָבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאֶתְתִּיהּ וְכָל דִּילֵיהּ וְלוֹט

עֲמִיהּ לְדְרוֹמָא:

רש"י

וּבְר' הַנִּגְבָּה. לְכָא לְדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְמַעְלָה
הַלֹּךְ וְנִסּוּעַ הַנִּגְבָּה לְהַר הַמְּוֵרִיָּה וּמְכַל מְקוֹם כֶּשֶׁהוּא הַוֹּכֵךְ
מִמְּאֲרִים לְאֶרֶץ כְּנַעַן מִדְּרוֹם לְעַפְּוֹן הוּא מֵהַלֵּךְ שֶׁאֶרֶץ מִאֲרִים
בְּדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁמוּכִיחַ בְּמַסְעוֹת וּבְגִבּוּלֵי הָאֶרֶץ:

נְבִיאִים יִשְׁעִיהּ פֶּרֶק מ"א

א הֵן יִבְשׁוּ וַיִּכְלְמוּ כָּל הַנְּחָרִים בְּךָ יְהוִי
כְּאֵין וַיֵּאבְדוּ אַנְשֵׁי רִיבְךָ: הָא יִבְהֶתוֹן
וַיִּתְכַנְעוּ כָּל עַמְמֵי דְהוּוּ מִתְגַּרִּין בְּךָ יְהוֹן כְּלָמָא
וַיִּיבְדוּן אַנְשֵׁי דִינְךָ: ב תְּבַקְשֶׁם וְלֹא תִמְצְאוּם
אַנְשֵׁי מִצְתְּךָ יְהוִי כְּאֵין וּכְאִפְסֵם אַנְשֵׁי
מִלְחַמְתְּךָ: תְּבַעֲיָנוּן וְלֹא תִשְׁכַּחֲיָנוּן לְאַנְשֵׁי מִצְוֹתְךָ
יְהוֹן כְּלָמָא וְכָלֵא מִדְּעַם גְּבַרִין דְהוּוּ מִתְגַּרִּין לְמַעַבְד
עַמְדָּא קָרַב: ג כִּי אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִחֲזִיק

רש"י

א הַנְּחָרִים. הַמְּחַגְּרִים כִּד: ב אַנְשֵׁי מִצְוֹתְךָ. אֲנָסִי רִיבְךָ:

יְמִינֶךָ הָאָמַר לְךָ אֵל־תִּירָא אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ:
 אֲרִי אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִתְקִיף יְמִינֶךָ דְאִמְרִית לְךָ לֹא
 תִּדְחַל מִימְרֵי בְּסַעְדְּךָ: ד אֵל־תִּירָאִי תוֹלַעַת
 יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ נְאֻם־
 יְהוָה וְגֵאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: לֹא תִדְחֲלוּן
 שְׁבִטָא דְבֵית יַעֲקֹב זְרַעֲיָתָא דִּישְׂרָאֵל מִימְרֵי בְּסַעְדְּכוֹן
 אָמַר יְיָ וּפְרָקִיכוֹן קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל: ה הִנֵּה
 שְׁמֵתִיךָ לְמוֹרֵג חֲרוּץ חָדָשׁ בְּעַל פִּיפּוּת
 תְּדוֹשׁ הָרִים וְתִדְק וְגִבְעוֹת כַּמּוֹן תְּשִׁים:
 הָא שׁוֹיְתִיכוֹן לְמוֹרֵג תְּקִיף חֲדַת מְלֵי סַמְפוּרִין תְּקַטֵּל
 פְּלָחֵי כּוּכְבָּא וְתִשְׁיַצִּי וּפְלָחֵי כּוּכְבָּא כְּמוֹצָא תְּשׁוּי:
 ו תִּזְרַם וְרוּחַ תְּשָׂאֵם וְסַעְרָה תְּפִיץ אֲתָם
 וְאַתָּה תִּגִּיל בִּיהוָה בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל

רש"י

ד תולעת יעקב. משפחת יעקב החלוסה כחולעת: מתי
 ישראל. מספר ישראל: ה למורג. מגירה עשוי חריוץ חריוץ:
 בעל פיפיות. הן החריוץ: תדוש הרים. עכומ"ז וקריס:
 ו תזרם. תזרה אותם כמזרה: ורוח תשאם. לגיהנם:

תְּתַהַלֵּל: תְּבַדְדִינֹן וְרוּחָא תְּטוּלִינֹן וּמִימְרִיהּ
 כְּעַלְעוּלָא לְקִשָּׁא יְבַדַּר יִתְהוֹן וְאַתְּ תְּבוּעַ בְּמִימְרָא דִּי
 בְּקִדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל תִּשְׁתַּבַּח:

כתובים משלי נ

יג אֲשֶׁרִי אָדָם מֵצֵא חֲכָמָה וְאָדָם יִפִּיק
 תְּבוּנָה: טוֹבוּהִי לְבַר נָשָׂא דְאִשְׁכַּח חֲכָמְתָא וְבַר נָשָׂא
 דְּמַבִּיעַ בִּיזְנָתָא: יד כִּי טוֹב סַחְרָה מִסַּחְרֵ-
 כֶּסֶף וּמַחְרוּץ תְּבוּאָתָהּ: מְטוּל דְּטָבָא תְּגֵרוּתָהּ
 מִן תְּגֵרוּתָא דְּסִימָא וּמִן דְּהָבָא סְנִינָא עֲלֵלְתָהּ:
 טו יְקָרָה הִיא מִפְּנִיִים (מִפְּנִינִים קְרִי) וְכָל-
 חֲפְצֵיהּ לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ: יְקִירָא הִיא מִן כִּיפִי

רשי

(יג) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק
 חכמה עד שגורה היא להוציא מפיו: (יד) כי טוב סחרה
 מסחר כסף. כל חליפין שאדם מחליף בסחורה, זה נוטל זה
 וזה נוטל זה, אבל האומר לחבירו: שנה לי פרקך, ואני אשנה
 לך פרקי, נמלאו שניהם ביד כל אחד ואחד: ומחרוץ. מין
 זהב הוא: (טו) וכל חפציה. כל חמדותיה: לא ישוו בה. לא

טַבְּתָא וְכַל מַדְעָם לָא פְּחִים לִיה: טז אַרְךְ יָמִים
 בִּימִינָה בְּשִׂמְאוּלָה עֶשֶׂר וְכַבּוּד: נוּגְדָא
 דִּזְמַתָּא בִּימִינָה וּבְשִׂמְאָלָה עוֹתָרָא וִיקָרָא:
 יז דְּרַכְיָה דְּרַכְיָנַעַם וְכַל־נְתִיבוֹתֶיהָ
 שְׁלוֹם: אֲרַחְתָּהּ אֲרַחְתָּא דְּבוּסְמָא וְכַלְהוֹן הִלִּכְתָּהּ
 שְׁלָמָא: יח עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ
 וְתַמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר: אֵילָנָא דְחַיִּי הִיא לְאֵלִין
 דְּמַתְחַזְקִין בָּהּ וְאֵלִין דְּמַתְעַסְקִין בָּהּ טוֹבִיהוֹן:

רש"י

יהיו שון בשוויה ודמיהן דלמיה: (טז) בימינה. למימינים
 זה ועוסקים זה לשמה, ארך ימים, וכל שכן עושר וכבוד:
 בשמאלה. ולמשמאלים זה, שעוסקים זה שלא לשמה,
 מכל מקום, עושר וכבוד יק: (יח) למחזיקים בה. לאוחזים
 בה, כמו (שמות 7 ד): וישלח ידו ויחזק זו: ותמכיה מאשר.
 המתקדמים לה, וכן כל לשון תמיכה שנספר זה, שהוא אוחז
 בה.

משנה בבא קמא פרק ג

א הַמְנִיחַ אֶת הַכֹּד בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים וּבָא אַחֵר

ברטנורא

א המניח את הכד וכו' ושברה פטור. לפי שאין לך בני

וְנִתְקַל בָּהּ וּשְׁבָרָהּ, פְּטוּר. וְאִם הִזְק בָּהּ, בְּעַל
הַחֲבִית חַיֵּב בְּנִזְקוֹ. נִשְׁבָּרָה כְּדוֹ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים,
וְהִחְלַק אֶחָד בְּמִים, אוֹ שִׁלְקָה בַחֲרָסִיָּה, חַיֵּב.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּמִתְכַּוֵּן, חַיֵּב. בְּאִינוֹ מִתְכַּוֵּן,
פְּטוּר: בַּשּׁוֹפֵךְ מִים בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהִזְק בָּהֶן
אַחֵר, חַיֵּב בְּנִזְקוֹ. הַמְצַנִּיעַ אֶת הַקּוֹץ, וְאֶת
הַזְכוּכִית, וְהַגֹּרֵד אֶת גִּרְדוֹ בְּקוֹצִים, וְגִדְדוֹ
שֶׁנֶּפֶל לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְהִזְקוֹ בָּהֶן אַחֲרַיִם, חַיֵּב

ברטנורא

אדם להתכונן בדרכים: ואם הוזק בח בעל החבית חייב.
ואפילו הפקירה. שכל המפקיר נזקיו שלא היה לו רשות מתחלה
לעשותו, כאילו לא הפקירו: או שלקה בחרסיה חייב. לסבר
נתקל פושע הוא ולא אנוס הוא, ולכך חייב: במתכוין חייב.
אם נתכוין לזכות בחרסיה ובמים אחר שנסברה כדו, חייב בהזיקו,
דהוי ליה בורו שהזיק. ואם לא נתכוין לזכות בהן, הואיל ועיקרו
אנוס הוא, לסבר נתקל לאו פושע הוא, הרי הארסים והמים הפקר
לאחר שנאנס, ולפיכך פטור. והלכה כר' יהודה דנתקל לאו פושע
הוא. ומאחר לאנוס הוא ולא נתכוין לזכות בחרסים ובמים, אי
כאילו לא היו מעולם שלו ופטור על נזקיהם: ב השופך מים
בר"ד. אע"ג דברקות קעביד, כגון בימות הגשמים שמוחר
לשפוך מים ברה"ר אפילו הכי אם הוזק בהן אחר, חייב בנזקו:
המצניע את הקוץ וכו'. וכגון שהצניע ברה"ר. וכן הגורר גדרו

בְּנִזְקוֹ: ג המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים, והזק בהן אחר, חייב בנזקו, וכל הקודם בהן זכה. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל המקלקלין ברשות הרבים והזיקו, חייבין לשלם, וכל הקודם בהן זכה. ההופך את הגלל ברשות הרבים, והזק בהן אחר, חייב בנזקו: ד שני קדרין שהיו מהלכין זה אחר זה, ונתקל הראשון ונפל, ונתקל השני בראשון, הראשון חייב בנזקי שני: ה זה בא בחביתו, וזה בא בקורתו, נשברה כדו של זה בקורתו של זה, פטור, שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך. היתה בעל קורה ראשון, ובעל חבית אחרון, נשברה חבית בקורה, פטור בעל

ברטנורא

בקולים והפריחן לרה"ר. אבל המלמס כחוד שלו והזק בהן אחר, פטור. שאין לך בני אדם להתחכך ככתלים: ג לזבלים. שירקבו החבון והקש ונעשים זבל לזבל שדות וכרמים: כל הקודם בהן זכה. דקאסינאו רבנן: כל המקלקלים ברה"ר. ואפילו עושים ברשות, כגון בשעת האכילת זבלים. אם הזיקו חייבים: היה הופך את הגלל. לואת בקר: ד הראשון חייב בנזקי שני. וכגון שהיה יכול לעמוד ולא עמד, דפושע הוא. אבל לא היה יכול לעמוד, פטור, דהא קיימא לן נחקל לאו פושע הוא: ה היה בעל קורה

הקורה. ואם עמד בעל הקורה, חיב. ואם אמר
 לבעל החבית עמד, פטור. היה בעל חבית
 ראשון ובעל קורה אחרון, נשברה חבית
 בקורה, חיב. ואם עמד בעל חבית, פטור. ואם
 אמר לבעל קורה עמד, חיב. וכן זה בא בנרו
 וזה בפשתנו: ו שנים שהיו מהלכין ברשות
 הרבים אחד רץ ואחד מהלך, או שהיו שניהם
 רצים, והזיקו זה את זה, שניהם פטורין:
 ו המבקע ברשות היחיד והזיק ברשות הרבים,
 ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד, ברשות
 היחיד והזיק ברשות היחיד אחר, חיב: ה שני

ברטנורא

ראשון וכו' פטור. קזה מהלך כדרכו וזה מיהר ללכת:
 ו אחד רץ ואחד מהלך וכו'. מתניתין חסורי מחסרה והכי
 קתני, אחד רץ ואחד מהלך בערבי שנתות וימים טובים, או שהיו
 שניהם רצים בשאר ימות השנה, שניהם פטורים. דבערבי שנתות
 וימים טובים מי שרץ רץ ברשות, שהלך לדבר מטה להכין ללרכי
 שבת ויו"ט, ומשום הכי פטור. ובשאר ימות השנה כששניהם רצים,
 הואיל ושניהם משנים, שניהם פטורים: ז המבקע. ע"ס: והזיק
 ברשות היחיד. של אחרים: ברשות היחיד. של: והזיק
 ברשות היחיד אחר. של אחרים: חיב. ואלע"ג דברכותיה
 קעביד ולא שכיחי רבים שם דנימא הוה ליה לעיוני, אפילו הכי

שׁוֹרִים תָּמִים שְׁחָבְלוּ זֶה אֶת זֶה, מְשַׁלְּמִים
 בְּמוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. שְׁנִיֵּיהֶם מוֹעֲדִים, מְשַׁלְּמִים
 בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אַחַד תָּם וְאַחַד מוֹעֵד, מוֹעֵד
 בְּתָם מְשַׁלֵּם בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם, תָּם בְּמוֹעֵד
 מְשַׁלֵּם בְּמוֹתָר חֲצִי נֶזֶק. וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁחָבְלוּ
 זֶה בְּזֶה, מְשַׁלְּמִים בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם. אָדָם
 בְּמוֹעֵד וּמוֹעֵד בְּאָדָם, מְשַׁלֵּם בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם.
 אָדָם בְּתָם וְתָם בְּאָדָם, אָדָם בְּתָם מְשַׁלֵּם בְּמוֹתָר
 נֶזֶק שָׁלֵם, תָּם בְּאָדָם מְשַׁלֵּם בְּמוֹתָר חֲצִי נֶזֶק.
 רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִף תָּם שְׁחָבֵל בְּאָדָם, מְשַׁלֵּם
 בְּמוֹתָר נֶזֶק שָׁלֵם: ט שׁוֹר שָׂוֵה מְנַה שְׁנַגַּח שׁוֹר
 שָׂוֵה מְאֵתִים, וְאִין הִנְבִּילָה יִפֶּה כְּלוּם, נוֹטֵל אֶת

ברטנורא

חייב: ח במותר חצי נזק. שמיין מה הזיקו של זה יותר על
 נזקו של זה ובאותו מותר משלם מי שהזיק יותר, את החצי: מועד
 בתם משלם במותר. כלומר אם הוא הזיק את החס יותר ממה
 שהזיקו חס: אדם בתם משלם במותר נזק שלם. לאלס
 מועד לעולם: ותם באדם משלם במותר חצי נזק. לכתוב
 (שמות כ"א) או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה יעשה לו, כמשפט
 שור בשור כך משפט שור באלס, מה שור בשור חס משלם חצי נזק
 ומועד משלם נזק שלם, אף שור באלס חס משלם חצי נזק ומועד
 משלם נזק שלם: ר"ע אומר אף תם שחבל באדם משלם

השור. שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים, ואין הנבלה יפה כלום, אמר רבי מאיר, על זה נאמר (שמות כא) ומכרו את השור החי וחצו את כספו. אמר לו רבי יהודה, וכן הלכה, קיימת ומכרו את השור החי וחצו את

ברטנורא

במותר נזק שלם. לדריש כמשפט הזה, לדינא לסליק האי קרא מיניה, דבשור מועד מיירי. והכי קאמר קרא, כמשפט הזה של שור מועד שמשלם נזק שלם. יעשה לו לכל שור שנגח את האדם ואפילו הוא שור חס. ואין הלכה כר"ע: ט ובין הלכה. ודאי כן הלכה דמנה נותן לו דהיינו חצי נזק. אבל אין זה שור האמור בתורה, דקיימת ומכרו את השור החי וכו'. ופלוגתא דר"מ ורבי יהודה הוא שבבבא נבלה. כגון שבשעת מיחה לא היחה שוה כלום ונתייקרה אחר כך והיא שוה להאכילה לכלבים או למכרה לנכרי, ר"מ סבר שבבא נבלה דניזק הוי, ולא שקיל בה מזיק כלום אלא נותן לו חצי נזק, והיינו דקאמר ר"מ על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו, כלומר, שצריך ליתן לו דמי חצי נזק מדמי שור החי ואינו מנכה לו כלום בעבור השבחה שהשביחה הנבלה. ור' יהודה סבר דחצי שבח נבלה דמזיק הוי, וכשבח מזיק לשלם לניזק דמי חצי נזק, מנכה לו חצי שבח שהשביחה הנבלה משעת מיחה עד שעת העמדה בדיו, והיינו דקאמר ר' יהודה לרבי מאיר קיימת ומכרו את השור החי ולא קיימת וגם את המת יחצו, שצריך לחלק השבחה שהשביח המת ושקל ליה מזיק פלגא. והלכה כרבי יהודה:

כספו, ולא קימת וגם את המת יחצון, ואיזה, זה שור שזה מְאֵתִים שְׁנַגַח שור שזה מְאֵתִים, והגבלה יפה חמשים זוז, שזה נוטל חצי החי וחצי המת, וזה נוטל חצי החי וחצי המת: יש חיב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו, פטור על מעשה שורו וחיב על מעשה עצמו. שורו שבייש, פטור, והוא שבייש, חיב. שורו שסמא את עין עבדו, והפיל את שנו, פטור, והוא שסמא את עין עבדו, והפיל את שנו, חיב. שורו שחבל באביו ובאמו, חיב, והוא שחבל באביו ובאמו, פטור. שורו שהדליק את הגדיש בשבת, חיב, והוא שהדליק את הגדיש בשבת, פטור, מפני שהוא מתחיב בנפשו: יא שור שהיה רודף אחר שור אחר, והזק, זה

ברטנורא

י שורו שבייש פטור. לכתוב איש בעמיתו, ולא קור בעמיתו. אי נמי, איז המכניס חייב ללח כשמכניס בטנה, וקור ללו מכין לכניס הוא: שורו שסימא את עין עבדו פטור. ואין העבד יולא בן חורין על ידו: והוא שסימא את עין עבדו חייב. שנאמר (שמות כ"א) לחפסי יסלחנו: שורו שחבל באביו ובאמו חייב. בתשלומי נזק: והוא שחבל באביו ובאמו פטור. מן התשלומין. שאין אדם מת ומסלס: שורו

אומר שורך הזיק, וזה אומר לא כי, אלא בסלע לקה, המוציא מחברו עליו הראיה. היו שנים רודפים אחד אחר, זה אומר שורך הזיק, וזה אומר שורך הזיק, שניהן פטורין. אם היו שניהם של איש אחד, שניהן חייבין. היה אחד גדול ואחד קטן, הנזק אומר גדול הזיק, והמזיק אומר לא כי, אלא קטן הזיק. אחד תם ואחד מועד, הנזק אומר, מועד הזיק, והמזיק אומר לא כי, אלא תם הזיק, המוציא מחברו עליו הראיה. היו הנזוקין (שנים), אחד גדול ואחד קטן, והמזיקים שנים, אחד גדול ואחד

ברטנורא

שהדליק את הגדיש בשבת חייב. חזי נזק. למסונה הוא: י בסלע לקה. מתחכך היה בסלע ולקה: היו שנים רודפין אחר אחר. שני שוורים של שני בני אדם רודפים אחר שור של אדם אחד: שניהם פטורים. לתרוייהו מדחו ליה: שניהם חייבים. בגמרא מפרש למתניתין כגון ששניהם תמיו, שאין החס משלם אלא מגופו. וכי איתנהו לתרוייהו קמן משתלם הנזק חזי נזקו מבין שניהם, אבל ליתנהו לתרוייהו מצי אמר ליה זיל אייתי רחיה דהאי תורא אזוקך ואשקלם לך: גדול הזיק. ויש בגופו שיה חזי נזק: קטן הזיק. ומצי הקטן תקח, ומותר חזי נזקו חפסיד: קטן הזיק את הגדול. ואע"פ שחזי נזקו של גדול מרובה, לא

קטן, הנזק אומר, גדול הזיק את הגדול וקטן את הקטן, והמזיק אומר לא כי, אלא קטן את הגדול וגדול את הקטן. אחד תם ואחד מועד, הנזק אומר, מועד הזיק את הגדול ותם את הקטן, והמזיק אומר לא כי, אלא תם את הגדול ומועד את הקטן, המוציא מחברו עליו

הראיה:

ברטנורא

תקח חלח קטן שלי. וחלי נזקו של קטן שלך, קח מן הגדול. וכל הנזק המוציא מחברו עליו הראיה דחנינן במתניתין, אם לא הביא ראיה אין לו כלום ואפילו דמי חס, ואפילו קטן שהודה לו אין לו, שהטוען את חברו חטין והודה לו בשעורים פטור אף מדמי שעורים. ואי תפס הגזק שיעור מה שהודה לו המזיק, לא מפיקין

מיניה:

גמרא בבא קמא דף ל"ב ע"א

שניהם פטורים. מתניתין דלא כאיסי בן יהודה דתניא איסי בן יהודה אומר רץ חייב מפני שהוא משונה. ומודה איסי בערב שבת בין השמשות

רש"י

מפני שרץ ברשות. מפרש לקמן: הא תו למה לי. השתא

שְׁהוּא פְטוּר מִפְּנֵי שְׂרָץ בְּרִשׁוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן
 הִלְכָה כְּאִסֵּי בֶן יְהוּדָה. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵכִי
 וְהָאֵמַר רַבִּי יוֹחָנָן הִלְכָה כְּסִתָּם מִשְׁנֵה וּתְנִן אֶחָד
 רֶץ וְאֶחָד מְהֵלֵךְ אוֹ שְׁהִי שְׁנִיָּהֶם רְצִין פְּטוּרִים.
 מִתְּנִיתִין בְּעָרְב שַׁבַּת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת מִמָּאֵי מִדְּקַתְנִי
 אוֹ שְׁהִי שְׁנִיָּהֶם רְצִין פְּטוּרִים הָא תוּ לְמָה לִּי
 הַשְּׁתָּא אֶחָד רֶץ וְאֶחָד מְהֵלֵךְ פְּטוּר שְׁנִיָּהֶם רְצִין
 מִבְּעִיָּא אֲלֵא הֵכִי קָאֵמַר אֶחָד רֶץ וְאֶחָד מְהֵלֵךְ
 פְּטוּר בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים בְּעָרְב שַׁבַּת בֵּין
 הַשְּׁמֻשׁוֹת אֲבָל בְּחוּל אֶחָד רֶץ וְאֶחָד מְהֵלֵךְ חֵיִיב
 שְׁנִיָּהֶם רְצִין אֲפִילוּ בְּחוּל פְּטוּרִים. אָמַר מַר
 וּמוּדָה אִסֵּי בְּעָרְב שַׁבַּת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת שְׁהוּא
 פְּטוּר מִפְּנֵי שְׂרָץ בְּרִשׁוֹת. בְּעָרְב שַׁבַּת מָּאֵי
 בְּרִשׁוֹת אִיכָּא כְּדָרְבֵי חֲנִינָא דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא
 בּוֹאוּ וְנִצְא לְקִרְאָת כְּלָה מְלַכְתָּא וְאָמְרִי לָהּ
 לְקִרְאָת שַׁבַּת כְּלָה מְלַכְתָּא רַבִּי יְנָאֵי מִתְּעַטֵּף
 וְקָאֵי וְאָמַר בּוֹאֵי כְּלָה בּוֹאֵי כְּלָה:

רש"י

אחד רץ ואחד מהלך דרז שניה ומהלך לא שניה פטור שניהם
 רצין מצעיא: בואו ונצא. כהדם המקבל פני המלך:

זוהר לך דף פ"ג ע"א

פָּתַח וְאָמַר (וישעיה כ"ו) נִפְשֵׁי אֹיֲתֶיךָ בְּלִילָה אֶף רוּחִי
בְּקִרְבִי אֲשַׁחֲרֶךָ הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהוּ וְאוֹקִימְנָה לֵיהּ, אָבֵל
תָּא חוּזִי נִפְשָׁא דְבַר נִשׁ כַּד סָלִיק לְעַרְסִיהּ נִפְקָא מִנֵּיהּ
וְסִלְקָא לְעֵילָא, וְאִי תִימָא דְכֻלְּהוּ סִלְקָאָן, לָאו כָּל חַד
וְחַד חָמִי אִפִּי מִלְכָּא אֵלָא נִפְשָׁא סִלְקָא וְלֹא אֲשַׁתָּאֵר
בָּהּ בְּהַדִּי גּוּפָא בַר חַד רְשִׁימוּ (נְשִׁימוּ) דְקִסְטָא דְחִיּוּתָא
דְלִבָּא וְנִפְשָׁא אֲזֵלָא וּבְעֵיא לְסִלְקָא, וְכַמְּה דְרַגִּין
לְדַרְגִין לְסִלְקָא שְׁטָאֵת וְהִיא אֲתַעְרַעַת בְּהַנִּי קוּמְרִין
טְהִירִין דְמִסְאָבוּתָא, אִי הִיא דְכִיָּאֵת דְלֹא אֲסַתָּאֵת
בִּימָמָא סִלְקָא לְעֵילָא וְאִי לָאו דְכִיָּאֵת אֲסַתָּאֵת בִּינִיהוּ
וְאֲתַדְבַּקַת בְּהוּ וְלֹא סִלְקָא יִתִיר וְתַמָּן מוּדְעִי לָהּ מְלִין
וְאִיהִי אֲתַדְבַּקַת מֵאֲנוּן מְלִין דְזַמָּן קָרִיב וְלִזְמָנִין דְחִיכִין
בָּהּ וּמוּדְעִין לָהּ מְלִין כְּדִיבִין, וְכַדִּין אֲזֵלָא כְּהִיא גּוּנָא
כָּל לִילִיא עַד דִּיתְעַר בַּר נִשׁ וְתֵאֵבֵת לְאַתְרָהּ, וְכַאֲיִן
אֲנוּן צְדִיקָיא דְגָלִי לִזֵּן קֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְזִין דִּילֵיהּ
בְּחֻלְמָא בְּגִין דִּיִּסְתַּמְרוּן מִן דִּינָא וְוִי לְאֲנוּן חִיבִי עֲלֵמָא
דְמִסְאָבִין גְּרַמִּידוּ וְנִפְשִׁיהוּ, תָּא חוּזִי אֲנוּן דְלֹא אֲסַתָּאֵבוּ
כַּד סִלְקִי בְּעַרְסִיהוּ נִפְשָׁא סִלְקָא וְעֵאלַת בֵּין כָּל הַנִּי
דְרַגִּין בְּקִדְמִיתָא וְסִלְקָא וְלֹא אֲתַדְבַּקַת בְּהוּ וְלִבְתַּר
אֲזֵלָא וְשְׁטָאֵת וְסִלְקָא כְּפּוּם אוּרְחָה הִיא נִפְשָׁא דְזֹכֶת
לְסִלְקָא אֲתַחֲזִיאַת קַמִּיהּ דְסִבֵּר אִפִּי יוֹמִין וְאֲתַדְבַּקַת
בְּרַעוּתָא לְאַתְחֲזֵאָה בְּתִיאוּבְתָא עֲלָאָה לְמַחְמִי בְּנוּעָם
מִלְכָּא וְלִבְקָרָא בְּהִיכְלִיהּ וְדָא הוּא בַר נִשׁ דְאִית לֵיהּ

חולקא תדיר בעלמא דאתי ודא היא נפשא דכסופא
 דילה כד סלקא בקדשא בריך הוא (תדיר) ולא
 אתדבקת בהני זינין טהירין אחרנין והיא אזלת בתר
 זינא קדישא באתרא (ד"א בתר אתרא) דנפקת מתמן,
 ובגין כך כתיב נפשי אויתיך בלילה בגין למרדף
 בתרך ולא לאתפתאה בתר זינא אחרא נוכראה:

יוסף לחוק

הלכה פסוקה

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמ"ט

א שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו. מעלה הגדולה
 שאין למעלה ממנה המחזיק ביד ישראל הפך ונותן לו
 מתנה או הלואה או עושה שותפות או ממציא לו מלאכה
 כדי לחזק ידו שלא יצטרך לבריות ולא ישאל ועל זה
 נאמר והחזקת בו. ה פחות מזה הנותן צדקה לעני ולא ידע
 למי יתן ולא ידע העני ממי מקבל וקרוב לזה הנותן
 לקופה של צדקה ולא יתן אדם לקופה של צדקה אלא אם
 כן יודע שהממונה עליה נאמן ויודע לנהוג בה כשורה.
 ג פחות מזה שיודע הנותן למי נותן ולא ידע העני ממי
 לוקח כגון גדולי החכמים שהיו הולכים בסתר ומשליכים
 המעות בפתחי העניים וכזה ראוי לעשות ומעלה טובה היא
 אם אין הממונים על הצדקה נוהגים כשורה. ד פחות מזה
 שיודע העני ממי נוטל ולא ידע הנותן למי נותן כגון
 החכמים שהיו צוורים המעות בסדיניהם ומשליכים אותם
 לאחוריהם ובאים העניים ונוטלין כדי שלא יהיה להם

בושה. ה פחות מזה שיתן לעני בידו קודם שישאל. ו פחות מזה שיתן לו כראוי אחר שישאל. ז פחות מזה שיתן לו פחות מהראוי בסבר פנים יפות. ח פחות מזה שיתן לו בעצב (הגהה ועל כל פנים לא יתפאר האדם בצדקה שנותן ואם מתפאר לא דיו שאינו מקבל שכר אלא אפלו מענישין אותו עליה ומכל מקום מי שמקדיש דבר לצדקה מותר לו שייכתוב שמו עליו שיהא לו לזכרון וראוי לעשות כן):

מוסר

מרב סעדיה גאון

בשביל שבעה דברים אין תפלתו של אדם נשמעת ואין עתירתו מתקבלת אחת אם כבר נגזרה גזרה עליו ונחתמה. וראיה לדבר ממשה רבינו כיון שנגזר עליו שלא יכנס לארץ אף על פי שהתחנן לא נעתר פלול שלו כמו שנאמר (דברים ג) ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכך נענה לו רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. והשנית המתפלל בלא כונת הלב אין תפלתו נשמעת כמו שכתוב (תהלים עח) ויפתוהו בפיהם ולבם לא נכון עמו. והשלישית השונא את התורה ואינו מקשיב לדברי תורה אין תפלתו נשמעת וכן כתוב (משלי כח) מסיר אָזְנו מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה גַם תִּפְלָתוֹ תוֹעֵבָה. והרביעית מי שאינו מקשיב לדברי העני ואוטם אָזְנו מִזְעָקוֹ (שם כא) שנאמר אוטם אָזְנו מִזְעָקַת דָּל גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה. והחמישית שעושה גזול ואוכל את האסור לו אין תפלתו נשמעת כמו שכתוב (מיכה ג) ואשר אכלו שאר עמי וגו' אז ינעקו אל ה' ולא יענה אותם.

והששית המתפלל בלא נקיות וטהרה אין תפלתו נשמעת
 כמו שכתוב (ישעיה א) גם כי תרבו תפלה אינני שומע
 דיכם דמים מלאו. והשביעית אשר גברו עונותיו עצמו
 משובותיו. והוא מתפלל. בלי עשות תשובה אין תפלתו
 נשמעת כדכתיב (זכריה ז) ויהי כאשר קרא ולא שמעו וגו'.

לך לך יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה'
 רמילוי הה אחרונה רשם בין לקנות הארת רוח
 יתירה משבת הבאה:

ב ואברם כבד מאד במקנה
 בכסף ובזהב: ואברם תקיף לחדא כבעירא
 בכסףא ובדהבא: ג וילך למסעיו מנגב
 ועד בית אל עד המקום אשר
 היה שם אלה בתחלה בין בית
 אל ובין העי: ואזל למטלנוהי מדרומא ועד
 בית אל עד אתרא די פרס תמן משכניה בקדמיתא

רשי

(ב) כבד מאד. טעון משאות: (ג) וילך למסעיו. כשחזר
 ממלכים לארץ כנען היה הולך ולן באכסניות שכן בהם
 בהליכתו למלכים למדך לךך ארץ שלא יסנה אדם מאכסניא
 שלו. לזכר אחר בחזרתו פרע הקפוחיו: מנגב. ארץ מלכים

בֵּין בַּיִת אֶל וּבֵין עַיִן: ד' אֶל־מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ
 אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשֹׁנָה וַיִּקְרָא שֵׁם
 אֲבָרָם בְּשֵׁם יְהוָה: לְאַתֵּר מִדְּבַחַת דֵּי עַבְדֵי
 תַּמָּן בְּקִדְמִיתָא וְצִלֵי תַמָּן אֲבָרָם בְּשֵׁמָא דִּי: שְׁלִישִׁי
 ה' וְגַם־לְלוֹט הֶהְלֵךְ אֶת־אֲבָרָם הִיָּה
 צֵאֵן־וּבְקָר וְאֱהָלִים: וְאִף לְלוֹט דְּאֹזִיל עִם
 אֲבָרָם הָוּה עָאן וְתוֹרִין וּמִשְׁכָּנִין: ו' וְלֹא־נִשְׂא
 אֶתֶם הָאָרֶץ לְשֶׁבֶת יַחְדוֹ פִּי־הִיָּה
 רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יִכְלוּ לְשֶׁבֶת יַחְדוֹ:
 וְלֹא סוּבְרַת יִתְהוֹן אֲרַעָא לְמִיתַב כְּחֻדָּא אַרִי הָוּה
 קִנְיָנְהוֹן סְגִי וְלֹא יִכִּילוּ לְמִיתַב כְּחֻדָּא:

רשי"י

בדרומה של ארץ כנען: (ד) אשר עשה שם בראשונה
 ויקרא שם. ואשר קרא עם אברם בשם ה'. וגם יק לומר
 ויקרא עם עכשיו בשם ה': (ה) החלך את אברם. מי גרם
 שהיה לו זאת הליכתו עם אברם: (ו) ולא נשא אותם. לא
 היחה יכולה להספיק מרעה למקניהם ולשון קצר הוא ולכך
 להוסיף עליו כמו ולא נשא אותם מרעה הארץ לפיכך כתב ולא
 נשא בלשון זכר:

נביאים ישעיה פרק מ"א

א הָעֲנִיִּים וְהָאֲבִיוֹנִים מִבְּקָשִׁים מִים וְאִין
 לְשׁוֹנֵם בַּצָּמָא נִשְׁתָּה אֲנִי יְהוָה אֵעֲנֶם אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעֱזָבֶם: עֲנֹתֵנִיָּא וְחִשִּׁיכִיָּא דְמַחְמָדִין
 לְאַלְפָנָא הָא כְּצִחִיָּא לְמִיָּא וְלֹא מִשְׁפַּחִין רוּחִיהוֹן בְּסִגּוּפֵא
 מִשְׁלֵהִיָּא אָנָּא יי אֶקְבִּיל צְלוֹתְהוֹן אֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל לֹא
 אֲדַחֲקִנּוּן: ב אֲפִתַח עַל־שְׁפִיִּים נְהִירוֹת וּבִתְוֹךְ
 בְּקַעֲוֹת מַעֲיִנֹת אֲשִׁים מְדַבֵּר לְאַנְס־מִים
 וְאַרְיָן צִיָּה לְמוֹצֵאי מַיִם: אֶקְרַב גְּלוֹתְהוֹן מִבִּינֵי
 עַמְמֵיָּא וְאֲדַבְרִנּוּן בְּאוּרַח תְּקַנָּא וְאֲפִתַח לְהוֹן עַל נִגְדִין
 נְהַרִין וּבְנוּ מִשְׁרִינִין מִבּוֹעִין אֲשׁוּי מְדַבְּרָא לְאַגְמִין דְּמִיין
 וְאַרְעֵי בֵית צְחֻנָּא לְמִבּוֹעֵי מִיָּא: ג אֲתַן בַּמְדַּבֵּר אֲרֻז
 שְׂפָה וְהִדְסֵי וְעֵץ שֶׁמֶן אֲשִׁים בְּעֶרְבָה בְּרוּשׁ
 תְּדַהֵר וְתֵאשׁוּר יַחְדָּו: אֲתַן בַּמְדַּבְּרָא אֲרֻזִין שִׁטִּין
 וְהִדְסִין וְאַעֲיִן דְּמִשַּׁח אֲרַבִּי בְּמִישְׂרָא בְרוּן מוֹרְנִין
 וְאַשְׁכְּרוּעִין כְּחֻדָּא: ד לְמַעַן יֵרְאוּ וַיִּדְעוּ וַיִּשְׁיִמוּ
 וַיִּשְׁכַּילוּ יַחְדָּו כִּי יִדְ-יְהוָה עֲשֵׂתָה זֹאת

רש"י

א מבקשים מים. זז הסורה: נשתה. יבקה:
 ב מדבר. מקום שלא היה חכמת הסורה: ג אתן במדבר
 ארז שמה וכו'. כל מיני יסוב: תדהר ותאשור. מיני אילני

וּקְרוּשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרֵאָה: בְּדִל דִּיחֻזֵּן וַיִּדְעוּן וַיִּשׁוּן
 דְּחַלְתִּי עַל לְבֹהוּן וַיִּסְתַּכְּלוּן כַּחֲדָא אַרְי גְּבוּרְתָא דִּי עֲבַדְת
 דָּא וּקְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל בְּרָא יְתָה: ה קָרְבוּ רִיבְכֶם
 יֵאמֹר יְהוָה הִגִּישׁוּ עֲצָמוֹתֵיכֶם יֵאמֹר מֶלֶךְ
 יַעֲקֹב: קָרִיבוּ דִינִכּוֹן אִמְר יֵי אַעִילוּ חֻזְתִּכּוֹן אִמְר מֶלְכִּיה

דִּיעֲקֹב:

רש"י

סרק לכנין; וישימו. על לכו: ה קרבו ריבכם. כל הרשעים
 בואו וכינו והתוכחו עם בני: עצמותיכם. טענות חזקות שלכם:

כתובים משלי ג

יֵט יְהוָה בְּחַכְמָה יִסֵּד אֶרֶץ כּוֹנֵן שְׁמַיִם
 בְּתַבּוּנָה: אֱלֹהָא בְּחַכְמָתָא שְׂתַאסִּיא אַרְעָא וְאַתְקִין
 שְׁמַיָּא בְּבִינָה: כ בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקְעוּ
 וְשִׁחְקִים יִרְעִפוּ טָל: בְּדַעְתִּיה תְּהוּמֵי אֲתַבְּזִיעוּ
 וְשְׁמַיָּא צְעִי מִטְּלָא: כא בְּנֵי אֵל־יִלְזוּ מֵעֵינֶיךָ
 נִצֵּר תְּשִׁיחָה וּמִזְמָה: בְּרִי לֹא נִזְל בְּעֵינֶךָ נִטַּר מִדַּעָא
 וְתַרְעִיתָא: כב וַיְהִיו חַיִּים לְנַפְשֶׁךָ וְחַן

רש"י

(יט) ה' בחכמה יסד ארץ. על פי התורה, והיא התורה,
 והיא התבונה והיא הדעת; ואחר שכל העולם נכרך בהם,
 לכד: (כ) ירעפו. כמו יטיפו. (כא) אל ילזו מעיניך. אל
 יתעקמו מנגד עיניך, להסירם מכנגדך. (כב) זיהיו חיים

לְגִרְגָּרְתִּיךָ: וַיְהוּזֶן מִי לְנַפְשֶׁךָ וַחֲסָדָא לְצוּרְךָ: כג אָז
תִּלְךָ לְבִטַח דְרַבְרָבָא וְרַגְלֶךָ לֹא תִגּוֹף: הַיְדִין
תִּיזֵל בְּסַבְרָא בְּאַרְחַתְךָ וְרַגְלֶךָ לֹא תִתְקַל:

רש"י

לנפשך. שהרי עץ חיים היא, וזון לגרגרתך. שהרי זה
שבחה האמור למעלה (לעיל א ט): וענקים לגרגרוחך.
(כג) לא תגוף. לשון כשלו (אלופי"ר בלע"ז), אשאפע"ר
בל"א שטרויכלען. וכן (תהלים לא יב): פן תגוף באזן רגלך,
וכן (ירמיה יב טז): בטרם יתגפו רגליכם, וכן (שמות כא כב):
ונגפו אשה הרה.

מושגה זבחים פרק ג

א כָּל הַפְּסוּלִין שֶׁשָּׁחַטוּ, שְׁחִיטָתָן כְּשֶׁרָה.
שֶׁהִשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה בְּזָרִים, בְּנָשִׁים, וּבְעִבְדִים,
וּבְטַמְאִים, אֶפְלוּ בְקֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים, וּבְלִבְדָּ שֶׁלֹּא

ברטנורא

א כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה. והוא הדין
דאפילו לכתחילה שוחטין, דכתיב (ויקרא א) וסחט את בן הבקר
והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם, מקבלה ואילוך מנח כהונה,
לימד על השחיטה שכשרה בזרים ובפסולים. ולא קחני ששחטו
דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא, אלא מקום טמאים בלבד, דטמא

יְהוָה טְמָאִים נוֹגְעִים בַּבָּשָׂר. לְפִיכָךְ הֵם פּוֹסְלִים
 בַּמַּחֲשָׁבָה. וְכֵן שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַדָּם חוּץ לְזִמְנוֹ
 וְחוּץ לְמְקוֹמוֹ, אִם יֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ, יַחְזוֹר הַבָּשָׂר
 וַיִּקְבֹּל: ב קִבַּל הַבָּשָׂר וְנָתַן לְפָסוּל, יַחְזוֹר
 לַבָּשָׂר. קִבַּל בְּיָמֵינוּ וְנָתַן לְשִׂמְלוֹ, יַחְזוֹר
 לְיָמֵינוּ. קִבַּל בְּכָלִי קָרַשׁ וְנָתַן בְּכָלִי חָל, יַחְזוֹר
 לְכָלִי קָדֵשׁ. נִשְׁפָּךְ מִן הַכָּלִי עַל הָרִצְפָּה וְאַסְפוּ,

ברשנורא

לכתחלה לא ישחוט, גזירה שמה יגע בבשר. וטמא ששחט בקדשים
 לכשרים, לא משכחה לה אלא בסכינא אריכא וכגון שהוא עומד חוץ
 לעזרה ושחט את הבהמה שנחוד העזרה, דהא שחיטת קדשים
 בעזרה היא, ואין טמא נכנס לעזרה. ובנטמא בשר, שאינו מטמא
 את הסכין, דלאו אב הטומאה הוא, או בטמא מה וכגון שזרק
 קרומית של קנה ושחט בה, אבל בסכין לא, שטמא מה מטמא את
 הסכין להיות אב הטומאה כיוצא בו, והסכין מטמא את הבשר:
 לפיכך הן פוסלים את הקרבן במחשבה. ואין וראוין לעבודה
 זו, מחשבתן מחשבה ופוסלת: וכולן. הפסולים: שקבלו את
 הדם על מנת לאכול ולהקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו: אם יש
 דם הנפש עוד בבהמה, יחזור הבשר לעבודה ויקבל ויזרוק,
 והזבח כשר. שאין מחשבתן של אלו פוסלת בקבלה, לפי שאינן ראוין
 לה. ואין המחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה, ובדבר הראוי,
 ובמקום הראוי לעבודה, דכתיב (ויקרא ז) המקריב אוחו לא יחשב,
 בראוי להקרבה הכתוב מדבר: ב יחזיר לבשר. ולא מפסיל

כָּשֶׁר. נָתַנוּ עַל גְּבֵי הַכֶּבֶשׂ, שְׁלֹא כִּנְגֹד הַיְסוּד,
 נָתַן אֶת הַנִּתְּנִין לַמָּטָה לְמַעְלָה, וְאֶת הַנִּתְּנִים
 לְמַעְלָה לַמָּטָה, אֶת הַנִּתְּנִים בְּפָנִים בַּחוּץ, וְאֶת
 הַנִּתְּנִין בַּחוּץ בְּפָנִים, אִם יֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ, יַחְזוּר
 הַכָּשֶׁר וַיִּקְבֹּל: ג' הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבַח לְאֹכֹל דָּבָר
 שְׂאִין דָּרְכוּ לְאֹכֹל, וְלִהְקֵטִיר דָּבָר שְׂאִין דָּרְכוּ
 לְהִקְטִיד, כָּשֶׁר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. לְאֹכֹל דָּבָר
 שְׂדֵרְכוּ לְאֹכֹל וְלִהְקֵטִיר דָּבָר שְׂדֵרְכוּ לְהִקְטִיד,
 פָּחוֹת מִכֹּזֵית, כָּשֶׁר. לְאֹכֹל כַּחֲצֵי זֵית וְלִהְקֵטִיר
 כַּחֲצֵי זֵית, כָּשֶׁר, שְׂאִין אֲכִילָה וְהִקְטָרָה

ברטנורא

במה שנתן אוחו לפסול: נתנו. פסול: על גבי הכבש שלא
 בנגד היסוד. דהויא נתינה שלא במקומה. או שנתן את הגחמים
 למטה למעלה. יחזור הכשר ויחבל. וכריכא לאשמעינן בטובה דאית
 ליה תקנתא בחזרה. דאי אשמעינן ברישא, הוא אמינא הגך דחזו
 לעבודה כזור כגון טמא דחזי לכחילה כזכור, הלכך גבי יחיד איכא
 תקנתא בחזרה, אבל שמאל ללא חזיא לעבודה כזור אימא דלית ליה
 תקנתא בחזרה. ואי אשמעינן שמאל, הוא אמינא שמאל אית ליה
 תקנתא בחזרה, שכן יא בה הכשר ביום הכפורים, שכהן גדול נוטל
 את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו, אבל כלי חול אימא לא. ואי
 אשמעינן כלי חול, משום דחזו לקדושינהו, אבל הגך אימא לא, ואי
 כריכא: ג' לאכול דבר שאין דרכו לאכול. חוץ לזמנו או

מִצְטָרְפִין: ד' הַשׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶחַ לְאֹכֹל כִּבֵּית מִן
הָעוֹר, מִן הָרֶטֶב, מִן הַקִּיפָה, מִן הָאֶלֶל, מִן
הָעֲצָמוֹת, מִן הַגִּידִים, מִן הַטְּלָפִים, מִן הַקֶּרְנִים,
חוּץ לְזִמְנוֹ אוֹ חוּץ לְמְקוֹמוֹ, כָּשֶׁר וְאִין חִיבִים
עֲלֵיהֶם מִשׁוֹם פְּגוּל וְנוֹתֵר וְטָמֵא: ה' הַשׁוֹחֵט אֶת
הַמְּקַדְשִׁין לְאֹכֹל שְׁלִיל אוֹ שְׁלֵיא בַחוּץ, לֹא
פְּגוּל. הַמּוֹלֵק תּוֹרִין בְּפָנִים לְאֹכֹל בִּיצִיָּהֶם
בַּחוּץ, לֹא פְּגוּל. חֵלֵב הַמְּקַדְשִׁין וּבִיצֵי תּוֹרִין,

ברטנורא

חוץ למקומו: ור' אליעזר פוסל. ואין הלכה כרבי אליעזר:
ד קיפה. תבלין ודק דק שבשולי קדחה: אלל. שורי הבשר
הגדבקים בעור בשעת הפשט. פירוש אחר, גיד האור שזהו קשה
ואינו ראוי לאכילה שקורין הפילו"ז בלע"ז: הקרבים והטלפים.
ואפילו מה שיש בהן הרוב לבשר שכשחוכין אותו יולא ממנו דם,
לא חשיב כבשר: ואין חייבין עליהם משום פגול. אם היה
הזבח פגול, שחשב על בשרו לאכלו חוץ לזמנו, ואכל מאלו, פטור:
ושמא. אם אכל מאחת מאלה בטומאת הגוף מזבח כשר, אינו
חייב משום אוכל קדשים בטומאת הגוף: ה' השוחט את
המוקדשין. כל היכא דנקט האי ליגנא, מיידי בנקבות: לאכול
שליל. שבמעיה: או שליא. העור החופה את הולד. אין מחשבה
זו פוסלת את הזבח. דשליל ושליא לאו גופא דזבחא הוא: לא
פיגול. הכי קאמר, האוחט את המוקדשין לאכול שליל או שליא חוץ
למקומו, לא פסל. ואם חשב לאכול מהן חוץ לזמנו, לא פיגול: חלב

אִין חֵיבִין עֲלֵיהֶם מְשׁוּם פְּגוּל וְנוֹתֵר וְטָמֵא:
 וְשִׁחְטוּ עַל מִנְתְּ לְהַנִּיחַ דָּמוֹ אוֹ אֶת אֲמֹרָיו
 לְמַחֵר, אוֹ לְהוֹצִיאָן לְחוּץ, רַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל,
 וְחֲכָמִים מְכַשְׂרִין. (שִׁחְטוּ) עַל מִנְתְּ לְתַנוּ עַל
 גְּבֵי הַכֶּבֶשׂ שֶׁלֹּא כִּנְגֵד הַיְסוּד, לְתַן אֶת הַנִּתְּנִין
 לְמִטָּה לְמַעַלָּה, וְאֶת הַנִּתְּנִין לְמַעַלָּה לְמִטָּה, אֶת
 הַנִּתְּנִין בַּפְּנִים בְּחוּץ, וְאֶת הַנִּתְּנִין בְּחוּץ בַּפְּנִים,
 שְׂיֵאכְלוּהוּ טְמֵאִים, שְׂיִקְרִיבוּהוּ טְמֵאִים,
 שְׂיֵאכְלוּהוּ עֲדָלִים, שְׂיִקְרִיבוּהוּ עֲדָלִים, לְשִׁבֵר
 עֲצָמוֹת הַפֶּסַח וְלֶאֱכֹל הַיִּמְנוֹ נָא, לְעֵרֵב דָּמוֹ
 בְּדָם פְּסוּלִין, כְּשֶׁר, שְׂאִין הַמַּחֲשֶׁבֶה פּוֹסֵלֵת אֶלֶּא

ברטנורא

המוקדשין וביצי תורין אין חייבין עליהן משום פגול.
 אם פיגל בזבח ואכל מחלב שבדדיה, לא מייחייב עליה מקום פגול.
 ללא גופא דזבחא הוא: ו להניח את דמו או את אמוריו
 למחר. לא שיקטירם למחר, דהאי מחשבת חוץ לזמנו היא ופגול
 גמור הוי. אלא על מנת שיניח הכל למחר ולא יקטירם: רבי
 יהודה פוסל. הואין ומיפסל בהולאה ובהגוח, מיפסל נמי
 במחשבת הולאה והגוח. וכסם שאם הגיחן למחר פסול, דס נפסל
 בשקיעת החמה. כך אם חשב עליהן להניחם למחר, פסל: וחכמים
 מכשירין. הואיל ולא חשב לא להקטיר ולא לזרוק ולא לאכול חוץ
 לזמנו, וכן לא חשב לא להקטיר ולא לזרוק ולא לאכול חוץ למקומו.

חוץ לזמנו וחוץ למקומו, והפסח והחטאת שלא
לשמן:

ברטנורא

אע"פ שחשב להגיה למחר או להוציא חוץ למקומו, לא פסל. והלכה כחכמים. והא ללא פסל רבי יהודה במחשב בדמים הגתנין למטה לתת אוחס למעלה האויל ואם עשה כן פסל, משום דסבירא ליה לרי יהודה שהחושב לזרוק הדם על הגזבה אפילו שלא במקומו כאילו חשב לזרוק במקומו, ובלבד שלא יחשוב לזרוק חוץ לעזרה:

גמרא זבחים דף ל"ב ע"א

כָּל הַפְּסוּלִים שֶׁשָּׁחַטוּ וְכוּ'. שֶׁשָּׁחַטוּ דִּיעֵבַד אֵין לְכַתְחֻלָּה לָא וְרַמְיָנְהִי וְשַׁחַט שְׁחִיטָה בְּזֶרַח כְּשֶׁרָה שֶׁהַשְּׁחִיטָה כְּשֶׁרָה בְּזָרִים בְּנָשִׁים וּבְעֵבָדִים וּבְטַמְאִין וְאַפִּילוּ בְּקֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּכַהֲנִים אֲמַרְתָּ וְכִי מֵאֵין בָּאתָ מִכֹּלֵל שְׁנֵאמַר (במדבר יח) אֶתָּה וּבְנֵיךָ אֶתָּה תִשְׁמְרוּ אֶת כְּהוֹנְתְּכֶם לְכֹל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ יְכוּל אֵף בְּשְׁחִיטָה תִלְמוּד לֹאמַר (ויקרא א) וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבְּקָר לִפְנֵי ה' וְהִקְרִיבוּ

רש"י

ח"ג. ורמינחי ושחט שחיטה בזר כשירה. מללא כחיב ושחט הכהן; וכי מאין באת. לומר שצריכה כהונה והלא לא נאמר

וגו' מקבלה ואילך מצות כהונה למד על
 השחיטה שכשרה בכל אדם הוא הדין דאפילו
 לכתחלה נמי ומשום דקא בעי למתני טמאים
 דלכתחלה לא גזירה שמא יגעו בבשר תנא
 ששחטו. וטמא דיעבד שפיר רמי ורמינהי וסמך
 ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים
 מדרבנן. מאי שנא סמיכה דכתיב לפני ה' שחיטה
 נמי הכתיב לפני ה' אפשר דעביד ספין ארוכה
 ושחט סמיכה נמי אפשר דמעיל ידיה וסמך
 קסבר ביאה במקצת שמה ביאה. רב חסדא מתני
 איפכא וסמך ושחט מה שחיטה בטהורים אף
 סמיכה בטהורים מאי שנא שחיטה דכתיב לפני
 ה' סמיכה נמי כתיב לפני ה' אפשר דמעיל ידיה
 וסמך שחיטה נמי אפשר דעביד ספין ארוכה
 ושחט הא מני שמעון התימני היא רתניא ושחט

רשי

זה כהן: והקריבו הכהנים. ומלכתיב בקבלה כהונה ובשחיטה
 לא כתיב לומר על השחיטה שכשרה בזר: מה סמיכה
 בטהורים. כדמפרש לקמיה: מדרבנן. שמה יגעו בבשר: מאי
 שנא סמיכה. דבטאורים מדאורייתא: דכתיב לפני ה'. ושחט
 את בן הבקר לפני ה' וכיון דבעינן חכף לסמיכה שחיטה אין
 סמיכה מבחוז ושחיטה מבפנים אללא אף הסמיכה בפנים ואין

את בן הבקר לפני ה' ולא השוחט לפני ה'
 שמעון התימני אומר מנין שיהיו ידיו של שוחט
 לפני מן הנשחט תלמוד לומר ושחט את בן
 הבקר לפני ה' שוחט את בן הבקר יהיה לפני ה':

רש"י

טמא נכנס לעזרה: ולא השוחט לפני ה'. טמא לכה עומד
 חוץ לעזרה ושוחט בסמין ארוכה: לפני מן הנשחט. לפני
 מן הכהמה:

זוהר לך דף פ"ה ע"א

תא חזי כמה דשכינתא לא אתגליא אלא באתרא
 דאתחזי לה אוף הכי לא אתחזי ולא אתגליא אלא
 בבר נש דאתחזי לה דהא מן יומא דסליק על רעותיה
 דלוט לאתהפכא בסרחניה אסתלקת רוחא קדישא
 מאברהם, וכד אסתלק לוט מניה מיד שרא רוח
 קדשא בדוכתיה דדא הוא דכתיב וי' אמר אל אברם
 אחרי הפרד לוט מעמו וגו', תא חזי כיון דחמא
 אברהם דלוט הוה תב לסרחניה הוה דחיל אברהם
 אמר דילמא חס ושלום בגין חברותא דדא אבידנא
 בגניה חולקא קדישא דאעטר לי קדשא בריך הוא
 כיון דאתפרש מניה אמר ליה שא נא עיניך וראה מן
 המקום אשר אתה שם מאי מן המקום אשר אתה שם
 דאתדבקת ביה בקדמיתא ואתעשרת במהימנותא

שְׁלִימָתָא, צְפוּנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וְיִמָּה, אֵלִין אַנּוּן
 מִסְעִיו דְּהוּוּ בְּקִדְמִיתָא דְכְּתִיב וַיִּלֶךְ לְמִסְעָיו, וְכְתִיב
 הַלּוֹךְ וְנִסּוּעַ הַנִּגְבָּה, אֵלִין דְּרִגִין עֲלָאִין דְּאֲתַעְסַר
 בְּמַהִימְנוּתָא שְׁלִימָתָא בְּקִדְמִיתָא וְכֹדִין אֲתַבְּשַׁד דְּלֹא
 יַעֲדִי מַגִּיהַּ וּמִן בְּנוֹי לְעֲלָמִין דְּכְתִיב כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה מֵאֵי אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה, דָּא דְרָגָא
 קִדְמָאָה דְּאֲתַגְלִיא לִיהַּ כְּמַה דְּאֵת אֲמַר לִי הַנְּרָאָה
 אֵלִיו וּבְגִין כֶּךָ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה בְּגִין דְּדִרְגָא דָּא
 קִדְמָאָה אֲתַכְּלִיל מִכְּלֵהוּ דְּרִגִין וְכִלְהוּ אֲתַחֲזוּן בֵּיהַּ
 וּבְגִין כֶּךָ כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה וְגו':

יוסף לחוק

הלכה פסוקה

שולחן ערוך יורה דעה סימן רנ"ג

א מי שיש לו מזון ב' סעודות לא ישול מהתמחוי מזון י"ד
 סעודות לא ישול מהקופה ואם יש לו ר' זה ואינו נושא
 ונותן בהם או שיש לו ו' זה והוא נושא ונותן בהם לא
 ישול צדקה. ואם יש לו ר' זה חסר דינר ואינו נושא ונותן
 בהם אפילו נותנים לו אסף זה בבת אחת הרי זה ישול ואם
 יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממשכן לכתובת אשתו
 הרי זה ישול. ואם יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ר'
 זה הרי זה ישול ואינו צריך למכור כלי ביתו ואפילו הם
 של כסף וזהב כמה דברים אמורים בכלי אכילה ושתיה
 ומלבוש ומצעות וכיוצא בהם אבל מגדדה או עלי שהם

של כסף מוכרם ולא יטול מהצדקה והא דאין מחייבים אותו למכור כלי תשמישו של כסף וזהב דוקא כל זמן שאינו צריך ליטול מהקופה אלא נוטל בסתר מיחידים אבל אם בא ליטול מהקופה של צדקה לא יתנו לו עד שימכור כליו: ב יש אומרים שלא נאמרו השיעורים הללו אלא בימיהם אבל בזמן הזה יכול לטול עד שיהיה לו קרן כדי שיתפרנס הוא ובני ביתו מהריוח ודברים של טעם הם: ג מי שהיו לו קרקעות ואם ימכרם בימות הגשמים ימכרם בזול ואם יגיהם עד ימות החמה מוכרן בשוויין אין מחייבין אותו למכור אלא מאכילין אותו מעשר עני עד חצי דמיהם ולא ידחוק עצמו וימכור שלא בזמן מכירה. היו שאר האדם לוקחים ביוקר והוא אינו מוצא מי שיקח ממנו אלא בזול מפני שהוא דחוק וטרוד אין מחייבים אותו למכור אלא אוכל מעשר עני והולך עד שימכור בשוב וידעו הכל שאינו דחוק למכור: ד בעל הבית ההולך ממקום למקום וכלו מעותיו בדרך ואין לו מה יאכל יטול צדקה וכשיחזור לביתו אינו חייב (לשלם):

מומר

מהרב סעדיה גאון

ראוי שנדע פי כל העונות מתכפרות בתשובה אלא עון המתעב את הרבים והמתעב אותם בנימוס רע ובטעות רע. ובהוראה שהורה אותם שלא כתורה ושלא כהלכה למדם אין עונו מתכפר מפני שאינו יכול לתקן מה שעוה ואינו

יכול להשיב את הדעות אשר למד אותם. וחטאת הרבים תלויה בו ועליו נאמר (משלי כח) משגה ישרים בדרך רע. והשנית מי שמוציא שם רע על חבירו. וחרפו בחרפה אשר אינו חשוד בה אין עונו מתכפר מפני שאינו יכול לתקן מה שעוה. ואינו יכול להשיב חרפת חבירו עליו נאמר (משלי כה) פן יחסרך שומע. השלישית מי שיש בירו גזל ועושק ואינו משיב גזלתו ועליו נאמר (ויקרא ה) והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל ועור כתיב (יחזקאל יח) חבל רשע ישיב גזלה לא יגזול לכך אם מת בעל הגזלה חייב הגזול להשיב ולהחזיר הגזלה ליורשי המת שנאמר לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו. ואם אין לו יורשים חייב הגזול להפקידם ולעשותם קדש:

לך לך ליל שישי תורה

צרוף יהוה

וַיְהִי־רִיב בֵּין רְעֵי מְקַנְה־אֲבָרָם
 וּבֵין רְעֵי מְקַנְה־לוֹט וְהַכְּנַעֲנִי
 וְהַפְּרָזִי אֲזוּ יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ: וְהוֹת מִצּוֹתָא
 בֵּין רְעֵי בְּעִירִיהָ דְאֲבָרָם וּבֵין רְעֵי בְּעִירִיהָ דְלוֹט

רשי

(ז) ויהי ריב. לפי שהיו רועיו של לוט רשעים ומרעים

וּבְנֵעֲנָה וּפְרֻזָּה בְּכֵן יְתִיב בְּאַרְעָא: ה וַיֹּאמֶר
 אֲבָרָם אֶל-לוֹט אֶל-נָא תְהִי
 מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין רְעִי וּבֵין
 רְעִיךָ כִּי-אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ: וַאֲמַר
 אֲבָרָם לְלוֹט לֹא כָעַן תְּהִי מִצְוֹתָא בֵּינָא וּבֵינְךָ וּבֵין
 רְעוֹתֵי וּבֵין רְעוֹתְךָ אָרִי גּוֹבְרִין אַחִין אֲנַחְנָא:
 ט הֲלֹא כָל-הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפְרָד
 נָא מֵעַלִּי אִם-הַשְּׂמָאל וְאִימְנָה
 וְאִם-הַיְמִין וְאִשְׁמְאִלָּה: הֲלֹא כָל אֲרָעָא
 קְדָמְךָ אֲתַפְרֵשׁ בְּעַן מְלוֹתֵי אִם אֵת לְצַפּוֹנָא וְאֵת
 לְדְרוֹמָא וְאִם אֵת לְדְרוֹמָא וְאֵת לְצַפּוֹנָא:

רש"י

בהמתם בקלות אחרים ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל
 והם אומרים נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש ולוט יורשו ואין
 זה גזל והכתוב אומר והבנעני והפרזי אז יאב בארץ ולא זכה
 בה אברם עדיון: (ח) אנשים אחים. קרובים. ומדרש אגדה
 דומין בקלסתר פנים: (ט) אם השמאל ואימנה. בכל אסר
 תאב (אשכ) לא לתרחק ממך ואעמוד לך למגן ולעזר וסוף דבר
 הולך לו שאמר וישמע אברם כי נשבה אחיו וגו': ואימנה.

וַיִּשְׂאֵל לֹט אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-
 כָּל-כֶּבֶד הַיְרֵדָן כִּי כָלָה מִשְׁקָה
 לִפְנֵי | שַׁחַת יְהוָה אֶת-סֹדֶם וְאֶת-
 עַמּוּרָה כִּבְנֵי-יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 בְּאַבְכָּה צָעַר: וַזְּקַף לֹט יָת עֵינָוְהִי וַחֲזָא יָת
 כָּל מִישַׁר יִרְדְּנָא אַרְי כָּלָה בֵּית שְׁקִיא קָדָם
 חֲבֻלוֹת יְיָ יָת סֹדוֹם וַיָּת עַמּוּרָה כִּגְיִנְתָּא דִּי
 כְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מְטִי לְצָעַר: יָא וַיִּבְחַר-לוֹ
 לֹט אֶת כָּל-כֶּבֶד הַיְרֵדָן וַיִּסַּע לֹט
 מִקָּדָם וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו: וּבַחַר
 לִיָּה לֹט יָת כָּל מִישַׁר יִרְדְּנָא וַנְּטַל לֹט מִלְּקַדְמִין

רש"י

אימין את ענמי כמו ואשמאילכה אשמאיל את ענמי. ואם תאמר
 היה לו לנקד ואיימינה כד מנינו במקום אחר אם יק להימין
 ואין נקוד להיימין: (י) כי בלה משקה. ארץ נחלי מים: לפני
 שחת ה' את סדום ואת עמורה. היה אוחו מיסור: כגן ה'.
 לאילנות: בארץ מצרים. לזרעים: באבכה צער. עד לער.
 ומדרכ אגדה דורשו לגנאי על שהיו שטופי זמה בחר לו לט
 בשכנותם במסכת הרכיות: (יא) כבר. מיסור כתרנומו: מקדם.

וְאֶת־פָּרְשׁוֹ גָבַר מְלֹת אַחוּהִי: יב אֲבָרָם יֵשֵׁב
 בְּאַרְיֵן-כְּנָעַן וְלוֹט יֵשֵׁב בְּעָרֵי
 הַכְּפָר וַיֵּאָהֵל עַד-סְדוֹם: אָבָרָם יָתֵב
 בְּאַרְעָא דְכְנָעַן וְלוֹט יָתֵב בְּקִירוֹי מִיִּשְׂרָא וּפְרָס עַד
 סְדוֹם: יג וְאֲנָשֵׁי סְדוֹם רָעִים וְחַטָּאִים
 לַיהוָה מְאֹד: וְאֲנָשִׁין דְּסְדוֹם בִּישִׁין בְּמִמוֹנְהוֹן
 וְחִיבִין בְּגוֹיִתְהוֹן קָדָם יי לְחֻדָּא: יד וַיְהִי
 אָמַר אֶל-אֲבָרָם אַחֲרַי הִפְרַד-לוֹט
 מֵעִמּוֹ שְׂאֵנָא עֵינִיד וְרֵאָה מִן
 הַמְּקוֹם אֲשֶׁר-אַתָּה שָׂם צַפְנָה
 וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וַיִּמָּה: וַיֵּי אָמַר לְאֲבָרָם
 רִשִׁי

נסע מאכל אברם (ממזרח) והלך לו למערבו של אברם נמלא
 נוסע ממזרח למערב. ומדרך אגדה הסיע עצמו מקדמונו של
 עולם אמר אי אפשר לא באברם ולא באלהיו: (יב) ויאחל.
 נטע אהלים לרועיו ולמקנהו עד סדום: (יג) ואנשי סדום
 רעים. ואף על פי כן לא נמנע לוט מלשכון עמהם. ורבותיו
 למדו מכאן שם רשעים ירקב: רעים. נגופס: וחטאים.
 בממונס: לה' מאד. יודעים רכונם ומחכונים למחוד זו:
 (יד) אחרי הפרד לוט. כל זמן שהרשע עמו היה הדבור

בַּתֵּר דְּאִתְפָּרֵשׁ לוֹט מַעֲמִיָּה זְקוּף כְּעַן עֵינְךָ וְחֲזִי
 מִן אֲתָרָא דְאַתְּ תַּמָּן לְצַפּוֹנָא וּלְדְרוֹמָא וּלְמִדְיָנָתָא
 וּלְמַעֲרָבָא: טו כִּי אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
 אָתָּה רֹאֵה לְךָ אֶתְנַנְּהָ וּלְזֶרְעֶךָ עַד־
 עוֹלָם: אַרְי יֵת כָּל אֲרָעָא דִּי אַתְּ חֲזִי לְךָ אֶתְנַנְּהָ
 וּלְבְנִיךָ עַד עָלָם: טז וְשִׁמְתִּי אֶת־זֶרְעֶךָ
 כְּעַפְרַת הָאָרֶץ אֲשֶׁר | אִם־יִוְכַל
 אִישׁ לְמַנּוֹת אֶת־עַפְרַת הָאָרֶץ גַּם־
 זֶרְעֶךָ יִמָּנֶה: וְאֲשׁוּי יֵת בְּנִיךָ סְגִיאִין כְּעַפְרָא
 דְּאֲרָעָא כְּמָא דִּי לֹא אִפְשָׁר לְגַבְרָא לְמַמְנֵי יֵת עַפְרָא
 דְּאֲרָעָא אִף בְּנִיךָ לֹא יִתְמַנּוּן: יז קוּם
 הִתְהַלֵּךְ בְּאָרֶץ לְאַרְכָּהּ וּלְרַחְבָּהּ
 כִּי לְךָ אֶתְנַנְּהָ: קוּם הִלִּיךְ בְּאֲרָעָא לְאַרְכָּהּ
 וּלְפָתְיָהּ אַרְי לְךָ אֶתְנַנְּהָ: יח וַיֹּאֲהֵל אַבְרָם

רש"י

פורק ממנו: (ולעיל שהיה לוט אלכו וכתיב וירא ה' אל אברהם
 בלוחה שעה כשר היה וקל להבין): (טז) אשר אם יוכל
 איש. כסם שאי אפשר לעפר למנות כך זרעך לא ימנה:

וַיָּבֵא וַיֵּשֶׁב בְּאַלְנֵי מִמְרָא אֲשֶׁר
 בְּחִבְרוֹן וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה:
 וַפָּרַס אֲבָרָם וְאֵתָא וַיֵּתֵב בְּמִישְׁרֵי מִמְרָא דִּי
 בְּחִבְרוֹן וַבְּנָא תַמָּן מִדְּבַחָא קָדָם יי: פ רביעי
 יד א וַיְהִי בַיּוֹמִי אֲמַרְפֵּל מֶלֶךְ-
 שַׁנְעֵר אַרְיֹן מֶלֶךְ אֱלָסָר
 כְּדָרְלַעְמָר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעֵל מֶלֶךְ
 גּוּיָם: וְהוּא בַּיּוֹמִי אֲמַרְפֵּל מֶלְכָּא דְּבַבֵּל אַרְיֹן
 מֶלְכָּא דְּאֱלָסָר כְּדָרְלַעְמָר מֶלְכָּא דְּעֵילָם וְתִדְעֵל
 מֶלְכָּא דְּעַמְמִי: ב עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת-
 בְּרַעַי מֶלֶךְ סָדָם וְאֶת-בְּרִשָׁע מֶלֶךְ
 עַמְרָה שַׁנְאָב | מֶלֶךְ אֲדָמָה
 וְשַׁמְאָבָר מֶלֶךְ צְבִיִּים וּמֶלֶךְ בַּלַּע

רש"י

(יח) ממרא. שם חרס: (א) אמרפל. הוא נמכרד שאמר
 לאברהם פול לחוד כבשן האש: מלך גויים. מקום יס ששמו
 גויס על שם שנחבצלו שמה מכמה אומות ומקומות והמליכו
 חיש עליהם ושמו חדעל. ד"ר: (ב) ברע. רע לשמים ורע
 לכחות: ברשע. שנחעלה ברשעו: שנאב. שונא חביו

הַיֵּאֲצֵעַר: סָדְרוּ (נ"י עֲבָדוּ) קִרְבָּא עִם בְּרַע
מִלְכָּא דְסָדָם וְעִם בְּרַשַׁע מִלְכָּא דְעַמְרָה שְׁנָאב
מִלְכָּא דְאַדְמָה וְשִׁמְאֵבֶר מִלְכָּא דְצְבוּיִם וּמִלְכָּא
דְבַלַע הִיא צַעַר: ג כָּל-אֱלֹהִים חִבְּרוּ אֶל-
עַמְקֵי הַיְשָׁדִים הוּא יָם הַמֶּלֶח: כָּל
אֲלִין אֲתַכְנָשׁוּ לְמִישַׁר חֲקִלְיָא הוּא אֲתַר יִמָּא
דְמִלְחָא: ד שְׁתֵּימֵי עֵשְׂרָה שָׁנָה עֲבָדוּ
אֶת-כְּדָרְלֵעֹמֶר וְשִׁלְשֵׁי-עֵשְׂרָה שָׁנָה
מָרְדּוּ: תְּרֵי עֶשְׂרִי שָׁנִין פְּלַחוּ יֵת כְּדָרְלֵעֹמֶר
וּתְלַת עֶשְׂרִי שָׁנִין מָרְדּוּ: ה וּבְאַרְבַּע
עֵשְׂרֵה שָׁנָה בָּא כְּדָרְלֵעֹמֶר

רשי

שְׁנָאב: שְׁמֵאֵבֶר. שָׁם אֲבָר לַעֲוֹן וּלְקַפְזֻן וּלְמַרְדּוּ כְּהַקְדוּשָׁה
כְּדוּךְ הוּא: בַּלַּע. שָׁם הַעֵיכ: (ג) עַמְקֵי הַיְשָׁדִים. כִּי שָׂמוּ עַל
שָׁם שֶׁהוּא כּוֹ שְׁדוּת הַרְבֵּה. וּמִדְרָשׁי אַגְדָּה הַרְבֵּה יֵשׁ: הוּא יָם
הַמֶּלֶח. לְאַחַר זְמַן נִמְשַׁךְ הַיָּם לְתוֹכֵהּ וְנַעֲשֶׂה יָם הַמֶּלֶח וּמִדְרָשׁ
אַגְדָּה אֹמֵר שֶׁנִּחְבְּקֵהוּ הָאֲרִיס סְבִיבֹתָיו וְנִמְשְׁכוּ יָאֹרִיס לְתוֹכֵהּ:
(ד) שְׁתֵּימֵי עֵשְׂרָה שָׁנָה עֲבָדוּ. חֲמִשָּׁה מַלְכִים הִלְלוּ אֶת
כְּדָרְלֵעֹמֶר וּבְאַרְבַּעַה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָרְדּוּ: בָּא כְּדָרְלֵעֹמֶר. לְפִי

וְהַמְלָכִים אֲשֶׁר אֶתוּ וַיְכּוּ אֶת־
 רְפָאִים בְּעֶשְׂתֶּרֶת קַרְנַיִם וְאֶת־
 הַזּוּזִים בָּהֶם וְאֵת הָאֵימִים בְּשׂוּה
 קַרְיָתַיִם: וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵי שָׁנַיִם אֶתָּא כְּדָלְעֵמֶר
 וּמְלָכֵיָא דְעַמִּיָּה וּמְחוּ יֵת גְּבַרְיָא דִּי בְעֶשְׂתֶּרֶת
 קַרְנַיִם וְיֵת תְּקִיפֵיָא דְבַהֲמַתָּא וְיֵת אֵימַתְנֵי דְבְשׂוּה
 קַרְיָתַיִם: וְאֶת־הַחֲרֵי בְּהֶרְרָם שְׁעִיר
 עַד אֵיל פֶּאֶרְזָן אֲשֶׁר עַל־הַמְּדַבֵּר:
 וְיֵת חוֹרְאֵי דִי בְטוֹרְהוֹן דְשְׁעִיר עַד מִישַׁר פֶּאֶרְזָן
 דְסַמִּיקָא עַל מְדַבְרָא: וְיֵשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־
 עֵין מְשַׁפְטָא הוּא קְדִישׁ וַיְכּוּ אֶת־כָּל־

רש"י

שהוא היה בעל המעשה נכנס בעני הקורה: (ה) והמלכים
 וגו'. אלו שלשה מלכים: זוזים. הם זמזומים: (ו) בהררם.
 בהר שלהם: איל פארזן. כהרגומו מישר. ולומר אני שאין איל
 לשון מיסור אלא מיסור של פארזן איל שמו ושל ממרא אלוני
 שמו ושל ירדן ככר שמו ושל שטים אכל שמו אכל השטים וכן
 בעל גר בעל שמו וכלם מתורגמין מישר וכל אחד שמו עליו:
 על המדבר. אכל המדבר כמו ועליו מטה מנקה: (ז) עין

שָׂדֵה הָעֵמֶלְקִי וְגַם אֶת־הָאֲמֹרִי
 הַיֹּשֵׁב בְּחֻצְצָן תִּמְרָ: וְתָבוּ וְאֲתוּ לְמִישֵׁר
 פְּלוּג דִּינָא הִיא רָקַם וּמְחוּ יָת כָּל חֻקְל עֵמֶלְקָא
 וְאָף יָת אֲמֹרָא דִּיתִיב בְּעִין גְּדִי: ח וַיֵּצֵא
 מֶלֶךְ־סֹדֹם וּמֶלֶךְ עֵמֶרְהָ וּמֶלֶךְ
 אֲדָמָה וּמֶלֶךְ צְבִיִּים וּמֶלֶךְ בְּלַע
 הוֹאֲצֵר וַיַּעֲרְבוּ אֹתָם מִלְחָמָה
 בְּעַמְּק הַשָּׂדִים: וַנִּפֹּק מֶלֶכָא דְסֹדוּם וּמֶלֶכָא
 דְעֵמֶרְהָ וּמֶלֶכָא דְאֲדָמָה וּמֶלֶכָא דְצְבִיִּים וּמֶלֶכָא
 דְבְּלַע הִיא צוּעֵר וְסֹדְרוּ עֲמֵהוֹן קִרְבָא בְּמִישֵׁר
 חֻקְלֵיא: ט אֵת כְּדָרְלֵעָמֵר מֶלֶךְ עֵילָם
 וְתִדְעַל מֶלֶךְ גּוֹיִם וְאֲמַרְפַּל מֶלֶךְ
 שְׁנַעֵר וְאֲרִיזוֹךְ מֶלֶךְ אֶלְסַר אֲרַבְעָה

רשי

משפט הוא קדש. על שם העתיד שעתידין משה ואהרן
 להשפט שם על עסקי אוחו העין והם מי מריבה. ואונקלוס
 תרגמו כפשוטו מקום שהיו בני המדינה מתקבלים שם לכל
 משפט: שדה העמלקי. עדן לא נולד עמלק וקרא על שם
 העתיד: בחצצן תמר. הוא עין גדי מקרא מלא בדברי הימים

מְלָכִים אֶת־הַחֲמִשָּׁה: עִם כְּדָרְלֶעֱמֹר
מְלָכָא דְעִילָם וְתַדְעַל מְלָכָא דְעַמְמִין וְאַמְרַפְל
מְלָכָא דְבָבֵל וְאַרְיוֹךְ מְלָכָא דְאַלְסַר אַרְבַּעַה מְלָכִין
לְקַבִּיל חֲמִשָּׁא: י וְעַמֶּק הַשְּׂדִים בְּאַרְת
בְּאַרְתִּי חֲמָר וַיִּגְסוּ מְלָךְ־סָדָם
וְעַמְרָה וַיִּפְלוּ־שָׁמָּה וְהַנְּשִׂאֲרִים
הָרָה גָּסוּ: וּמִיֶּשֶׁר חֲקֵלְיָא בִּירִין בִּירִין מִסְקֹן
חִימְרָא וְעַרְקוּ מְלָכָא דְסָדוּם וְעַמְרָה וַנִּפְלוּ תַמָּן
וְדֹאשְׁתָּאֲרוּ לְטוֹרָא עַרְקוּ: יא וַיִּקְחוּ אֶת־
כָּל־רֶכֶשׁ סָדָם וְעַמְרָה וְאֶת־כָּל־
אֲכָלָם וַיִּלְכוּ: וַשְּׁבוּ יָת כָּל קַנְיָנָא דְסָדוּם

רשי

וב' כג) ביהושפט: (ט) ארבעה מלכים וגו'. ואף על פי כן נלחו המועטים להודיעך שגבורים היו ואף על פי כן לא נמנעו אברהם מלרדוף אחריהם: (י) בארות בארות חמר. בארות הרבה היו שם שטטלים משם אדמה לטיט של בנין ומדרש אגדה שהיה הטיט מוגבל בהם ונעשה גם למלך סדום שיאל משם לפי שהיו באומות מקלתן שלא היו מאמינים שניטול אברהם מאור כשדים מכבשן האש וכיון שיאל זה מן החמר האמינו באברהם למפרע: הרה נפו. להר נסו. הרה כמו להר כל חיבה

וְעִמּוּדָה וְיָת כָּל מִיכְלֵהוֹן וְאָזְלוֹ: יב וַיִּקְחוּ
 אֶת-לוֹט וְאֶת-רַכְשׁוֹ וְאֶת-אֶחָיו
 אַבְרָם וַיֵּלְכוּ וְהוּא יוֹשֵׁב בְּסֹדֹם:
 וישבו ית לוט וית קניניה בר אחוהי דאברם ואזלו
 והוא יתב בסדום: יג ויבא הפליט ויגד
 לאברם העברי והוא שכן באלני
 ממרא האמרי אחי אשכל ואחי

רש"י

שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה. ויש חלוק בין
 הרה לזהרה שה"א שבסוף התיבה עומדת במקום למ"ד
 שבראשה אבל (ס"א זו) אינה עומדת במקום למ"ד
 ונקודה (ס"א לנקוד) פתחתחיתהוהריהרה כמו להראו כמו אל הרואינו
 מפרש לאיזה הר אלף שכל אחד נס באשר מאלף הר תחלה.
 וכשהוא עתה ה"א בראשה לכתוב ההרה או המדברה פתרונו
 כמו אל ההר או כמו להר ומשמש לאותו הר הידוע ומפורש
 בפרשה: (יב) והוא יושב בסדום. מי גרס לו זאת וסיבתו
 בסדום: (יג) ויבא הפליט. לפי פשוטו זה עוג שפלט מן
 המלחמה והוא שכתוב כי רק עוג נשאר מיתר הרפאים וזו
 נשאר שלא הרגוהו אמרפל וחבריו כשהטו הרפאים בעשתרות
 קרנים תנחומא. ומדקש בראשית רבה זה עוג שפלט מדור
 המבול וזו מיתר הרפאים שנאמר הגפילים היו בארץ וגו'
 ומתכוין שיהרג אברם וישא את שרה: העברי. שבא מעבד

עָנַר וְהֵם בְּעֲלֵי בְרִית־אֲבָרָם: וְאַתָּא
 מְשִׁיבָא וְחַי לְאֲבָרָם עֲבָרָאָה וְהוּא שְׂרִי בְּמִישְׁרֵי
 מְמַרָא אֲמוּרָאָה אַחוּהֵי דְאַשְׁכּוּל וְאַחוּהֵי דְעָנַר
 וְאַנּוּן אַנְשֵׁי קְיָמִיה דְאֲבָרָם: יד וַיִּשְׁמַע
 אֲבָרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיִּרַק אֶת־
 חֲנִיכּוֹ יְלִידֵי בֵיתוֹ שְׂמֹנֶה עָשָׂר
 וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיְרַדֶּף עַד־דָּן: וַשְׁמַע
 אֲבָרָם אֲרִי אֶשְׁתִּבִּי אַחוּהֵי וְהָרִיז יָת עוֹלְמוּהֵי יְלִידֵי
 בֵיתִיהָ תֵּלֶת מָאָה וְתִמְנֵי עֶסֶר וַיְרַדֶּף עַד דָּן:

רשיי

הנהר. (בראשית רבה): בעלי ברית אברם. שכתרו עמו ברית
 (ס"א) דבר אחר שהשיאו לו עלה על המילה כמו שפורש
 במקום אחר: (יד) וירק. כתרגומו חריו וכן והריקותי אחריכם
 חרב אזדיין בחרבי עליכם וכן אריק חרבי וכן והרק חנית וסגור:
 חניכיו. חניכו כתיב (ס"א קרי) זה אליעזר שחנכו למצות והוא
 לשון התחלת כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא עתיד לעמוד
 בה. וכן חנוך לנער חנכת המזבח חנכת הבית ובלע"ז קורין לו
 אינלנניי"ר: שמונה עשר וגו'. רבותו אמרו אליעזר לבדו היה
 והוא מנין גימטריא של שמו: עד דן. שם תשש כמו שראה

לך לך יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו
תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה.

טו וַיִּחַלֶּק עֲלֵיהֶם | לַיְלָה הוּא
וְעַבְדָּיו וַיְבָרֶכֶם וַיְרַדְפֶם עַד-חֹזֶה
אֲשֶׁר מִשְׁמַאל לְדַמְשֶׁק׃ וְאַתְּפַלֵּג
עֲלֵיהוֹן לַיְלָא הוּא וְעַבְדוּהִי וּמְחֹנּוֹן וַרְדְּפָנוֹן עַד
חֹזֶה דִּי מִצְפוֹנָא לְדַמְשֶׁק׃ טז וַיָּשָׁב אֶת
כָּל-הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת-לוֹט אָחִיו
וּרְכָשׁוֹ הֵשִׁיב וְגַם אֶת-הַנְּשִׁים וְאֶת-
הָעַם׃ וְאַתָּב יְת כָּל קַנְיָנָא וְאַף יְת לוֹט בַּר
אָחוּהִי וְקַנְיָנִיה אֲתִיב וְאַף יְת נְשִׂיא וְיְת עַמָּא׃
יז וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-סֹדֶם לִקְרֹאתוֹ אַחֲרָי

רש"י

שעתידין בניו להעמיד שם עגל: (טו) ויחלק עליהם. לפי
פשוטו סרס המקרא ויחלק הוא ועבדיו עליהם לילה כדרך
הרודפים שמתפלגים אחר הגרדפים כשבורחים זה לכאן וזה
לכאן: לילה. כלומר אחר שחשכה לא נמנע מלרדפם. ומדרך
אגדה שנחלק הלילה ובחצות הראשון נעשה לו נס וחציו השני
נשמר וזו לו לחצות לילה של מארסי: עד חובה. אין מקום
ששמו חובה וזו קורא חובה על שם עבודת אלילים שעתידה

שׁוּבוּ מֵהַכּוֹת אֶת־כְּדָרְלֶעֶמֶר וְאֶת־
הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל־עַמְּק שׁוּה
הוּא עַמְּק הַמֶּלֶךְ: וּנְפַק מֶלֶכָא דְסָדוּם
לְקַדְמוּתֵיהּ בְּתַר דְּתַב מִלְמַמְחֵי יַת כְּדָרְלֶעֶמֶר וְיַת
מֶלֶכְיָא דִּי עַמִּיָּה לְמִישַׁר מִפְּנֵא הוּא אַתְר בֵּית
רִיסָא דְמֶלֶכָא: יַח וּמֶלְכֵי־צָדֵק מֶלֶךְ
שְׁלָם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין וְהוּא כְּהֵן
לְאֵל עֲלִיּוֹן: וּמֶלְכֵי צָדֵק מֶלֶכָא דִּירוּשָׁלַם
אַפִּיק לָחֶם וְחָמֵר וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ קָדָם אֵל עֲלֵאָה:
יַח וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ אַבְרָם
לְאֵל עֲלִיּוֹן קָנָה שָׁמַיִם וְאָרֶץ: וּבְרַכְיָה

רש"י

להיות שם: (יז) עמק שדה. כך שמו ותרגומו למישר מפנא
פנוי מאילנות ומכל מכסול: עמק המלך. בית ריסא דמלכא
בית ריס אחד שהוא שלשים קנים שהיה מיוחד למלך לכחק
סס. ומדרש אגדה עמק שהוא שם כל האומות והמליכו את
אברהם עליהם לנשיא אלהים ולקמין: (יח) ומלכי צדק.
מדרש אגדה הוא שם בן נח: לחם ויין. כך עושים ליגיעי
מלחמה והראה לו שאין בלבו עליו על שהרג את בנו. ומדרש
אגדה רמז לו על הגנחות ועל הגסכים שיקריבו שם בנו:
(יט) קנה שמים וארץ. כמו עושה שמים וארץ על ידי

וְאָמַר בְּרִיךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְאָה דְקַנְיָנִיָּה שְׁמִיָּא
 וְאַרְעָא: כ וּבְרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר-מִגֵּן
 צְרִיךְ בְּיַדְךָ וַיִּתֶן-לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל:
 וּבְרִיךְ אֵל עֶלְאָה דְמָסַר סְנַאָךְ בְּיַדְךָ וַיִּהֵב לִיָּה חַד
 מִן עֶסְרָא מִכְּלָא: חמישי כא וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-
 סָדָם אֶל-אַבְרָם תֵּן-לִי הַנֶּפֶשׁ
 וְהָרֶכֶשׁ קַח-לָךְ: וְאָמַר מֶלֶכָּא דְסָדָם
 לְאַבְרָם הֵב לִי נַפְשָׁתָא וְקַנְיָנָא (נ"א סב) דְּבַר לָךְ:
 כב וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-מֶלֶךְ סָדָם
 הֲרַמְתִּי יָדִי אֶל-יְהוָה אֵל עֶלְיוֹן
 קָנָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: וְאָמַר אַבְרָם לְמֶלֶכָּא
 דְסָדָם אַרְיַמִּית יָדִי בְּצִלוֹ קָדָם יְיָ קָדָם אֵל עֶלְאָה
 דְקַנְיָנִיָּה שְׁמִיָּא וְאַרְעָא: כג אִם-מַחֲוִט וְעַד

רש"י

עשיתו הנאון להיות שלו: (כ) אשר מגן. אשר הסגיר. וכן
 אמגנך ישראל: ויתן לו. אברס: מעשר מכל. אשר לו לפי
 שהיה כהן: (כא) תן לי הנפש. הגופים מן השבי שלי שהלכתי
 החזר לי הגופים לבדם: (כב) הרמתי ידי. לשון שבועה. מרים
 אני את ידי לאל עליון וכן בי נשבעתי נשבע אני וכן נחתי כסף
 השדה קח ממני עתה אני לך כסף השדה וקחה ממני:

שְׂרוּךְ-נֶעַל וְאִם-אָקַח מִכָּל-אֲשֶׁר-
 לְךָ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הִעֲשִׂיתִי אֶת-
 אַבְרָם: אִם מְחוּטָא וְעַד עֲרַקְתָּ מִסָּנֵא וְאִם אָסַב
 מִכָּל דֵּי לְךָ וְלֹא תִימַר אֲנֵא אֶעֱתִרִית יֵת אַבְרָם:
 כִּי בַלְעָדַי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים
 וְחָלַק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִלְכוּ אֵתִי
 עֲנַר אֲשָׁכַל וּמִמָּרָא הֵם יִקְחוּ
 חֵלְקָם: לְחוּד (נ"א בַר) מִדְּאָכְלוּ עוֹלְמֵיָא וְחָלַק
 גְּבַרְיָא דֵּי אֲזִלוּ עִמִּי עֲנַר אֲשָׁכַל וּמִמָּרָא אֲנִין

רש"י

(כג) אם מחוטא ועד שרוך נעל. אעכז לעצמי מן השבי:
 ואם אקח מכל אשר לך. ואם תאמר לך. ואם תאמר לך. ואם תאמר לך. ואם תאמר לך.
 גנזיך לא חקת: ולא תאמר וגו'. שהקדוש ברוך הוא הבטיחני
 לעשרני שנאמר ואברכך וגו': (כד) הנערים. עבדי אשר הלכו
 אחי ועוד ענר אשכול וממרא וגו'. אף על פי שעבדי נכנסו
 למלחמה שנאמר הוא ועבדיו ויכס. וענר וחבריו יסבו על
 הכלים לשמור אפלו הכי הם יקחו חלקם. וממנו למד דוד
 שאמר כחלק היווד למלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו
 יחלקו ולכך נאמר (קס) ויהי מהיום ההוא ומעלה ויסימה
 לחוק ולמשפט. לא נאמר והלאה לפי שכבר נתן החוק בימי

יִקְבְּלוּן חִלְקֵהוֹן: ם טו א אַחַר |
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר-יְהוָה
 אֶל-אַבְרָם בַּמַּחֲזֵה לֵאמֹר אֶל-
 תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לְךָ שְׂכָרְךָ
 הַרְבֵּה מְאֹד: בְּתֵר פִּתְגָמָא הָאֵלִין הָוֵה
 פִּתְגָמָא דִּי עִם אַבְרָם בְּנִבּוּאָה לְמִימְרָ לָא תְדַחַל
 אַבְרָם מִימְרֵי תְקוּף לְךָ אַגְרֵךְ סְגִי לְחֻדָּא:
 ב וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יְהוִה מַה-
 תַּתֶּן-לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן-

רשיי

אברהם: (א) אחר הדברים האלה. כל מקום שנאמר אחר
 סמוך אחרי מופלג (בראשית רבה). אחר הדברים האלה. אחר
 שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים והיה דואג ואומר שמא
 קבלתי שכר על כל דקותי לכך אמר לו המקום אל תירא
 אברהם: אנכי מגן לך. מן העונש שלא תענש על כל אותן
 נפשות שהרגת ומה שאתה דואג על קבול שכר שכך הרבה
 מאד: (ב) הולך ערירי. מנחם בן סרוק פראו לשון יורש וחבר
 לו ער ועונה ערירי בלא יורש כאשר תאמר ובכל חבואתי
 תשרש תעקר שרשיה כך לשון ערירי חסר בניס ובלע"ז
 דוספנטיין. ולי נראה ער ועונה מגזרת ולבי ער וערירי לשון

מִשְׁק בֵּיתִי הוּא דְמִשְׁק אֱלִיעֶזֶר:
 וְאָמַר אַבְרָם יְיָ אֱלֹהִים מָה תַתֵּן לִי וְאָנָּה אֲזִיל
 בְּלֹא וְלֹד וְכֹד פְּרָנְסָא הָרִין דְּבִבִיתִי הוּא דְמִשְׁקָאָה
 אֱלִיעֶזֶר: ג וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא
 נָתַתָּה זָרַע וְהִנֵּה בֶן-בֵּיתִי יוֹרֵשׁ
 אֹתִי: וְאָמַר אַבְרָם הֵא לִי לֹא יִהְיֶה וְלֹד וְהֵא בֵר
 בֵּיתִי יָרִית יָתִי: ד וְהִנֵּה דְבַר-יְהוָה
 אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי-אִם
 אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ: וְהֵא
 פִתְגָמָא דִּי עֲמִיה לְמִימַד לֹא יִדְתַּנֶּךָ דִּין אֱלֹהִין
 בְּדִתּוֹלִיד הוּא יִדְתַּנֶּךָ: ה וַיּוֹצֵא אֹתוֹ

רש"י

חרבן וכן ערו ערו. וכן ערות יסוד וכן ערער תתערער. וכן כי
 ארזה ערה: ובן משק ביתי. כתרגומו שכל ביתי ניזון על פיו
 כמו ועל פיד יסק אפוטרופא שלי ואילו היה לי בן היה בני
 ממונה על שלי: דמשק. לפי התרגום מדמשק היה ולפי מדרש
 אגדה שרדף המלכים עד דמשק. ובגמרא שלנו דקשו נוטריקון
 דולה ומסקה מחורת רבו לאחרים: (ג) הן לי לא נתת זרע.
 ומה תועלת בכל אשר תתן לי: (ה) ויוצא אותו החוצה. לפי

הַחוֹצֵה וַיֹּאמֶר הַבְּטָנָא הַשְּׂמִימָה
 וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אִם־תּוּכַל לְסַפֵּר
 אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ:
 וְאִפִּיק יְתִיב לְבָרָא וְאָמַר אֶסְתְּכִי כַּעַן לְשִׂמְיָא וּמְנִי
 כּוֹכְבֵיָא אִם תּוּכּוּל לְמַמְנִי יִתְהוּן וְאָמַר לִיה פְּדִין
 יְהוּן בְּנִידִי: וְהָאֱמִן בִּיהוּה וַיַּחֲשֹׁבָה
 לוֹ צְדָקָה: וְהִימִין בְּמִימְרָא דִּי וַחֲשֹׁבָה לִיה
 לְזָכוּ: שִׁישִׁי ז' וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲנִי יְהוּה
 אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים

רש"י

פשוטו הוציאו מאבלו לחוץ לראות הכוכבים. ולפי מדרשו אמר
 לו לא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד
 בו. אכרס אין לו בן אבל אברהם יש לו בן שרי לא חלד אבל
 שרה חלד אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל דבר אחר
 הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים וזה לשון
 הבטה מלמעלה למטה: (ו) והאמין בה. לא שאל לו אות על
 זאת אבל על ירושת הארץ שאל לו אות ואמר לו כמה הדע:
 ויחשבה לו צדקה. הקדוש ברוך הוא חשבה לאכרס
 לזכות ולצדקה על האמונה שהאמין בו. דבר אחר כמה הדע
 לא שאל לו אות אלא אמר לפניו האדיעני באיזה זכות יתקיימו

לַתֵּת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת
 לְרִשְׁתָּהּ: וְאָמַר לִיה אָנָּא יי דַּאֲפַקְתָּךְ מֵאוּרָא
 דְּכַשְׁדָּאִי לְמַתָּן לְךָ יְת אַרְעָא הָדָא לְמִדְתָּה:
 ה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְהוִה בְּמָה אֲדַע כִּי
 אִירְשֶׁנָּה: וְאָמַר יי אֱלֹהִים בְּמָה אֲדַע אֲרִי
 אֲרִתִּינָה: ט וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ קַחְהָ לִּי
 עַגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל
 מְשֻׁלֶּשׁ וְתָר וְגֹזֵל: וְאָמַר לִיה קִרְב קִדְמִי
 עֲגָלִין תִּלְתָּא וְעֵזִין תִּלְתָּא וְדַכְרִין תִּלְתָּ וְשַׁפְנִינָא
 וְבַר יוֹנָה: י וַיִּקַּח־לוֹ אֶת־כָּל־אֵלֶּה
 וַיְבַתֵּר אֹתָם בְּתוֹךְ וַיִּתֵּן אִישׁ־

רשיי

כה אמר לו הקדוש ברוך הוא בזכות הקרבנות: (ט) עגלה
 משולשת. שלש עגלים רמו לשלש פרים פר יום הכפורים ופר
 העלם דבר של לבור ועגלה ערופה: ועז משולשת. רמו
 לשעיר הגעסה בפנים ושעירי מוספין של מועד ושעיר חטאת
 יחיד: ואיל משולש. אשם ודאי ואשם חלוי וכבשה של חטאת
 יחיד: ותור וגזל. תור וכן יונה: (י) ויבתר אתם. חלק כל
 אחד לשני חלקים ואין המקרא יולא מידי פשוטו לפי שהיה

לך לך ליום שישי

וְלֹא לְקַרְאֵת רַעְהוּ וְאֶת־הַצֶּפֶר

לֹא בַתָּר: וְקָרַב קְדָמוּהִי יָת כָּל אֲלִין וּפְלִיג

יְתוּהוֹן בְּשׂוּה וְיֵהַב פְּלִגְיָא פְּלִוג לְקַבֵּל חֲבָרִיה וְיָת

עוֹפָא לֹא פְּלִיג: יֵא וְיִרְדַּד הָעֵיט עַל־

רש"י

כורת ברית עמו לשמור הבטחתו להוריש לבניו את הארץ
כדכתיב ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר וגו' ודרך
כוחי ברית לחלק בהמה ולעבד בין בחריה כמה שנאמר
העובדים בין בחרי העגל אף כאן תגור עשן ולפיד אש אשר עבר
בין הגזרים הוא שלוחו של שכינה שהוא אש: ואת הצפור לא
בתר. לפי שהאומות עובדי אלילים נמשלו לפרים ואלילים ושעירים
שנאמר סבבוני פרים רבים וגו' ואומר האיל אשר ראית
בעל הקרנים מלכי מדי ופרס. ואומר והאפיר השעיר מלך יון.
וישראל נמשלו לבני יונה שנאמר יונתי בחגוי הסלע לפיכך בחר
הבהמות רמז שיהיו האומות כלים והאלכים: ואת הצפור לא
בתר. רמז שיהיו ישראל קיימין לעולם: (יא) העיט. הוא עוף
על שם שהוא עט ושואף אל הגבלות לטוש עלי אוכל כמו
וחטט אל השלל: על הפגרים. על הבחורים (ס"א) הפגרים
מחרגמין פוגליא אלא מחוד שהורגלו לתרגם איש בחרו ויהב
פלגיא נחלף להם תיבה פגליא לפלגיא וחרגומו הפגרים פלגיא
וכל המחרגם כן טועה לפי שאין להקיש בחרים לפגרים
שבחרים חרגומו פלגיא ופגרים חרגומו פגליא לשון פגול כמו

הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם: וַנַּחַת
 עוֹפָא עַל פְּגִלָּא וְאַפְרָח יִתְהוֹן אַבְרָם: יב וַיְהִי
 הַשָּׁמֶשׁ לָבוֹא וְתִרְדְּמָה נִפְלְהָ עַל-
 אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה חֹשֶׁכָה גְדֹלָה
 נִפְלְתָ עָלָיו: וְהוּהוּ שְׁמֵשָׁא לְמִיעַל וְשִׁנְתָּ
 נִפְלְתָ עַל אַבְרָם וְהָא אֵימָה קָבֵל סְגִי נִפְלְתָ
 עֲלוּהִי: יג וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תִּדְעַ
 כִּי-גֵר | יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא

רש"י

פגול הוא לשון פגרי: וישב. לשון נשיבה והפריחה כמו ישב
 רוחו רמז שיבא דוד בן ישי לכלותם ואין מניחים אותו מן
 השמים עד שיבוא מלך המשיח: (יב) והנה אימה וגר'. רמז
 לנרות וחשך של גלויות: (יג) כי גר יהיה זרעך. משנולד יצחק
 עד שיצאו ישראל ממצרים ארבע מאות שנה. כינל יצחק בן
 ששים שנה כשנולד יעקב ויעקב כשירד למצרים אמר ימי שני
 מגורי שלשים ומאת שנה הרי מאה ותשעים ובמצרים היו
 מאתים ועשר כמנין רד"ו הרי ארבע מאות שנה. ואם תאמר
 במצרים היו ארבע מאות הרי קהת מיורדי מצרים היה לא
 וחשוב שנחיו של קהת ושל עמרם ושמנים של משה שהיה
 כשיצאו ישראל ממצרים אין אחת מוצא אלא שלש מאות
 וחמשים ואחת כריך להוציא מהן כל השנים שחי קהת אחר

לָהֶם וְעַבְדוֹם וְעַנּוּ אֹתָם אַרְבַּע
 מֵאוֹת שָׁנָה: וְאָמַר לְאַבְרָם מִדַּע תִּדַע אֲרִי
 דִּדְיִן יְהוֹן בְּנִיךָ בְּאַרְעָא דְלָא דִּילְהוֹן וְיִפְלְחוּן
 בְּהוֹן וְיַעֲנוּן יְתַהוֹן אַרְבַּע מֵאָה שָׁנִין: יַד וְגַם
 אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דִן אֲנֹכִי
 וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בְּרַכְּשׁ גְּדוֹל: וְאַף יֵת
 עֲמָא רִיפְלְחוּן בְּהוֹן דִּיין אָנָּא וּבִתֵּר כֵּן יִפְקוּן
 בְּקַנְיָנָא סְגִי: טו וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל־
 אֲבוֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָ בְּשִׁיבָה
 טוֹבָה: וְאַתָּה תִּיעוֹל לְוֹת אֲבָהֶתְךָ בְּשָׁלוֹם תִּתְקַבֵּר

רשי

לידת עמרם ושחי עמרם אחר לידת משה: בארץ לא להם.
 ולא נאמר בארץ מצרים אלא לא להם משטולד יחזק ויגר
 אצרכם וגו'. ויגר יחזק בגרר ויעקב גר בארץ חס לגור בארץ
 באנו: (יד) וגם את הגוי. וגם לרבות את הארבע מלכויות
 שאף הם כלים על ששעבדו את ישראל: דן אנכי. בעשר
 מכות: ברבוש גדול. בממון גדול כמו שנאמר וינצלו את
 מצרים: (טו) ואתה תבא. ולא תראה כל אלה: אל אבותיך.
 אציו עובד כוכבים והוא מבשרו שיבא אליו ללמדך ששעה תרח
 תשובה: תקבר בשיבה טובה. בשו שיעשה ושמעאל תשובה

בְּסִיבּוֹ טָבָא: מו וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ
הִנֵּה כִּי לֹא-שָׁלֵם עֵינֹן הָאֲמָרִי עַד-
הִנֵּה: וְדָרָא רְבִיעָאָה יְתוּבוֹן הָכָא אַרִי לָא שְׁלִים
חוּבָא דְאֲמוּרָאָה עַד כְּעֵן: יז וַיְהִי הַשְּׁמַשׁ
בָּאָה וְעֵלְמָה הִיָּה וְהִנֵּה תְנֹר עֵשֶׂן
וּלְפִיד אִישׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים
הָאֵלֶּה: וְהוּוּ שְׁמֶשׂא עֲלָת וְקִבְלָא הוּוּ וְהָא
תְנֹר דְתַנֵּן וּבְעוּד דְאֲשֶׁתָא דִּי עָדָא בֵּין פְּלַגְיָא

רש"י

בימיו ולא ילא עשו לחרכות רעה בימיו ולפיכך מח חמש שנים
קודם זמנו וכו' ביום מרד עשו: (טז) ודור רביעי ישוב הנח.
לאחר שיגלו למצרים יהיו שם שלשה דורות והרביעי ישובו לארץ
הזאת לפי שבארץ כנען היה מדבר עמו וכרח בריח זו כדכתיב
לחם לך לחם הארץ הזאת לרשעה וכן היה יעקב ירד למצרים
לא וחשוב דורותיו יהודה פרץ וחזרון וכלב בן חזרון מבוא
הארץ היה: כי לא שלם עון האמורי. להיות משחלח מארצו
עד אוחו זמן שאין הקדוש ברוך הוא נפרע מאומה עד
שתחמלל סאתה שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה: (יז) ויהי
השמש באה. כמו ויהי הם מריקים שקיהם. ויהי הם קובכים
איש כלומר ויהי דבר זה: השמש באה. שקעה: ועלמה חיה.
חסך היום: והנה תנור עשן וגו'. רמז לו שיפלו המלכות

הֵאָלִין: יח בַּיּוֹם הַהוּא פָּרַת יְהוָה
 אֶת־אֲבָרֶם בְּרִית לְאֹמֶר לְזִרְעֶךָ
 נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר
 מִצְרַיִם עַד־הַנְּהַר הַגָּדֹל נְהַר־פָּרַת:
 בַּיּוֹמָא הַהוּא גָּזַר יי עִם אֲבָרֶם קִים לְמִימַר לְבָנֶיךָ
 יִהְיֶינָה יְת אֲרָעָא הָדָא מִן נְהָרָא דְמִצְרַיִם וְעַד
 נְהָרָא רַבָּא נְהָרָא פָּרַת: יט אֶת־הַקִּינִי וְאֶת־

רש"י

עובדי אלילים בגיהגום: באה. טעמו למעלה לכך הוא מבואר
 שבאה כבר ואם היה טעמו למטה באל"ף היה מבואר כשהיא
 שוקעת. ואי אפשר לומר כן שהרי כבר כתוב ויהי השמש לבא
 והעברת חנור עשן לאחר מכן היתה נמלא שכבר שקעה. וזה
 חלוק בכל חיבה לשון נקבה שיסודה שתי אוחיות כמו בל קס
 שב כשהטעם למעלה לשון עבר הוא כגון זה וכגון ורחל באה.
 קמה אלומתי. הגה שבה יבמתך. וכשהטעם למטה הוא לשון
 הווה דבר שנעשה עכשיו והולך כמו באה עם האלף. בערב היא
 באה ובבקר היא שבה: (יח) לזרעך נתתי. אמירתו של הקדוש
 ברוך הוא כאלו היא עשויה: הנַהַר הגדול נהר פרת. לפי
 שהוא דבוק לארץ ישראל קוראהו גדול אף על פי שהוא מאוחר
 בארבעה נהרות האולאים מעדן שנאמר והגהר הרביעי הוא
 פרת. משל הדיוט עבד מלך מלך. הדבקה לְשִׁחֹור וישתחוו לך:

הִקְנֵנִי וְאֵת הַקְּדָמָיִם: יֵת שְׁלֵמָאֵי וְיֵת
קְנֵזָאֵי וְיֵת קְדָמוֹנָאֵי: כ וְאֵת-הַחֲתָי וְאֵת-
הַפְּרוֹזֵי וְאֵת-הַרְפָּאִים: וְיֵת חֲתָאֵי וְיֵת
פְּדֻזָּאֵי וְיֵת גְּבַדָּאֵי: כא וְאֵת-הָאֵמְרִי וְאֵת-
הַכְּנַעְנֵי וְאֵת-הַגְּרָגְשֵׁי וְאֵת-הַיְבוּסִים:
וְיֵת אֲמוֹרָאֵי וְיֵת פְּנַעְנָאֵי וְיֵת גְּרָגְשָׁאֵי וְיֵת
יְבוּסָאֵי: ס טז א וְשָׂרֵי אִשְׁת אֲבָרָם
לֹא יִלְדָה לוֹ וְלֹה שְׁפַחָה מְצֻרִית
וְשִׁמָּה הַגֵּר: וְשָׂרֵי אֵתָת אֲבָרָם לֹא יִלְדַת לִיה
וְלֹה אֲמָתָא מְצֻרִיתָא וְשִׁמָּה הַגֵּר: ב וְהָאֵמֶר
שָׂרֵי אֶל-אֲבָרָם הִנֵּה-נָא עֲצָרְנִי

רש"י

(יט) את הקניני. עשר חומות יש כאן ולא נחון להם חלל
שצעה גויס והשקפה אדום ומואב ועמון והם קיני קניזי קדמוני
עחידים להיות ירושה לעתיד שנאמר אדום ומואב משלוח ידם
ובני עמון משמעס: (כ) ואת הרפאים. ארץ עוג שנאמר בה
ההוא יקרא ארץ רפאים: (א) שפחה מצרית. צת פרעה
היחה כשראה נסים שנעשו לשרה אמר מוטב שחאה צתי שפחה
בבית זה ולא גבירה בבית אחר: (ב) אולי אבנה ממנה. לימד

יְהוָה מְלֹדֶת בְּאֶ-נָּא אֶל-שִׁפְחָתִי
 אוֹלֵי אֲבֹנֵה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם
 לְקוֹל שָׂרִי: וְאָמְרַת שָׂרִי לְאֲבָרָם הֲאֵ כָעַן
 מִנְעַנִּי יי מִלְמִלֵד עוֹל כָּעַן לֹת אִמְתִּי מָאִים
 אֲתִבְנִי מִנָּה וְקָבִיל אֲבָרָם לְמִימְרֵי שָׂרִי:
 ג וְתִקַּח שָׂרִי | אִשְׁתֵּי אֲבָרָם אֶת-
 הַגֵּר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ עֵשֶׂר
 שָׁנִים לְשַׁבַּת אֲבָרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
 וְהִתְנַח אֶתְּהָ לְאֲבָרָם אִישָׁה לּוֹ
 לְאִשָּׁה: וּדְבַרְתָּ שָׂרִי אֶתְּ אֲבָרָם יֵת הַגֵּר
 מִצְרִיתָא אִמְתָּהּ מִסּוּף עֵשֶׂר שָׁנִין לְמִתְּבֵי אֲבָרָם
 בְּאֶרְעָא וְכִנְעַן וַיְהִי־בֵת יֵתָה לְאֲבָרָם בְּעֵלָה לִיָּה

רש"י

על מי שאין לו בנים שאינו בנוי אלא הרום: אבנח ממנה.
 בזכות שאכנים נרתי לחוד ביתי: לקול שרי. לרוח הקדש שבה:
 (ג) ותקח שרי. לקחתה בדברים אשריך שזכית לידבק בגוף
 קדוש כזה: מקץ עשר שנים. מועד הקבוע לאשה ששהתה
 עשר שנים ולא ילדה לבעלה חייב ליסא אחרת: לשבת אברם
 וגו'. מגיד שאין ישיבת חוה לארץ עולה מן המנין לפי שלא

לְאֵנָתוֹ: ד וַיָּבֵא אֶל-הָגֵר וְתֹהַר וְתָרָא
 בִּי הָרְתָה וְתִקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינָיָה:
 וְעַל לְוַת הָגֵר וְעַדִּיאת וְחֹזַת אָרִי עַדִּיאת וְקַלַּת
 רַבְנָתָהּ בְּעֵינָהּ: ה וְתֹאמֶר שָׂרִי אֶל-
 אֲבָרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ אָנֹכִי נָתַתִּי
 שְׂפָחָתִי בְּחִיקָךְ וְתָרָא בִּי הָרְתָה
 וְאִקַּל בְּעֵינָיָה יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי
 וּבֵינֶיךָ: וְאָמַרְת שָׂרִי לְאֲבָרָם דִּין לִי עֲלֶיךָ אָנָּה
 יְהִיבִית אִמְתִּי לָךְ וְחֹזַת אָרִי עַדִּיאת וְקַלִּית בְּעֵינָהּ
 יִדִּין " בֵּינִי וּבֵינֶךָ: ז וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל-

רשי

נאמר לו ואעשך לבוי גדול עד שבא לארץ ישראל: (ד) ויבא
 אל הגר ותהר. מביאה ראשונה: ותקל גבורתה בעיניה.
 אמרה שרי זו אין סתרה בגלויה מראה עצמה כאלו היא דלוקה
 ואינה דלוקה שלא זכתה להריון כל השנים הללו ואני נתעברת
 מביאה ראשונה: (ה) חמסי עליך. חמס העשוי לי עליך אני
 מטיל העונש כשהתפלל להקדוש ברוך הוא מה תתן לי ואנכי
 אוכל עירי לא התפלל לאלא עליך והיה לך להתפלל על שנינו
 והייתי אני נפקדת עמך. ועוד דברך אחי חומס ממני שאתה
 שומע בזיוני ושוחק: אנכי נתתי שפחתי וגו' ביני וביניך.

שְׂרֵי הַגָּה שִׁפְחַתְךָ בְּיַדְךָ עֲשֵׂי-לָהּ
 הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְתַעֲנֶנָּה שְׂרֵי וְתִבְרַח
 מִפְּנֵיהָ: וְאָמַר אַבְרָם לְשָׂרֵי הֲאֵ אִמְתֶּיךָ בְּיַדְךָ
 עֲבִידֵי לָהּ כִּדְתַקִּין בְּעֵינֶיכִי וְעֲנִיתָה שְׂרֵי וְעָרַקְתָּ
 מִקְדָּמָהּ: ז וַיִּמְצָאָהּ מְלֹאךְ יְהוָה עַל-
 עֵין הַמַּיִם בַּמִּדְבָּר עַל-הָעֵין בְּדֶרֶךְ
 שׁוּר: וְאִשְׁכַּחַהּ מְלֹאכָא דִּי עֵינָא דְמִיָּא
 בַּמִּדְבָּרָא עַל עֵינָא בְּאַרְחָא דְחַגְרָא: ח וַיֹּאמֶר
 הַגֵּר שִׁפְחַת שְׂרֵי אִי-מִזָּה בָּאת
 וְאָנָּה תִּלְכִּי וְתֹאמְרִי מִפְּנֵי שְׂרֵי
 גְּבִרְתִּי אֲנֹכִי בְּרַחֲתָ: וְאָמַר הַגֵּר אִמְתָּא
 דְשָׂרֵי מִנָּן אַתְּ אֲתִיָּא וְלֹאן אַתְּ אֲזֵלָא וְאָמַרְתָּ מִן
 קְדָם שְׂרֵי רַבְנַתִּי אֲנָא עָרַקָא (ג"י עָרַקְתָּ):

רש"י

כל ביעך שבמקרא חסר זה מלא קרי ביה וביניך (כולה לומר
 טכח לנקבה) שהכניסה עין הרע בעיבורה של הגר והפילה
 עוברה הוא שהמלאך אומר להגר הנך הרה והלא כבר הרחה
 והוא מבשר לה שחבר אללא מלמד שהפילה הריון הראשון:
 (ו) ותענה שרה. היסה משעבדת בה בקושי: (ח) אי מזה

ט וַיֹּאמֶר לָהּ מְלֹאךְ יְהוָה שׁוּבִי
 אֶל־גְּבֻרֹתַי וְהִתְעַנִּי תַּחַת יְדֵיהֶ:
 וַאֲמַר לָהּ מְלֹאכָא דִּי תוּבִי לֹת רְבוּנְתָךְ
 וְאֶשְׁתַּעֲבְדִי תַּחַת יְדָהּ: י וַיֹּאמֶר לָהּ
 מְלֹאךְ יְהוָה הִרְבָּה אֲרֵבָה אֶת־
 זְרַעְךָ וְלֹא יִסְפָּר מֵרַב: וַאֲמַר לָהּ מְלֹאכָא
 דִּי אֲסַגָּא אֲסַגִּי ית בְּנִיכִי וְלֹא יִתְמַנּוּן מִסְגִּי:
 יא וַיֹּאמֶר לָהּ מְלֹאךְ יְהוָה הִנֵּךְ
 הָרָה וְיִלְדֶת בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ
 יִשְׁמַעֵאל כִּי־שָׁמַע יְהוָה אֶל־עֲנִיךָ:
 וַאֲמַר לָהּ מְלֹאכָא דִּי הָא אֶת מְעַדְיָא וְתִלְדִין בְּרַ

רשי

באת. מהיכן באת יודע היה אלל לטון לה פתח ליכנס עמה
 בדברים. ולטון אי מזה איה המקום שתאמר עליו מזה אני
 בזה: (ט) ויאמר לה מלאך ה' וגו'. על כל אמירה היה
 טלוח לה מלאך אחר לכך נאמר מלאך בכל אמירה ואמירה:
 (יא) הנך הרה. כשתשובי תהרי כמו הנך הרה לאשת מנוח:
 וילדת בן. כמו ויולדת ודומה לו יושבת כלכטון מקוננת
 בחרזים: וקראת שמו. טווי הוא כמו שאמר לזכר וקראת את

וַתִּקְרַן שְׁמִיָּהּ יִשְׁמְעָאֵל אָרִי קָבִיל יְיָ צְלוֹתֶיךָ:
 יב וְהוּא יְהִיָּה פִּרְא אָדָם יָדוּ בְּכָל
 וַיֵּד כָּל בּוֹ. וְעַל-פְּנֵי כָל-אָחִיו
 יִשְׁכֹּן: וְהוּא יְהִי מְרוּד בְּאִנְשָׁא הוּא יְהִי צְרִיךְ
 לְכֹלָא וַיֵּדָא דְבִנֵי אִנְשָׁא יְהוֹן צְרִיכִין לֵיהּ וְעַל אִפִּי
 כָּל אַחוּהֵי יִשְׂרָאֵל: יג וַתִּקְרָא שֵׁם-יְהוָה
 הַדְּבָר אֵלֶיהָ אַתָּה אֵל רֵאִי כִי
 אִמְרָה הַגֵּם הַלֵּם רְאִיתִי אַחֲרַי
 רֵאִי: וְצִלִּיָּאת בְּשֵׁמָא דֵּי דִמְתַּמְלֵל עִמָּה אִמְרַת
 אַתָּה הוּא אֱלֹהָא דְחַזִּי כְּלָא אָרִי אִמְרַת הַבְּרִם הַכָּא
 (בִּי הָאֵף אָנָּא) שְׂרַתִי חֲזִיָּא בְּתַר דְּאִתְגַּלִּי לִי:

רש"י

שמו ינחה: (יב) פרא אדם. אוהב מדברות לצוד חיות כמו
 שכתוב וישב במדבר פארן ויהי רובה קשת: ידו בכל. לסטים:
 יד כל בו. הכל שונאין אותו ומתגרין בו: ועל פני כל אחיו
 ישכון. קיהיה זרעו גדול: (יג) אתה אל ראי. נקוד חטף
 קמץ מפני שהוא קס דבר חלום הראיה שרואה בעלבוּן של
 עלובין (ס"א) דבר אחר חמה אל ראי משמע שהוא רואה הכל
 ואין קום דבר רואה אותו: הגם הלב. לשון חימה וכי סבורה

יד על-בֵּן קָרָא לְבָאֵר בְּאֵר לַחֵי
 רֵאִי הִנֵּה בֵּין-קָדָשׁ וּבֵין בְּרָד: עַל כֵּן
 קָרָא לְבָאֵר בְּאֵר דְּמִלְאָךְ קִימָא אֲתַחֲזִי עֲלֶיהָ הָא
 (היא) בֵּין רְקָם וּבֵין חֲגָרָא: טו וְתִלְדַּד הַגֵּר
 לְאַבְרָם בֶּן וַיִּקְרָא אֶבְרָם שֵׁם-בְּנוֹ
 אֲשֶׁר-יִלְדָה הַגֵּר יִשְׁמַעְאֵל: וַיִּלְדַּת
 הַגֵּר לְאַבְרָם בֶּר וַקָּרָא אֶבְרָם שׁוּם בְּרִיהַ דְּיִלְדַת
 הַגֵּר יִשְׁמַעְאֵל: טז וְאַבְרָם בֶּן-שְׁמֹנִים
 שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלָדַת-הַגֵּר אֶת-
 יִשְׁמַעְאֵל לְאַבְרָם: וְאַבְרָם בֶּר תִּמְנָן וְשֵׁת

רשימי

הייתי שאף הלום במדברות ראיתי שלוחו של מקום אחרי רואי
 אוחס בביתו של אברהם ששם הייתי רגילה לראות מלאכים
 וחדע שהיתה רגילה לראות שהרי מנוח ראה את המלאך פעם
 אחת ואמר מנוח נמות וזו ראתה ארבעה זה אחר זה ולא חרדה:
 (יד) באר לחי רואי. כחרגומו זיכר למלאך קימא איתחזי
 עלה: (טו) ויקרא אברם שם וגו'. אף על פי שלא שמע
 אברם דברי המלאך שאמר וקראת שמו ישמעאל שרחה רוח
 הקדש עליו וקראו ישמעאל: (טז) ואברם בן שמונים וגו'.
 לשבחו של ישמעאל נכחז להאדיע שהיה בן שלש עשרה שנה

שָׁנִין כֹּד יִלְדֹת הָגֵר יֵת יִשְׁמַעְאֵל לְאַבְרָם: פ
 יז א וַיְהִי אַבְרָם בֶּן־תְּשֻׁעִים שָׁנָה
 וַתִּשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי־אֵל שְׁדֵי הַתְּהַלֵּךְ
 לְפָנַי וְהָיָה תָמִים: וְהָיָה אַבְרָם בֶּר תְּשֻׁעִין
 וַתִּשַׁע שָׁנִין וְאַתְּגְלִי יי לְאַבְרָם וְאָמַר לֵיהּ אָנָּה אֵל
 שְׁדֵי פֶלַח קְדָמִי וְדוּי שְׁלִים: ב וְאַתְּנָה
 בְּרִיתִי בִּינִי וּבִינְךָ וְאַרְבֵּה אֹתְךָ
 בְּמֵאֵד מְאֹד: וְאַתָּן קִימִי בֵּין מִימְרֵי וּבִינְךָ

רש"י

כשנימול ולא עכב: (א) אני אל שדי. אני הוא שיש לי
 באלהותי לכל צריה ולפיכך התהלך לפני ואהיה לך לאלוה
 ולפטרונו. וכן כל מקום שהוא במקרא פרושו כך די שלו והכל
 לפי הענין: התהלך לפני. כתרנומו פלח קדמי הדבק
 בעבודתי: והיה תמים. אף זה צווי אחר צווי היה שלם בכל
 נסיונותי ולפי מדרשו התהלך לפני במצות מילה ובדבר הזה
 תהיה תמים שכל זמן שהערכה כך אתה בעל מוס לפני. דבר
 אחר והיה תמים עכשו אתה חסר חמש אברים שתי עינים שתי
 אזנים וראש הגויה אוסיף לך ארת על שמך ויהיו מנין אותיותיך
 רמ"ח כמנין אברתי: (ב) ואתנה ברייתי. ברית של אהבה

וְאֶסְגִּי יָתֶךָ לַחֲדָא לַחֲדָא: ג וַיִּפֹּל אַבְרָם
 עַל-פָּנָיו וַיְדַבֵּר אֵתוֹ אֱלֹהִים
 לֵאמֹר: וַנִּפֹּל אַבְרָם עַל אַפּוֹהֵי וּמְלִיל עֲמִיהָ יי
 לְמִימָד: ד אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אֵתְךָ
 וְהָיִיתָ לְאֵב הַמּוֹן גוֹיִם: אָנָּה הָא גִזְר
 בנ"י איננו קימי עמך ותהי לאב סגיי עממין:
 ה וְלֹא-יִקְרָא עוֹד אֶת-שְׁמֶךָ אַבְרָם
 וְהָיָה שְׁמֶךָ אַבְרָהָם כִּי אֲב-הַמּוֹן
 גוֹיִם נִתְתִּיךָ: וְלֹא יִתְקַרֶּי עוֹד יֵת שְׁמֶךָ
 אַבְרָם וַיְהִי שְׁמֶךָ אַבְרָהָם אֲרִי אֲב סגיי עממין
 יְהַבְתָּךְ: ו וְהִפְרַתִּי אֵתְךָ בְּמֵאֵד מֵאֵד

רש"י

וברית הארץ להוריסה לך על ידי מטה זו: (ג) ויפל אברם
 על פניו. ממורא השכינה שעד שלא מל לא היה בו כח לעמוד
 ורוח הקדש נלכח עליו וזה שנאמר צבלעם נופל וגלוי עינים
 (צבריתא דרבי אלעזר מלאחי כן): (ה) כי אב המון גוים. ל'
 נטוריקון של שמו ור"ש שהיתה בו צחחלה שלא היה רצ ללא
 לארס שהוא מקומו ועכשיו רצ לכל העולם. ואפלו ר"ש שהיה
 בו מחחלה לא זזה ממקומה שאף יו"ד של שרי נתרעמה על

וּנְתַתִּיךָ לְגוֹיִם וּמַלְכִים מִמֶּךָ יֵצְאוּ:
 וְאִפְשֵׁשׁ יְתֶךָ לְחֹדָא לְחֹדָא וְאֶתְגַּנֵּךְ לְכַנְשֵׁן וּמַלְכִין
 דְּשְׁלִיטִין בְּעַמְמֵיָא מִנֶּךָ יִפְקוּן: שְׁבִיעֵי
 וְהִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ
 וּבֵין זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לְבְרִית
 עוֹלָם לְהִיּוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וּלְזֶרְעֶךָ
 אַחֲרֶיךָ: וְאֶקִּים יְתֶךָ קִימֵי בֵין מִימְרֵי וּבֵינְךָ וּבֵין
 בְּנֶיךָ בְּתֶרְךָ לְדֹרֵיהוֹן לְקִים עֲלֵם לְמַהוּי לְךָ
 לְאֱלֹהָא וּלְבְנֶיךָ בְּתֶרְךָ: ח וּנְתַתִּי לְךָ
 וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֶת אֶרֶץ מִגְרֶיךָ
 אֶת כָּל־אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזַת עוֹלָם
 וְהִיְיִתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים: וְאַתָּן לְךָ וּלְבְנֶיךָ
 בְּתֶרְךָ יְתֶךָ אֶרְעָא תוֹתְבוּתְךָ יְתֶךָ כָּל אֶרְעָא דְכְנָעַן

רשיי

השכינה עד שהוסיפה ליהושע שנאמר ויקרא משה להושע בן
 נון יהושע: (ו) ונתתיך לגוים. ישראל ולדום שהרי ישמעאל
 כבר היה לו ולא היה מנשכו עליו: (ז) והקמתי את בריתי.
 ומה הוא הבטית להיות לך לאלהים: (ח) לאחזת עולם. וסו

לְאַחֲסַנְתָּ עִלְמִי וְאַהֲוִי לְהוֹן לְאַלְהָא: ט וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת־
 בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֶתָּה וְזָרַעְךָ אַחֲרַיִךְ
 לְדֹרֹתָם: וַאֲמַר יי לְאַבְרָהָם וְאַתָּה יֵת קִימִי תִטַּר
 אֶתְּ וּבְנִיךָ בְּתָרְךָ לְדֹרֵיהוֹן: י זֹאת בְּרִיתִי
 אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין
 זָרַעְךָ אַחֲרַיִךְ הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר:
 דָּא קִימִי דִי תִטַּרוֹן בֵּין מִימְרֵי וּבֵינֵיכוֹן וּבֵין בְּנִיךָ
 בְּתָרְךָ מִגְזֵר לָכוֹן כָּל דְּכוּרָא: יא וְנִמְלַתֶּם
 אֶת בְּשַׂר עַרְלַתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת
 בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: וְתִגְזְרוּן יֵת בְּשָׂרָא

רש"י

אהיה לכם לאלהים אצל כל בן ישראל הדבר בחוזה לארץ כמו שאין
 לו חלוקה: (ט) ואתה. וי"ו זו מוסף על ענין ראשון אני הגה
 בריתי איתך ואתה הוי זהיר לשמרה ומה היא שמירתה:
 (י) זאת בריתי אשר תשמרו וגו' המול לכם וגו'. ביני
 וביניכם וגו'. אוחס של עכשיו: ובין זרעך אחריך.
 העתידין להולד אחריך: המול. כמו להמול כמו שאתה אומר
 עשות כמו לעשות: (יא) ונמלתם. כמו ומלחם והגו"ן בו יחירה

דְּעַרְלָתְכוֹן וּתְהִי (ג"י וּתְהֵא) לְאֵת קָיָם בֵּין מִימְרֵי
 וּבִינֵיכוֹן: יב וּבֶן־שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל
 לָכֶם כָּל־זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יֵלִיד בְּיַת
 וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מִכָּל בֶּן־נָכָר אֲשֶׁר
 לֹא מִזֶּרְעֶךָ הוּא: וּבֵר תִּמְנֶיֶא יוֹמִין יִתְגַזֵּר
 (ג"י יְגִזֹר) לָכוֹן כָּל דְּכוּרָא לְדֹרֹתֵיכוֹן יֵלִידֵי בֵיתָא
 וּזְבִינֵי כֶסֶף מִכָּל בֵּר עֲמֻמִּין דְּלֹא מִבְּנֵי הוּא:
 יג הַמּוֹל | יִמּוֹל יֵלִיד בְּיַתְךָ וּמִקְנֵת
 כֶּסֶף וְהִיתָה בְרִיתִי בְּבִשְׂרְכֶם
 לְבְרִית עוֹלָם: אֲתַגְזֵרָא יִתְגַזֵּרוֹן (ג"י מְגִזֹר
 יְגִזֹר) יֵלִיד בְּיַתְךָ וּזְבִין כֶּסֶף וּתְהִי קִימֵי
 בְּבִשְׂרֵיכוֹן לְקָיָם עָלֶם: יד וְעַרְלָא | זָכָר

רש"י

ליסוד הנזכר בו לפרקים כמו נ' של נושא ונ' של נושא. (ונמלחם
 כמו ונשאתם אבל ימול לשון יפעל כמו יעשה יאכל) (ברש"י יאן
 אינו): (יב) יליד בית. קילחתו השפחה צבית: ומקנת כסף.
 שקראו משולל: (יג) המול ימול יליד ביתך. כאן כפל עליו
 ולא אמר לשמונה ימים ללמדך שיש יליד בית נמול לאחר
 שמונה ימים כמו שפורש במסכת שבת: (יד) וערל זכר. כאן

אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת־בְּשָׂר עַרְלָתוֹ
 וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיָּה אֶת־
 בְּרִיתִי הַכֹּהֵן: וְעַל דְּכֹדָא דִּי לֹא יִגְזֹר יְת
 בְּשַׂר עַרְלָתִיהּ וְיִשְׁתַּיְצִי אֲנָשָׂא הֵיא מְעַמִּיָּה יְת
 קִימִי אֲשַׁנִּי: ס טו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־
 אֲבֹרָהֶם שְׂרִי אֲשַׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא
 אֶת־שְׁמָה שְׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ: וַאֲמַר
 יי לְאֲבֹרָהֶם שְׂרִי אֲתַתְּךָ לֹא תִקְרִי יְת שְׁמָה שְׂרִי
 אֲרִי שָׂרָה שְׁמָה: טז וּבִרְכַתִּי אֹתָהּ וְגַם
 נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֵּן וּבִרְכַתִּיהָ
 וְהִיְתָה לְגוֹיִם מְלֹכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה

רשי

למד שהמילה באותו מקום שהוא ניכר בין זכר לנקבה: אשר
 לא ימול. משיגיע לכלל עונשין ונכרתה. אבל אביו אין עונש
 עליו כרת אבל עובר בעשה: ונכרתה הנפש. הולך עריכו
 ומת קודם זמנו: (טו) לא תקרא את שמה שרי. דמשמע
 שרי לי ולא לאחזים. כי שרה סתם שמה שחאה שרה על כל:
 (טז) וברכתי אתה. ומה היא הכרכה שחזרה לנערוחה
 שנאמר היחה לי עדנה: וברכתיה. בהנקת קדים כשנלככה

יְהִי־וֹ: וְאָבְרָהָם יָתַה וְאַף אֶתֵּן מִנֶּה לְךָ בָּר
 וְאֶבְרָכֶנָה וְתִהְיֶה לְכֹנְשֵׁין מַלְכֵין דְּשְׁלִיטֵין בְּעַמְמֵי
 מִנֶּה יְהוּן: יו וַיִּפֹּל אֲבָרָהֶם עַל־פָּנָיו
 וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הֲלִבֵּן מֵאָה־
 שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם־שָׂרָה הִבְתַּת־שְׁעִים
 שָׁנָה תֵּלֵד: וַנִּפֹּל אֲבָרָהֶם עַל אַפּוֹהִי וַחֲדִי
 וַאֲמַר בְּלִבִּי הֲלִבֵּר מֵאָה שָׁנִין יְהִי וְלֵד וְאִם שָׂרָה
 הִבְתַּת־שְׁעִין שָׁנִין תֵּלִיד: יח וַיֹּאמֶר

רש"י

לכך ביום משחה של יצחק שהיו מרננים עליהם שהביאו חסופי
 מן השוק ולומרים בננו הוא והביאה כל אחת בנה עמה
 ומניקחה לא הביאה והיא הגיקה את כלם. הוא שנאמר הגיקה
 בניס שרה (בראשית רבה רמזה במקלח): (יז) ויפל אברהם
 על פניו ויצחק. זה תרגם אונקלוס לשון שמחה וחדי ושל
 שרה לשון מחוד למדת שאברהם האמין ושמה ושרה לא
 האמינה ולגלה וזה שהקפיד הקדוש ברוך הוא על שרה ולא
 הקפיד על אברהם: הלבן. יש תמיהות שהן קיימות כמו הגלה
 נליתי. הכולה אתה. אף זו היא קיימת וכך אמר בלבו הנעשה
 חסד זה לאחר מה שהקדוש ברוך הוא עשה לי: ואם שרה
 הבת תשעים שנה. היתה כדאי לילד. ואף על פי שדורות

אֲבָרָהֶם אֶל־הָאֱלֹהִים לוֹ יִשְׁמַעְאֵל
 יַחִיָּה לְפָנָיִךְ: וַאֲמַר אֲבָרָהֶם קֹדֶם יי לִי
 יִשְׁמַעְאֵל יִתְקַיֵּם קִדְמָךְ: יט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 אֲבֵל שָׂרָה אִשְׁתְּךָ יִלְדָת לְךָ בֵּן
 וְקָרָאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי

רש"י

הראשונים היו מולידים בני חמש מאות שנה בימי אברהם
 נתמעטו השנים כבר וכל תשורת כח לעולם. ולא ולמד מעשרה
 זכות שמנח ועד אברהם שמהרו תולדותיהם בני ששים ובני
 שבעים: (יח) לוֹ יִשְׁמַעְאֵל יַחִיָּה. הלאו יַחִיָּה יִשְׁמַעְאֵל איני
 כדאי לקבל מתן שכר כזה: יַחִיָּה לְפָנָיִךְ. יַחִיָּה ביראתך כמו
 התהלך לפני. פלח קדמי: (יט) אֲבֵל. לשון אמנת דברים וכן
 אבל אשמים אהנו אבל בן חין לה: וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק.
 על שם הצחוק. ויך אומרים על שם עשרה נסיונות ותשעים
 שנה של שרה ושמונה ימים שנמול ומאה שנה של אברהם
 (ס"ח) ואת בריתי למה נאמר הרי כבר כתיב ואתה את בריתי
 תקמור אתה וזרעך וגו' אלא לפי שאומר והקימותי וגו' יכול
 בני ישמעאל ובני קטורה בכלל הקיום תלמוד לומר והקמתי
 את בריתי אהו ולא עם אחרים). ואת בריתי אקים את יצחק
 למה נאמר אלא למד שהיה קדוש מצען. ד"א אמר רבי אבא
 מכאן למד קל וחומר בן הגבירה מבן האמה כתיב הגה ברכתי
 אהו והבריתי אהו והפריתי אהו זה ישמעאל וקל וחומר ואת

אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם
 לְזַרְעוֹ אַחֲרָיו: וְאָמַר יי בְּקוֹשֵׁשׂא שָׂרָה
 אֶתְתֶּךָ תֵּלִיד לְךָ בָּר וְתִקְרִי יְת שְׁמִיָּה יִצְחָק וְאָקִים
 יְת קִימִי עֲמִיָּה לְקִים עָלֶם לְבְנוֹהִי בְתַרוּהִי:
 כ וְלִישְׁמַעְעָאֵל שְׁמַעְתִּיךְ הִנֵּה א
 בְּרַכְתִּי אִתּוֹ וְהִפְרִיתִי אִתּוֹ
 וְהִרְבִּיתִי אִתּוֹ בְּמֵאֵד מְאֵד שְׁנַיִם־
 עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וּנְתַתִּיו לְגוֹי
 גְּדוֹל: וְעַל יִשְׁמַעְעָאֵל קַבְּלִית צְלוֹתְךָ הֵא בְּרַכִּית
 יְתִיָּה וְאַפְשׁ יְתִיָּה וְאַסְגִּי יְתִיָּה לְחֵדָא לְחֵדָא תְּרִין
 עָשָׂר רַבְּרַבִּיא יְלִיד וְאַתְנַנְיָה לְעַם סְגִי:
 כא וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים אֶת־יִצְחָק
 אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה
 בַּשָּׁנָה הָאַחֲרֵת: וְיְת קִימִי אָקִים עִם יִצְחָק
 דִּי תֵּלִיד לְךָ שָׂרָה לְזִמְנָא הַדִּין בְּשֵׁתָא אַחֲרֵנְתָא:

רש"י

בריתו אקים את יצחק: את בריתי. ברית המילה תהא מסורה
 לזרעו של יצחק: (כ) שנים עשר נשיאים. כעננים יכלו כמו

כב ויכל לדבר אתו ויעל אלהים
 מעל אברהם: ושיצי למלא עמיה ואסתלק
 יקרא די מעלווהי דאברהם: כג ויקח
 אברהם את-ישמעאל בנו ואת כל-
 ילידי ביתו ואת כל-מקנת כספו
 כל-זכר באנשי בית אברהם וימל
 את-בשר ערלתם בעצם היום הזה
 כאשר דבר אתו אלהים: ודבר
 אברהם ית ישמעאל בריה וית כל ילידי ביתיה
 וית כל זבני כספיה כל דכורא באנשי בית
 אברהם וגזר ית בשרא דערלתהון בכרן יומא
 הדין כמא די מליל עמיה יי: מפמיר
 כד ואברהם בן-תשעים ותשע

רשי

נשיאים ורוח: (כב) מעל אברהם. לטון נקיה הוא כלפי
 שכינה. ולמדנו שהגלדיקים מרכבתו של מקום: (כג) בעצם
 היום. זו ביום שננטוה ביום ולא כלילה לא נחירא לא מן
 הגוים ולא מן הליכנים ואלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים אינו
 ראינוהו לא הגמורו למול ולקיים מצוהו של מקום: וימל. לטון

שָׁנָה בְּהַמְלוֹ בֶּשֶׁר עָרְלָתוֹ: וְאַבְרָהָם
 בַּר תְּשַׁעִין וַתְּשַׁע שָׁנִין כַּד גָּזַר בְּשָׂרָא דְעָרְלָתֶיהָ:
 כה וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ בֶּן-שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
 שָׁנָה בְּהַמְלוֹ אֶת בֶּשֶׁר עָרְלָתוֹ:
 וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּרִיהַ בַּר תְּלַת עֶשְׂרֵי שָׁנִין כַּד גָּזַר יְת
 בְּשָׂרָא דְעָרְלָתֶיהָ: כו בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה
 נִמּוֹל אֲבָרָהָם וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ: בְּכַרְן
 יוֹמָא הַרְדִּין אֲתַגְזֹר (נ"י גְזֹר) אֲבָרָהָם וַיִּשְׁמַעְאֵל
 בְּרִיהַ: כז וְכָל-אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ יָלִיד בְּיַת
 וּמְקַנְת־כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן-נֹכַר נִמְלוּ

רש"י

ויפעל: (כד) בהמלו. זהפעלו. כמו זהצרחס: (נטל אברהם
 סכין ואחז בערלתו ורצה לחתוך והיה מחירא שהיה זקן מה
 עשה הקדוש ברוך הוא שלא ידו ואחז עמו שנאמר וכרוח עמו
 הברית לו לא נאמר אלא עמו בראשית רבה. רש"י יאן):
 (כה) בהמלו את בשר ערלתו. באברהם לא נאמר את לפי
 שלא היה חסר אלא חתוך בשר שכבר נחמעד על ידי חשמיס
 אבל ישמעאל שהיה ילד הוצק לחתוך ערלה ולפרוע המילה
 לכך נאמר בו את. (בראשית רבה): (כו) בעצם חיומו. שמלאו

אתו: וכל אנשי ביתיה ילדי ביתא וזביני
 כספא מן בר עממין אתגזרו (ג' גזרו)
 עמיה: פ פ פ

רשי

לאברהם השנים ומשע שנה ולישמעאל שלש עשרה שנים נמול
 אברהם ושמעאל בנו: חסלת פרשת לך לך

הפטרת לך לך בישעיה פרק מ

כו למה תאמר יעקב ותדבר ישראל
 נסתרה דרכי מיהוה ומאלהי משפטי
 יעבור: כח הלא ידעת אם לא שמעת
 אלהי עולם | יהוה בורא קצות הארץ
 לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו:
 כס נתן ליעף כח ולאין אונים עצמה
 ירבה: ל ויעפו נערים ויגעו ובחורים
 כשול יבשלו: לא וכו' יהוה יחליפו כח
 יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו
 ולא ייעפו: מא א החרישו אלי אלים
 ולאמים יחליפו כח יגשו או ידברו יחדו

לַמִּשְׁפָּט נִקְרָבָה: ב מִי הָעִיר מִמִּזְרָח
 צָדֵק יִקְרָאֶהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גוֹיִם
 וּמַלְכִים יִרְדֶּי יִתֵּן בְּעַפְרֹת חֲרָבוֹ כִּקְשׁ נִדְרָף
 קִשְׁתּוֹ: ג יִרְדָּפֶם יַעֲבֹר שְׁלוֹם אֶרֶץ
 בְּרַגְלָיו לֹא יָבֹוא: ד מִי־פָעַל וְעָשָׂה קִרְא
 הַדְּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי יְהוָה רֹאשׁוֹן וְאֶת־
 אַחֲרָיִים אֲנִי־הוּא: ה רְאוּ אֵיִים וַיִּירָאוּ
 קִצּוֹת הָאָרֶץ יִחַרְדּוּ קִרְבוֹ וַיֵּאֲתִיּוּן:
 ו אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמֶר
 חֲזֹק: ז וַיִּחֲזַק חָרָשׁ אֶת־צִרְף מַחְלִיק
 פְּטִישׁ אֶת־הוֹלֵם פָּעַם אָמַר לְדָבֵק טוֹב
 הוּא וַיִּחֲזַקְהוּ בַּמַּסְמְרִים לֹא יִמוּט:
 ח וְאֶתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר
 בְּחַרְתִּיךָ זָרַע אֲבָרְהָם אֲהַבִּי: ט אֲשֶׁר
 הִחֲזַקְתִּיךָ מִקִּצּוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיךָ
 קִרְאתִיךָ וְאָמַר לְךָ עַבְדֵי־אֶתָּה בְּחַרְתִּיךָ
 וְלֹא מֵאֲסֻתֶיךָ: י אֶל־תִּירָא כִּי עַפְדֵי־אֲנִי
 אֶל־תִּשְׁתַּע כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ אֲמַצְתִּיךָ אֶף־
 עֲזַרְתִּיךָ אֶף־תִּמְכַתִּיךָ בִּימִין צַדִּיקִי: יא הֲן
 יִבְשׁוּ וַיִּבְלָמוּ כָּל הַנַּחֲרִים בְּךָ יְהוָה כִּאֲנִי

וַיֹּאבְדוּ אַנְשֵׁי רִיבְךָ: יֵא תִבְקֶשׁם וְלֹא
 תִמְצָאֵם אַנְשֵׁי מִצַּתְךָ יִהְיוּ כְאִין וְכֹאפֶס
 אַנְשֵׁי מִלְחַמְתְּךָ: יג כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 מִחֲזִיק יְמִינְךָ הָאָמַר לְךָ אֶל-תִּירָא אֲנִי
 עֲזַרְתִּיךָ: יד אֶל-תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב
 מִתֵּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ נְאֻם-יְהוָה
 וְנִאֲלַךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: טו הִנֵּה שְׂמֹתֶיךָ
 לְמוֹרֵג חֲרוֹץ חָדָשׁ בְּעַל פִּיפּוֹת תְּרוֹשׁ
 הָרִים וְתֹדֵק וּגְבָעוֹת כַּמָּץ תְּשִׂים:
 טז תִּזְרַם וְרוּחַ תְּשָׂאֵם וּסְעָרָה תִּפְיֵץ
 אֶתֶם וְאֶתָּה תִגָּל בִּיהוָה בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
 תִּתְהַלֵּל:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד
 תדגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
 שיד ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה
 מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום

משנה מקואות פרק ג

א רבי יוסי אומר. שני מקואות שאין בהם
 ארבעים סאה, ונפלו לזה לג ומחצה ולזה לג
 ומחצה ונתערבו, כשרים, מפני שלא נקרא
 עליהן שם פסול. אבל מקוה שאין בו ארבעים
 סאה ונפלו בו שלשה לגין ונחלק לשנים,
 פסול, מפני שנקרא עליו שם פסול. ורבי
 יהושע מכשיר, שהיה רבי יהושע אומר, כל
 מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו לו שלשה
 לגין וחסר אפלו קרטוב, כשר, מפני שחסרו לו
 שלשה לגין. וחכמים אומרים, לעולם הוא

ברטנורא

א ר' יוסי אומר כו' ולזה להג ומחצה ונתערבו. והרי
 יש כאן שלשה לוגין מים שאובין שהן פסולין אח המקוה אע"פ כן
 כשרין: שלא נקרא עליהם שם פסול. שאם היו מוסיפין מים
 כשרין בכל אחד עד תשלים שיעור של מקוה, היה כל אחד מהן
 כשר: ונחלק לשנים. והאסיפו בכל אחד מים כשרים עד שיש בכל
 אחד מהם כשיעור מקוה: פסול. כל אחד מהן: וחסר אפילו

בפסולו, עד שיצא ממנו מלואו ועוד: ב כיצד, הבור שבחצר ונפלו לו שלשה לגין, לעולם הוא בפסולו, עד שיצא ממנו מלואו ועוד, או עד שיעמיד בחצר ארבעים סאה ויטהרו העליונים מן התחתונים. רבי אלעזר בן עזריה פוסל, אלא אם כן פקק: ג בור שהוא מלא מים

ברטנורא

קרטוב. לאחר שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין מטמאמים נחסר ממנו אפילו קרטוב של מים: בשר. להוסיף עליו מים ולהשלימו לשישור מקוה, שאי אפשר שבאורו קרטוב שחסר, לא חסר מעט מן השלשה לוגין, ונמלא שלא היה בו שלשה לוגין מים שאובין: קרטוב. חלק משקים וארבעה בלוג: עד שיצא ממנו מלואו. המים שהיו בו תחילה כשנפלו בו שלשה לוגין מים שאובים: ועוד. מעט יותר כדי לחסר משלשה לוגין. כגון מקוה שהיו בו עשרים סאה מים כשרים ונפלו לתוכם שלשה לוגין מים שאובין ונחמלא אחר כך מי גשמים, לשלם הוא בפסולו עד שיולא ממנו עשרים סאה שהיו גם תחילה, ושוד מעט יותר, למעט שלשה לוגין: ב שיעמיד בחצר ארבעים סאה. מקוה כשר למטה מן הפסול, ופתקן לכשר כדי שיתחברו, ויטהר העליון הפסול מן התחתון הכשר, דלמריקן גוד אסיק. וכל שכן אם הכשר למעלה והפסול למטה, דלמריקן גוד אחית: אלא אם כן פסק. שפסקו מימיו וילאו ממנו מלואו ושוד כדלמרון. ויש גורסים אלא אם כן

שְׁאוּבֵין וְהָאִמָּה נִכְנַסְתָּ לּוֹ וַיּוֹצֵאָהּ מִמֶּנּוּ, לְעוֹלָם
 הוּא בְּפִסְלוֹ, עַד שְׂתִיחָשֵׁב שֶׁלֹּא נִשְׁתִּיר מִן
 הָרֵאשׁוֹנִים שְׁלֹשָׁה לַגֵּין. שְׁנַיִם שָׁהִיו מְטִילִין
 לְמִקְוֵה, זֶה לַגּ וּמִחֻצָּה וְזֶה לַגּ וּמִחֻצָּה, הַסּוֹחֵט
 אֶת כְּסוּתוֹ וּמְטִיל מִמְּקוֹמוֹת הַרְבֵּה, וְהַמְעֵרָה מִן
 הַצְּרִצּוֹר וּמְטִיל מִמְּקוֹמוֹת הַרְבֵּה, רַבִּי עֲקִיבָא
 מִכְּשִׁיר, וְחֲכָמִים פּוֹסְלִין. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, לֹא
 אָמְרוּ מְטִילִין, אֲלֵא מְטִיל. אָמְרוּ לוֹ, לֹא כֵךְ

ברטנורא

פיקו, כלומר חלל חס כן סתם על המקוה אשר עשה עד שלא יגע
 אחד בחלה המים וגירסא ראשונה נראה לי עיקר. ואין הלכה כר'
 אלעזר בן עזריה: ג והאמה נכנסת לו. כגון מי גשמים שנאו
 מן המדרון ונכנסים לו: הסוחט את כסותו. והמים שהיו
 נבלעים בו חשיבי מים שאובים, וכשהוא סוחטן לחוד הבור הן
 באין ממקומות הרבה שמכאן ומכאן לבגד: והמערה מן
 הצרצור. כלי חרס שעושין על פיו שכבה כמין מכבר מעשה
 קשה, והמערה ממש מטיל המים ממקומות הרבה: רבי עקיבא
 מבשיר. קסבר דאין שלשה לוגים מים שאובין פוסלין את המקוה
 אחא חס כן מטייל למקוה מכלי אחד וממקום אחד, מה שאין כן
 בכסות ולטר: וחכמים פוסלים. דסברי שלשה כלים מלטריפין:
 לא אמרו מטילין אלא מטיל. כל זה קיבל רבי עקיבא
 מרבותיו דכלי המטיל שלשה לוגין מים למקוה פוסל את המקוה:
 ולא כך אמרו אלא שנפלו. ולא שנא מכלי אחד או מכלים

וְלֹא כִּךְ אָמְרוּ, אֲלֵא שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה לָגִין:
 ד מְכַלִּי אֶחָד מִשְׁנַיִם וּמִשְׁלֹשָׁה, מְצַטְרֵפִין.
 וּמֵאֲרֵבָעָה, אֵין מְצַטְרֵפִין. בְּעַל קְרֵי הַחוּלָה
 שֶׁנִּפְּלוּ עָלָיו תְּשַׁעָה קַבִּין מַיִם, וְטַהוֹר שֶׁנִּפְּלוּ
 עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רֶבּוֹ שְׁלֹשָׁה לָגִין מַיִם שְׂאוּבִין,
 מְכַלִּי אֶחָד מִשְׁנַיִם וּמִשְׁלֹשָׁה, מְצַטְרֵפִין.
 מֵאֲרֵבָעָה, אֵין מְצַטְרֵפִין. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּרִים,
 בְּזִמְן שֶׁהִתְחִיל הַשְּׁנַיִ עַד שֶׁלֹּא פָּסַק הָרֵאשׁוֹן.
 וּבְמָה דְּבָרִים אָמְרוּרִים, בְּזִמְן שֶׁלֹּא נִתְּפוֹן לְרֵבּוֹת.
 אֲבָל נִתְּפוֹן לְרֵבּוֹת, אֲפִלוּ קִרְטוּב בְּכָל הַשָּׁנָה,

ברטנורא

הרכבה ואין הלכה כרבי עקיבא: ד מכלי אחד משנים וכו'.
 סיומא למלתייהו דרבנן היא: תשעה קבין מים. בעל קרי חולה
 שאינו יכול לטבול, אם נהט עליו תשעה קבין מים, טהור.
 ואשמטיק מתניתין דלא שנה מכלי אחד לא שנה משנים או שלשה
 כלים: ובן טהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה
 לוגין מים שאובין. דפוסל את התרומה, כדאמרין פיק קמא
 דשבת (דף יג) הוי שלשה לוגין משנים או שלשה כלים מטטרפין,
 מארבעה אין מטטרפין: במה דברים אמורים. למשנים ושלשה
 כלים מטטרפין: בזמן שלא נתכוין לרבות. אמקוה קאי, שלא
 נזטין להוסיף עליו כדי להרבות בו מים: אפילו קרטוב. קישור

מצטרפין לשלשה לגין:

ברטנורא

מועט אחד תקשים וארבעה בלוג:

גמרא נדה דף ט' ע"ב

תניא אמר להם רבי אליעזר לחכמים מעשה
 בריבה אחת בהיתלו שהפסיקה שלש עונות ובא
 מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה אמרו לו
 אין שעת הדחק ראיה מאי שעת הדחק איכא
 דאמרי שני בצורת הווי איכא דאמרי טהרות
 אפיש לעבידא וחשו רבנן להפסד דטהרות. תנו
 רבנן מעשה ועשה רבי פרבי אליעזר לאחר
 שנזכר אמר כני הוא רבי אליעזר לסמוך עליו
 בשעת הדחק. מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר
 שנזכר דאין הלכה פרבי אליעזר אלא פרבנן
 בשעת הדחק היכי עביד פותיה אלא דלא איתמר
 הלכתא לא כמר ולא כמר. ומאי לאחר שנזכר

רשי

בדיותילו. קס מקום: שני בצורת תווי. ואיכא הפסד מוכנה

תקשו: לאחר שנזכר. קלא יפה הורה:

דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה
 אמר כני הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת
 הדחוק:

זוהר בראשית דף מ"ז ע"ב

ויכל אלקים ביום השביעי דא תורה שבצל פה דאידו
 יום שביעי וביה אשתכלל עלמא דאידו קיומא דכלא,
 מלאכתו אשר עשה ולא כל מלאכתו דהא תורה
 שבכתב אפיק כלא בתוקפא דכתב הנפקי מחכמתא,
 תלת זמנין הכא ביום השביעי, ויכל אלקים ביום
 השביעי, וישבות ביום השביעי, ויברך אלקים את
 יום השביעי, הא תלת, ויכל אלקים ביום השביעי דא
 תורה שבצל פה דעם יום השביעי דא אשתכלל
 עלמא כדקא אמרו, וישבות ביום השביעי דא יסודא
 דעלמא, בספרא דרב ייבא סבא דא יובלא ועל כן
 כתיב הכא מכל מלאכתו דכלא נפיק מביה, ואנו דא
 יסודא כדקאמרן דהא ניתא ביה הוה יתיד מכלא,
 ויברך אלקים את יום השביעי דא כהן גדול דמברך
 לכלא והוא נטיל ברישא דתנון כהן נטיל בראש
 וברכאן ביה שרין לברכא ואקרי שביעי:

יוסף לחוק

הלכה פסוקה

ש"ע א"ח סי' רנ"א

א לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער
שלא יצטרך לבריות וכן צו חכמים עשה שבתך חול ואל
תצטרך לבריות ואפילו היה חכם מכבד והעני יעסוק
באמנות ואפילו באמנות מנוולת ואל יצטרך לבריות: ב כל
מי שאין צריך לשול מהצדקה ומרמה העם ונוטל אינו מת
עד שיצטרך לבריות וכל מי שצריך לשול ואינו יכול
לחיות אלא אם כן ישול כגון זקן או חולה או בעל יסורין
ומגיס דעתו ואינו נוטל הרי זה שופך דמים ומתחייב
בנפשו ואין לו בצער אלא עונות וחטאים וכל מי שצריך
לשול ומצער עצמו ודוחק את השעה וחי חיי צער כדי
שלא יטריח על הצבור אינו מת עד שיפרנס אחרים ועליו
הכתוב אומר (ירמ' יז) ברוך הגבר אשר יבטח בה':

מוסר

מספר שערי קדושה

יש מן העונות שאין מתכפרין אלא לאחר נקמה ופרעון
בעולם הזה והם ארבעה. הראשונה שבועת שקר. ובה
נאמר (שמת כ) כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו
לשוא. השני השופך דם נקי כמו שכתוב (זאל ד) ונקיתי
דמים לא נקיתי. השלישי הנואף עם אשת איש כמו שכתוב
(זאל ד) הבא את אשת רעהו לא ינקה כל הנוגע בה.
הרביעי המעיד עדות שקר כמו שכתוב עד שקרים לא

יִנְקָה. אֵלּוּ עֲוֹנוֹת אִם יַעֲשֶׂה אוֹתָם וַיַּעֲשֶׂה מֵהֶם תְּשׁוּבָה
 יִפְרַע מִמֶּנּוּ הַיּוֹצֵר בְּעוֹלָם הַזֶּה פֶּרְעוֹן קָל בְּשִׁבִיל שְׁנֵאֲמַר
 בְּהֵן לֹא יִנְקָה וְאֲחֵר כִּד יִצְלַל מִדִּינָה שֶׁל גִּיהֶנָּם. וְגַם יֵשׁ
 רָשָׁע שֶׁקָּל עֲוֹנוֹתָיו נִצּוֹרִים וְשִׁמּוּרִים לְיוֹם הַדִּין וְאֲחֵר כִּד
 שֶׁב מִרְשָׁעוֹ וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וְחֹזֵר מִחַטָּאוֹ וְעוֹב חֻבְתּוֹ
 וְנִתְחַיֵּב שִׁלְקָה עַל זְדוּנֵו בְּזֵה הָעוֹלָם וַיִּלְקָה וַיִּנְקָם מִמֶּנּוּ
 בְּעוֹלָם הַזֶּה עַל אֲשַׁמְתּוֹ כִּדִּי שִׁיִּקְרַע גְּזוֹר וְיִנּוּ וְכִיּוֹן שֶׁשָּׁב
 מִרְשָׁעוֹ וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה הִתְחִילוּ הַיְיִסּוּרִים לְבֹא עָלָיו וְהַגְּעִים
 שׁוֹלְטִים בּוֹ לְפִיכֵךְ תִּמְהוּ כֹּל רוֹאִיו מִמַּעֲשָׂיו וְחֻשְׁבוּ בְּלִבָּם
 שֶׁמָּא אֵלּוּ הַיְיִסּוּרִים הֵם פְּרִי הַצְּדָקוֹת שֶׁהִתְחִיל לַעֲשׂוֹת.
 וְנִתְפַתּוּ בּוֹ הַשּׁוֹגִים וְטָעוּ בְּזֵה הַדְּבָר אַחֵר הַרְהוּרִים וְלֹא
 יָדְעוּ כִּי הַיְיִסּוּרִים שֶׁבָּאוּ עָלָיו הֵם פְּרִי הָעֲוֹנוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת
 שֶׁעָשָׂה. וְכִיּוֹן שֶׁמִּתְנַחֵם עֲלֵיהֶם וְעוֹזְבֵם וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה כָּבֵד
 בְּטָלוּ מִלְשִׁמּוֹר אוֹתָם לְעוֹלָם הַבֹּא. וְנִידוֹן עֲלֵיהֶם בְּעוֹלָם
 הַזֶּה לְפִיכֵךְ יֵאָחַז צְדִיק דְּרָכּוֹ:

מצוות השם לפרשת לך לך

מ"ע אחת.

ב ב מ"ע למול כל זכר בן שמונת ימים שנא' וכן
 שמונת ימים ימול לכם כל זכר.

ודוקא ביום שנא' וביום השמיני ימול. אדר עלות השמש. ואם

מל משעלה עמוד השדר יצא. חותכין הערלה כל העור
 החופה את העמרה עד שתתגלה כל העמרה ואח"כ פורעין
 את הקרום הרך שלמטה בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד
 שיראה בשר העמרה. מל ולא פרע כאלו לא מל וכדי שלא
 לבא לידי סכנה מוצץ אתר כך את המילה כדי שיצא הדם
 ממקומות רחוקים. ומילה שחיובה ודאי וכזמנה ודאי דוחה
 את השבת מילה היא מי"ע שיש בה כרת שנא' וערל זכר
 אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרת. ומצוה על האב למול את
 בנו ועל הרב למול את עבדיו ילידי ביתו ומקנת כספו. יליד
 בית נמול לשמונה ומקנת כסף נמול ביום שנלקח אפי' לקחו
 ביום שנולד נמול ביומו. עבר האב והאדון ולא מלו ביטלו
 מי"ע אבל אינו חייב כרת שאין כרת אלא בהערל עצמו. לא
 מל האב מצוה על הב"ד למול שנא' המול לכם כל זכר. ואם
 נתעלם מב"ד ולא מלו אותו כשיגדיל הוא חייב למול את
 עצמו. וכל יום שיעבור עליו משיגדיל ולא מל את עצמו הוא
 מבטל מי"ע וחייב כרת אם מת ולא מל את עצמו (עיי' כלל י"ח)
 במייד. גר צריך למול עצמו בפני ב"ד. גר שמל בגיותו וקמן
 שנולד מחול צריך להטיף ממנו דם ברית. ואין האשה מצווה
 למול את בנה כמו שהאב מצווה. וכל המפיר ברית ומושך
 בערלתו אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק
 לעוה"ב. וגדולה מצוה זו שנכרתו עליה י"ג בריתות. ונהג

בכל מקום ובכל זמן:

שבת פ' י"ט יבמות פ"ד ופ"ח קדושין ד' כ"ט. מהי"ד ה' מילה.
 סו"מ מ"ע רט"ו. סמ"ג עשין כ"ח. יו"ד סי' ר"ח. סמ"ק סי' קנ"ז
 קנ"ח קנ"ט רפ"ט ומילת גר ושאר עניניו בסה"ד ה' א"ב פי"ג.

י"ד סי' רס"ח:

תפילה על החולה

תפלה להתפלל על חולה

יְהוָה יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנוּן אַרְךְּ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד
וְאֵמֶת. נִצַּר חֶסֶד לְאֵלִפִים נָשָׂא עֵז וּפִשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה:
לְךָ יְהוָה הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצַח וְהַהוֹד
כִּי כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. לְךָ יְהוָה הַמְּמַלְכָה וְהַמְתַּנְשֵׂא
לְכָל לְרֹאשׁ: וְאַתָּה בְּיַדְךָ נֶפֶשׁ כָּל חַי וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר
אִישׁ. וּבְיַדְךָ כַּחַ וְגְבוּרָה לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק וּלְרַפְּאוֹת
אָנוּשׁ עַד דַּכָּא עַד דְּכֹדוּכָה שֶׁל נֶפֶשׁ וְלֹא יִפְּלֵא
מִמֶּךָ כָּל דְּבַר וּבְיַדְךָ נֶפֶשׁ כָּל חַי. לְכֵן יְהִי רְצוֹן
מִלְּפָנֶיךָ הָאֵל הַנְּאֻמָּן אֲבֵי הַרְחָמִים הַרּוּפָא לְכָל תַּחֲלוּאֵי
עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל הַקְּרוּבִים עַד שְׁעָרֵי מוֹת וְהַמַּחְבֵּשׁ מְזוּר
וְתַעֲלָה לִיְיָדֶיךָ וְהַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חֲסִידָיו וְהַמְצִיל מִמּוֹת
נֶפֶשׁ מְרוּדָיו. אַתָּה רוּפָא נְאֻמָּן תִּשְׁלַח מְרַפָּא וְאֵרוּכָה
וְתַעֲלָה בְּרוּב חֶסֶד וְחַנּוּנָה וְחַמְלָה לְנֶפֶשׁ (פּב"פ) לְרוּחוֹ
וְנֶפֶשׁוֹ (לְגַנְקָה לְרוּחָה וְנֶפֶשָׁה) הָאֲמַלְלָה וְלֹא תִרְד
נֶפֶשׁוֹ (נֶפֶשָׁה) לְשֹׂאֵלָה. וְהַמְלֵא רַחֲמִים עָלָיו (עָלֶיהָ)
לְהַחֲלִים וּלְרַפְּאוֹת וּלְהַחְזִיק וּלְהַחֲלִיף וּלְהַחְיֹת אוֹתוֹ
(אוֹתָהּ) כְּרַצוֹן כָּל קְרוּבָיו (קְרוּבֵיהָ) וְאֵהָבָיו
(וְאֵהָבֵיהָ) וַיִּרְאוּ לְפָנֶיךָ זְכוּתָיו (זְכוּתֵיהָ) וְצַדִּיקוֹתָיו
(וְצַדִּיקוֹתֶיהָ) וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל חַטָּאתָיו
(חַטָּאתֶיהָ) וַיִּכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעֲסֶךָ מֵעָלָיו (מֵעָלֶיהָ)
וְתִשְׁלַח לוֹ (לָהּ) רְפוּאָה שְׁלֵמָה רְפוּאָת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאָת
הַגּוּף וְתַחַדֵּשׁ כְּנֶשֶׁר נְעוּרָיו (נְעוּרֶיהָ) וְתִשְׁלַח לוֹ
(לָהּ) וּלְכָל חוּלֵי יִשְׂרָאֵל מְרַפָּא אֵרוּכָה מְרַפָּא בְּרָכָה
מְרַפָּא תְרוּפָה וְתַעֲלָה מְרַפָּא חַנּוּנָה וְחַמְלָה מְרַפָּא

תפילה על החולה

יְדוּעִים וּגְלוּיִם מִדָּפָא רַחֲמִים וְשָׁלוֹם וְחַיִּים מִדָּפָא
אֲרֻךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים וְיָקִים בּוֹ (בָּה) וּבְכָל
חוּלֵי יִשְׂרָאֵל מִקְרָא שְׁכָתוֹב עַל יַד מֹשֶׁה עַבְדְּךָ נֶאֱמַן
בֵּיתְךָ וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְהִישָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשִׁמְדַת כָּל
חֻקָּיו כָּל הַמְחִלָּה אֲשֶׁר שִׁמְתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ
כִּי אֲנִי יְהוָה וְרַפְאֶךָ: וְעַבְדְּתֶם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ
אֶת לְחֻמְךָ וְאֶת מִימְךָ וְהִסִּירְתִי מִחִלָּה מִקִּרְבְּךָ: לֹא תִהְיֶה
מִשְׁכְּלָה וְעַקְרָה בְּאֶרֶץ אֶת מִסְפַּר יְמֵי אִמְלֶא: וְהִסִּיד
יְהוָה מִפֶּה כָּל חֲלֵי וְכָל מַדּוּי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר
יִדְעַת לֹא יִשְׁיַמֶם בָּךְ וְנִתְּנָם בְּכָל שְׁנָאֶיךָ: וְעַל עַבְדֶּיךָ
הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר וְאָכַלְתֶּם אֶכּוֹל וְשָׁבֹעַ וְהִלַּלְתֶּם
אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא
יִבְשׂוּ עַמִּי לְעוֹלָם: דְּרַכְיוֹ רֵאִיתִי וְאֶרְפָּאוּהוּ וְאֶנְחָהוּ
וְאֲשַׁלֵּם נַחֲמִים לוֹ וְלֵאבְלָיו: בּוֹרָא גֵיב שְׁפָתַיִם
שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְרַחֲוֹק וְלְקֵרוֹב אָמֵר יְהוָה וְדַפְאֲתָיו:
וּוְרַחַה לְכֶם יְדָאֵי שְׁמַי שְׁמַשׁ צְדָקָה וּמִדָּפָא בְּכַנְפֵיהָ:
אוּ יִבְקַע כְּשַׁחַר אוֹרֶךָ וְאֶרְכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמַח: רַפְאֲנוּ
יְהוָה וְנִרְפָא הוֹשִׁיעֵנוּ וְנוֹשְׁעָה כִּי תִהְלַתְנוּ אִתָּה:
וְהַעֲלֵה רַפּוּאָה שְׁלָמָה לְכָל מַכּוֹת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִפְרֹט
(לפנ"פ) רַפּוּאָה שְׁלָמָה לְדַמ"ח אֲבָרָיו (אֲבָרָה) וְשִׁס"ה
גִּידָיו (גִּידָה) לְדַפְאוֹת אוֹתוֹ (אוֹתָה) כְּחֻזְקִיהוּ מִלֶּךְ
יְהוּדָה מִחֲלָיו וּכְמַדִּים הַנְּבִיאָה מִצְרַעְתָּה. בְּשֵׁם
הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים שֶׁלֹּשׁ עָשָׂר מִדּוֹתֶיךָ אֵל נָא רַפָּא
נָא (לפנ"פ) לְהַקִּים אוֹתוֹ (אוֹתָה) מִחֲלָיו (מִחֲלָיָה) זֶה
וְלְהַאֲרִיךְ עוֹד יְמֵי חַיָּו (חַיָּיה) חַיִּים שֶׁל רַחֲמִים חַיִּים

תפילה על החולה

שֶׁל בְּרִיאוֹת חַיִּים שֶׁל שְׁלוֹם חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה
כְּדַכְתִּיב כִּי אַרְךְ יָמִים וְשָׁנוֹת חַיִּים וְשְׁלוֹם
יוֹסִיפוּ לָךְ. אָמֵן סְלָה:

ואם מברכים את החולה בשינוי שם מוסיפין זה

וְאִף אִם נִגְזַר עָלָיו (עָלֶיהָ) בְּבֵית דִּינֶךָ הַצָּדֵק מִיָּתֶה
שְׂיָמוֹת (שְׂתָמוֹת) מִחֲלֵי זֶה הִנֵּה רַבּוֹתֵינוּ
הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים קוֹרְעִים גְּזֵר דִּינוֹ
שֶׁל אָדָם וְאַחַד מֵהֶם הוּא שְׁנוֹי הַשֵּׁם שִׂישְׁנוּ
הַשֵּׁם שֶׁל הַחֹלֶה וְקִיַּמְנוּ דְבָרֵיהֶם וְנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ
(שְׁמָה) כִּי אַחַר הוּא (אַחֲרַת הִיא) וְאִם עַל פְּלוֹנִי (פְּלוֹנִית)
נִגְזַר הַדִּין עַל פְּלוֹנִי (פְּלוֹנִית) לֹא נִגְזַר לָכֵן אַחַר הוּא
(אַחֲרַת הִיא) וְאִינוּ הוּא הַנִּקְרָא (וְאִינָה הִיא הַנִּקְרָאת)
בְּשֵׁם הָרֵאשׁוֹן וְכֹשֶׁם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ (שְׁמָה)
כֵּן יִשְׁתַּנָּה הַנִּגְזָר מֵעָלָיו (מֵעָלֶיהָ) מִדִּין לְרַחֲמִים
וּמִמִּיתָה לְחַיִּים וּמִמְחֻלָּה לְרִפּוּאָה שְׁלָמָה (לִפְנֵי) בְּשֵׁם
כָּל הַשְּׂמוֹת הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר תּוֹרָה זֹאת וּבְשֵׁם כָּל
הַשְּׂמוֹת וּבְשֵׁם כָּל הַמַּלְאָכִים הַמְּמַנִּים עַל כָּל
הַרְפּוּאוֹת וְהַצְּלוֹת תִּשְׁלַח מִהֵרָה רְפּוּאָה שְׁלָמָה (לִפְנֵי)
וְתֹארִיךְ יָמָיו (יָמֶיהָ) וְשָׁנוֹתָיו (וְשָׁנוֹתֶיהָ) בְּנִעִימִים
וְיִבְלָה (וְתִבְלָה) בְּטוֹב יָמָיו (יָמֶיהָ) בְּרַב עוֹ וְשְׁלוֹם
מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סְלָה:

תפלת הדרך

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

תפילת הדרך

שְׁתוּלִיכְנוּ לְשִׁלּוּם וְתַצְעִידְנוּ לְשִׁלּוּם וְתַדְרִיכְנוּ
לְשִׁלּוּם. וְתַגִּיעְנוּ לְמַחֲזוֹ חֲפִצְנוּ לְחַיִּים וְלִשְׂמֹחָה
וְלִשְׁלֹוֹם. (וְאִם תָּחַד בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם יֹאמַר: וְתַחֲזִירֵנוּ
לְשִׁלּוּם) וְתַצִּילְנוּ מִכָּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלֹסְסִים
וְחַיּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ, וּמְכַל מִיָּנִי פְרַעֲנִיּוֹת
הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצִּלָּחָה
בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ. וְתַתְּנֵנוּ לַחַן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים
בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רְאִינּוֹ. וְתַגְּמִלֵּנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים
וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ. כִּי אֵל שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה
וְתַחֲנוּן אַתָּה: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

וְאוֹמֵר ג'פ: וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים:
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כִּאֲשֶׁר רָאִים מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא
שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵים:

לִישׁוּעָתְךָ קוֹיֵתִי יְהוָה, קוֹיֵתִי יְהוָה לִישׁוּעָתְךָ, יְהוָה
לִישׁוּעָתְךָ קוֹיֵתִי: וַיְהִי גּוֹעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ
כּוֹנֵנָהוּ:

יְבָרֶכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ, וַיַּחֲנֶךָ:
יֵשָׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ, וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם: הַמְּלֹאךְ
הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע, יְבָרֶכְךָ אֶת הַנְּעָרִים, וַיִּקְרָא בָהֶם
שְׁמֵי וְשֵׁם אֲבוֹתַי, אֲבָרְהָם וַיַּצְחֶק, וַיִּדְגּוּ לְרוֹב
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

וַיִּסְעוּ וַיְהִי חַתַּת אֱלֹהִים עַל הַעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם
וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרַי בְּנֵי יַעֲקֹב: